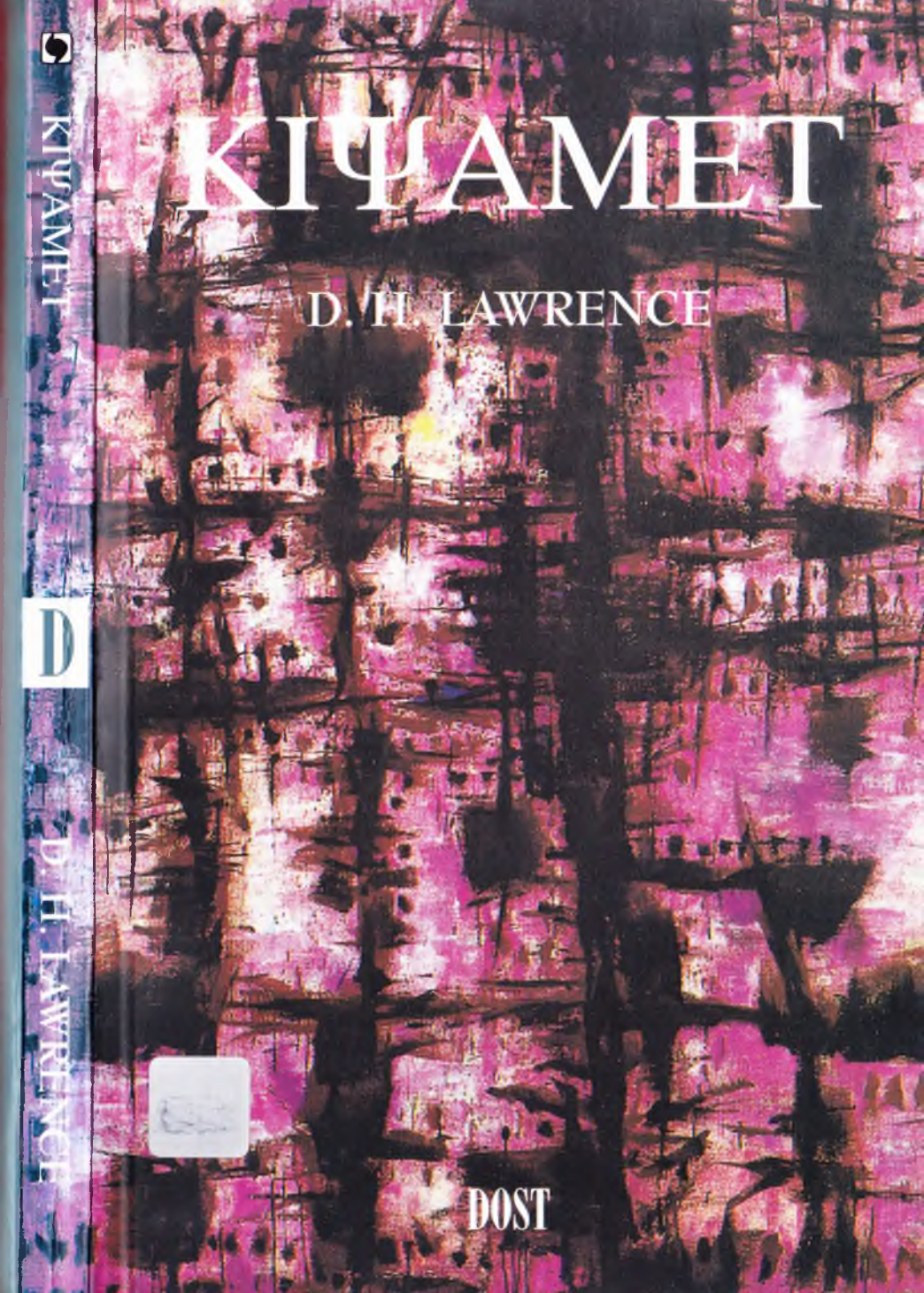
KIPPAMET

D. H. LAWRENCE

DOST

KIPPAMET D. H. LAWRENCE

KIYAMET

D. H. Lawrence
(1885-1930)

David Herbert Lawrence, 1885 yılında Eastwood, Nottinghamshire'da doğdu. Nottingham High School ve Nottingham University College'de öğrenim gördü. İlk romanı *The White Peacock* 1911'de yayımlandı. 1912'de Frieda Weekley ile birlikte Almanya'ya gitti ve İngiltere'ye dönüşünde onunla evlendi. Başyapıtları sayılan *The Rainbow* ve *Women in Love* 1915 ve 1916'da basıldı. Savaştan sonra Sicilya, Seylan, Avustralya ve New Mexico'ya yolculuklar yaptı. Son romanı *Lady Chatterley's Lover* 1928'de yasaklandı. Bu büyük İngiliz yazarı 1930 yılında Vence'da öldü.

D

ISBN 975-7501-99-9

Apocalypse
D. H. LAWRENCE

© Penguin Books, 1980

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
ONK Ltd. Şti. aracılığıyla
Dost Kitabevi Yayınları'na aittir.
Birinci Baskı, Şubat 2000, Ankara

İngilizceden çeviren, Figen Dereli

Yayına hazırlayan, Ali Karabayram
Teknik hazırlık, Mehmet Dirican - Dost İTB
Baskı ve cilt, Pelin Ofset

Dost Kitabevi Yayınları
Karanfil Sokak, 29/4, Kızılay 06650, Ankara
Tel: (0312) 418 87 72 Fax: (0312) 419 93 97
taulman@domi.net.tr

Dost Dağıtım
Tel: (0312) 432 48 68 Fax: (0312) 435 75 96

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Türkçede telif sahibinin önceden yazılı izni olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz, herhangi bir kayıt sisteminde saklanamaz, hiçbir şekilde elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir araçla çoğaltılıp iletilemez.

D. H. Lawrence

KIYAMET

Richard Aldington'un sunuş yazısıyla

DOST
kitabevi

SUNUŞ

Frieda Lawrence'a

Sevgili Frieda,

*Vahiy** ve Lawrence hakkında bazı şeyler söyleme görevini üzerime aldım ve bunu yapmanın en iyi yolunun da sana mektup yazmak olduğuna karar verdim. Bunun iki açık avantajı var. Eğer senin yanlış ya da kötü niyetli olduğunu bildiğin bir şey yazarsam böylece ortaya çıkıp açıkça söyleyebilirsin. Bu Giriş ve resmi olmayan mektubu yazarak Lawrence'ı bunaltan ve entelektüellerin hayatı seven özgür bir ruh hakkında yazarken büründüğü yakışıksız, sözde profesörlük vakarından kaçınabilirim.

Lawrence hakkında pek çok saçmalık yazıldı, aptalca ve anlaşılamaz şeylerden, tamamen kötü niyetli yazılara kadar. Bunların herhangi birine bir şey eklemek istemiyorum. Dün, birinin Poe ile ilgili en küçük düşürücü hikâyelerin ya kanıtlanmamış ya da doğru olmadığı gösterilebilecek şeyler olduğunu ve bunları en çok uyduran kişinin de kendi eserlerini emanet ettiği kimse olduğunu ortaya koyan, Edgar Poe'nun yeni bir hayat hikâyesini okuyordum. Bu, benim Lawrence hakkında yazılan ya da söylenen gülünç derecede yanlış ve insafsız şeyleri düşünmeme neden oldu. İnsanlar kendilerine onun niteliklerini ve başarılarını görme fırsatı vermeden hatalarını göstermeye çok heves-

* Lawrence'ın kitap boyunca temel izleği olan kıyametsi (apokaliptik) görüm, yeryüzünün sonu, İsa'nın İkinci Gelişi vb. kavramlarla açıklanan bir *son* ve *mahşer* tasarımını bütünlediği için kitabın başlığı 'Kıyamet' olarak belirlenmiş, İncil'in tamamlayıcı bir bölümü olan ve Yuhanna tarafından yazılan kısımla ilgili atıf ve tanımlamalar söz konusu olduğunda *Vahiy* kelimesi tercih edilmiştir.

liydiler; onu anlamadan açıklamaya çalıştılar. Her yaratıcı insan gibi Lawrence da kendileri yaratmak isteyen ama bunu beceremeyen yüzlerce insandan çekti. Böylelerinin bilinçsiz haseti kendini "eleştirel standartlar" arkasına gizler ve saldırısı her zaman özünde yaratıcı ve özgün olan sanatçıyı hedef alır.

Lawrence'ın yazar olarak takdir edilmediğini söylemek istemiyorum. Başlangıçtaki Garnetts ve Hueffer'den sonuçta Aldous Huxley'e kadar, kitaplarını satın alan gittikçe daha fazla sayıdaki sessiz insan gibi, onu takdir eden değerli kişilikler oldu her zaman. Ama ona karşı olan o kadar çoktu ki! Polisleri ve yabani savaş-zamanı casusları ile İçişleri; eleştirmenlerin çoğu; aptal ve sofu koca bir ortasınıf ve diğer insanların ahlakını denetleyip korumakla meşgul bütün o iğrenç işgüzarlar. Büyük bir yazar olmasına rağmen bunlar fakir bir madenci çocuğunun savaşabileceğinden çok fazlaydı. Onu cesaretinin ve enerjisinin yanlış anlatılmamasını ve ona ihanet edilmemesini gözetmenin bizim görevimiz olduğunu düşünüyorum.

Lawrence'ın aldığı en büyük darbenin *The Rainbow* (Gökkuşağı) davası olduğunu düşünüyorum. "Müstehcenlik"le ilgili istedikleri her şeyi söyleyebilirler ama sen ve ben iliklerimize kadar biliyoruz ki, saldırının gerçek nedeni savaşı eleştirmesiydi. Ve sen Almandın, tabii Lawrence da Prusya Muhafızlarını denizaltılarla Cornwall'a getirme planları yapıyordu?! Onun savaş yıllarında ne kadar acı çektiğini başkaları *Kangaroo*'nun 'Kabus' bölümlerini okuduklarında ancak tahmin edebilecek olsalar da belki bunu sadece sen biliyorsun. Bunun kesinlikle onun hakkında verilen aptalca bir yanlış hüküm, ona arka çıkması gereken hemen hemen herkes tarafından kalkışılmış gerçek bir ihanet olduğunu ve onu davanın getirdiği o acı yoksulluk yıllarından daha fazla incittiğini sanıyorum. Sanki o, İngiltere'yi, ülkeyi bizim için mahveden 'vatansever' budalalardan ve düzenbazlardan daha fazla sevmiyormuş gibi!

Çünkü Savaş, onun her zaman mücadele ettiği şeyin, hayatın kötücül nefretinin zaferiydi.

Yoksulluğu kabullenişi ondaki hoş şeylerden biriydi. Her ikinizin de Cornwall'dan tehlikeli suikastçılar olarak kovulup Margaret Radford'un Hermitage'daki küçük kulübesinde yaşamaya gittiğiniz zamanı hatırla. Hepsini *Kangaroo*'da anlatıyor – ne kadar fakir olduğunuzu, ne kadar çok yiyecek sıkıntısı çektiğinizi, ateş yakmanız için akşamları oduncu yongaları toplamak üzere dışarı gittiğini. Ağaçlar, yıkıcıların amaçları uğruna kesiliyordu ve hayata ve yaratıcılığa inanan bir insana kalan tek şeyin yongalar olması son derece doğaldı. Bütün bunları, tamamen bilinçsiz olduğu için çok dokunaklı olan temiz yürekli bir kabulleniş ile yazıyor. Ondaki kızgınlık çektiği acıya ya da senin çektiğin acıya yönelik değildi; o, dünya azmanlarının insanlık üzerindeki zaferine kızıyordu.

İnsanların bunları yanlış anlaması katlanılmaz. 1930 yazında okul müdürü olduğunu sandığım bir adamdan Lawrence'la ilgili küçük kitabım hakkında bir mektup aldım (bir kitaba birkaç şilin harcadıkları için kendilerinde yazma hakkını gören o kibirli, üstünlük taslayan mektuplardan). Bu adam karşı çıkmakta tamamen haksız olduğumu söylüyordu – Lawrence'ın popüler olduğunu biliyordu çünkü arkadaşlarından ikisi Lawrence hayranıydı ve onun çok parası olduğunu da biliyordu çünkü Lawrence'ın ilk baskıları en azından üç *pounda* gidiyordu! Bu seni öfkelendirmiyor mu? O küçük kitap Amerika'da 1927 yılında basıldı (Lawrence ölüp meşhur olana kadar İngiltere'de kimse yayınlayamazdı onu) ve bildiğin gibi, 1928 yılına kadar her zaman para için endişe ederdi ki o zaman da artık çok geçti. Hatırlıyorum, 1926 yılında Mirenda'da kısa hikâyelerinden biri için *Saturday Evening Post*'tan 80 pound aldı diye her ikiniz de çok sevinmiştiniz – çok hoş, ne var ki ben daha az yetenekli yazarlara 100 ile 500 pound ödediklerini biliyordum.

Ne kadar sade ve aşırılıktan tamamen uzak yaşadığını, yazılarını çıkar gözetmeden yazdığını, hatta müsveddeleri ona buna dağıttığını ve biraz daha 'işadamı tavırlı' olmasını söylediğimde Port-Cros'ta bana ne kadar ters davrandığını biliyorsun. Bu yüzden kısa zaman önce birinin bana 'Lawrence parayı severdi' dediğini söylediğimde inanmakta güçlük çekeceksin. Ardından onun gücü sevdiğinin ve politik hırsları olduğunun söylendiğini duyacağız. Doğal olarak aç insan biraz yiyecek aldığında mutlu olur; bir insanın kırk yıllık fakirlikten sonra biraz para sahibi olunca mutlu olması beni şaşırtmaz. Ben buna 'parayı sevmek' demem. İnsanların konuştuklarını duysan yatları, Hispano-Suiza'ları, Cannes'da büyük villaları olduğunu zannedersin. Hatırlıyorum, bir keresinde Port-Cros'ta erzak listesi hazırlıyorduk. Lawrence bütün bir jambon istedi ve sen çok pahalı olabileceğini söyledin; o da gururla ve böbürlenerek, "Boş ver, 700 poundumuz var, istediğimiz şeyleri alalım," dedi. Böylece 'paragöz'e jambonunu aldık.

Saçma, popüler Lawrence efsanesi sana gelmediği şekillerde ulaşıyor bana. Onun hakkında dolaşan tamamen yalan düşünceleri gösteren bütün o ufak olaylar geliyor aklıma. Bana ciddi bir şekilde 'Lawrence'ın zamanımızın en uğursuz kişiliklerinden biri' olduğunu söyleyen iyi niyetli ama ne yazık ki çok aptal bir edebiyat soylusu vardı. Daha geçen sene bir partide zengin ortasınıf bir kadının, "Lawrence mı? Kadınlardan nefret eden adam değil mi o?" dediğini duydum. Belki insan bu tür ahmaklıkları umursamamalı ama beni rahatsız ediyorlar. Umarım senin ve kızkardeşinin açığa çıkardığınız kitaplar bazı kargışlı iftiraları yok eder; ama hakikat azametli olsa da zafere ulaşması uzun zaman alır. Şu sıralar yöneticilerimizin, fikirlerini beğenmedikleri kişilere karşı, atalarının yakmak ve hapse atmak gibi daha dolaysız yöntemlerini kullanmak yerine, itibarlarını yok etmek ve onlara zarar vermek için el altından çalıştıklarını söylerken Ada Lawrence'ın tamamen haklı olduğunu düşünüyorum.

Son yirmi yılda başka yazarlar da yasaklandı veya haklarında dava açıldı ama Lawrence özellikle şanssızdı ya da seçilmişti diyelim. Şu sıralar İngiltere'de bir hayli rağbet edilen alengirli yöntemlerde çok rahatsız edici olan bir şey var. Bir yazar, hasımları tarafından gizlice ihbar edilebilir ve kendinden aşağıdakiler tarafından yargılanıp mahkûm edilebilir. Savaş zamanı Fransa'da bir İngiliz Sansür Kurumu'ndan hayırlı çalışmalarını sürdürmelerine yardım etmek için onlara abone olmamı isteyen bir haber aldım. En son başarıları olan –bil bakalım ne?– *Rainbow*'un yasaklanması ile iftihar ediyorlardı. Belgeyi kaybettim ama (diğerlerini yanı sıra) bir piskopos ve şimdi ölmüş olan bir 'edebiyat eleştirmeni' tarafından da imzalanmıştı. Lawrence'a karşı duyulan kinle ilgili bir başka ve daha çarpıcı bir örnek, tatilde sizinle birlikte aynı evde kalırken karşıma çıktı. Herkes dışarıdayken ev etrafında dolaşıp bir şeyler araştıran bir adam keşfettim; Londra'dan Lawrence'ın faaliyetlerini araştırmak için gönderilen bir dedektif olduğunu söyledi bana. (Biraz çılgınca geliyor ama doğru.) Lawrence'ın Müttefik ve Birleşik Güçlere somut bir zarar vermeye ne niyetli olduğunu ne de bunu yapacak olanaklarının bulunduğunu, savaşa karşı tutumunun ahlaki ve insani düşüncelerden kaynaklandığını belirtmeye çalıştım. Nasıl olduysa kafasına yattı. Üniformama güvenerek sırdaş bir tavır aldı ve Lawrence'ın bazı eserlerini okuduğunu ve 'pek bir şey anlamadığını' söyledi.

Şimdi düşününce komik geliyor, özellikle de bir gece önceki hain etkinliklerimizin Lawrence'ın başını çektiği sessiz sinema oyunuyla sınırlı olduğunu bilince. (Nasıl patronluk taslar, çocuklar gibi en önemli görevin kendisine verilmesinde ısrar ederdi.) Ama o zamanlar bizim fark ettiğimizden daha ciddi ve trajikti. Onun durumundaki her özgün yazarın bekleyebileceği olağan düşmanlıktan daha büyük olan bütün o karşı koyma, dava ve iftiralar kendisini çok yalnız hissetmesine neden oluyordu. 'Entelektüeller' onu herkes gibi hayal kırıklığına uğratmıştı.

1916'dan 1921'e kadar Lawrence kendisini bir parya gibi hissetti, zaten öyleydi de. Ve sonuç, sadece *Kangaroo*'da çarpıcı bir şekilde açıklanan çaresizlik hissi değil, kendine has yumuşaklık ve büyüleyiciliğine hiç uymayan sertlik ve hoşgörüsüzlük oldu. Vahiy'de, ayakbağlarından kurtardığım bu kitapta, onu, güneşlenenlere 'domuzlar gibi' kumsalda yattıkları için saldırırken bulacaksınız.

Olağan kızgınlıkları ve tersliklerinin siz Meksika'dan döndükten sonra kendisinde gördüğüm daha geç tarihli bu sertlikle hiçbir ilgisi yoktu. (Onu 1919 ve 1926 yılları arasında görmedim ve bu yüzden bu tür değişiklikler dikkatimi çekti.) Çalışan sınıfın evlerinde insanlar öfkelerini, sahte iyi davranışların altında çoğu zaman bir tür hıncın pusuya yattığı burjuva evlerindekinden daha rahat boşaltırlar. Lawrence, büyük bir ihtimalle, babasını binlerce kez yaparken gördüğü bir şeyi yapıyordu – öfkesini bağırarak ve tümüyle gereksiz şiddet gösterileriyle dışa vuruyordu. Ama bu insanlarda, sahne bittiği zaman, hiçbir kötü duygu kalmazdı. Herkes kendi öfkesini dışa vururdu ve sonra tekrar sevecen olmaya hazırdı. Bizim gibi insanlar duygularını gizleyerek yetiştirilirler; o her zaman duygularını açıklamıştır. Bunu bir kez aşınca onun ara sıra nükseden tersliklerine önem vermiyordum; ama başka insanlara ve şeylere karşı sert çıkışlarını önemsiyordum. Yine de bunun doğasında olmadığına inanıyordum. Baskının ruhu ve hemen hemen yazdığı her şeyde karşılaştığı düşmanlık bunu yaratmıştı. Söylemeye çalıştığı şeyi anlamak için gösterilecek ufacık gerçek bir çaba, tahtakafalı resmi görevlilerdeki ufacık bir zeka pırıltısı onu daha fazla aşağılanma ve acıdan kurtarabilirdi. Affedemediği şey aşağılanmaydı. Ama edebi 'saldırılara' cevap vermekte zaman kaybetmediği için gerçekten memnunum, bir sanatçının verebileceği tek cevabı verdi – bir başka güzel kitap yazmak.

Beni o zaman da şimdi de sinirlendiren şey 'ahlaklılık' söz konusu olduğunda susması gereken kişilerin Law-

rence'a 'ahlak' konusunda saldırmalarıydı. Örneğin, hobisi açık saçık şiirler toplamak ve müstehcen mektuplar yazmak olan bir 'eleştirmen' vardı, şimdi öldü. Ayrıca hiçbir şekilde adını anmayacağım bir başkası var. İğrenç ikiyüzlülük! Bu insanlar Lawrence'dan nefret ediyorlardı çünkü o dürüst bir insandı, çünkü onda, cinselliğin ve cinsel aşkın güzelliğine ve zaferine karşı saygı ve sevgi vardı, bunu aşağılayan ya da buna dudak büken hiçbir şeye tahammül edemezdi. İtalyan dostumuz G. gülerek şöyle derdi: "Ne kadar ahlaklı bu Lawrence*lar*, ne kadar ahlaklı." Ama doğruydu. Cinsellik konusunda Lawrence'ın tanıdığım bütün herkesten daha sevimli bir hayalgücü ve duyarlığı olduğunu düşünüyorum; tıpkı gerçek anlamında 'dindar' olduğuna inandığım gibi.

Sen ve kızkardeşi onun hakkında yazdığınız için bu konuda benim ısrarcı olmam gerekmez. Umarım entelektüel ve kültürsüz tüm iftiracıları –özellikle entelektüel olanları– susturursunuz. Ama Lawrence'ın, bu konularda bayağı ve kaba olduğuna inandığı şeylere karşı ne kadar hassas olduğunu göstermek açısından küçük bir hikâye eklemeliyim. Bir gün Etrüsk yazılarını heceliyorduk – biliyorsun, sağdan sola doğru giderler. A, R, S, E (But) yazdım. Lawrence kafasını kaşıdı ve 'Bunun ne demek olduğunu merak ettim, Richard,' dedi. Ben, 'Etrüsk dilinde ne olduğunu bilmiyorum ama İngilizce ne demek olduğunu biliyorum,' dedim. Bana ne kadar kızdı! Daha sonraları bir başkasına, 'Biliyor musun, ben Richard'ın aklı başında olduğunu zannediyordum, ama korkarım o da diğer İngiliz erkekleri gibi,' demişti.

Bu hatıraları daha fazla uzatmamalıyım, çünkü bu, *Vahyin* girişi olmalı, yine de bu *günahkâr* adama dair birkaç ayrıntı daha vermekten kendimi alamıyorum. Mirenda'daydı. Sen biraz alışveriş yapmak için Floransa'ya gitmiştin, Lawrence ve ben villanın arkasındaki kestane ağacının altındaki şezlonglara oturduk. Ekim akşamüstü çok ılık ve altın

gibiydi, şundan bundan konuşuyorduk, ara sıra olgun kestaneler sivri uçlu kozalaklarından kurtularak kayıp çimenlerin üzerine düşüyordu. Konuşmaktan çok yerli çiftçi çocuklarıyla (contadini) ilgileniyorduk. Zaman zaman küçük, utangaç, çıplak ayaklı bir çocuk çalıların arasından bir kucak üzümle gizlice geliyordu. Lawrence, 'Bak! İşte bir tane daha. Görmemiş gibi davran,' derdi. Çocuk, çaktırmadan, çimlerin üzerinden öne doğru küçük bir hayvan gibi gelir, durur ve ona bakardı. Sonunda, Lawrence ona doğru bakar, şaşırmış edasıyla sorardı: 'Che vuoi?' 'Niente, Signor Lorenzo.' 'Viene qui.'* Sonra çocuk çok utangaç bir şekilde ilerler ve üzümler sunardı. 'Ma, cosa hai li?' 'Uva, Signor Lorenzo' 'Per me?' 'Sissignore' 'Come ti chiami?'** Ve sonra büyük sahne, çocuğun adını anlama çabası. 'Anastasio' olması gerektiğine karar verene kadar 'Stasio' bizi çok şaşırtırdı. Ama her seferinde Lawrence, hasta olmasına rağmen çocuğa bir parça çikolata getirmek, çikolata bittikten sonra da şeker getirmek üzere kalkıp eve giderdi. Ve her seferinde cömertliği nedeniyle benden, köylülerin ne kadar fakir olduğunu, çocukların sağlıkları için şeker yemeleri gerektiğini söyleyerek özür dilerdi (çünkü Vendemmia'da üzümlerin hiçbir değeri yoktur ama çikolata ya da şeker pahalı lükslerdir.)

Ve İngiltere'de ona 'uşak' derlerdi. Per Bacco!

Bazen, Lawrence'ın 'insanları kitaplarında kullanarak' kendi kendini itici hale getirdiği söylenmiştir ve bu fikri desteklemek için Norman Douglas'ın, Lawrence ve Maurice Magnus hakkında yazdığı bir broşür vardır. Ben, Shakespeare Hamlet'i yazarken veya Keats Nightingale'i yazarken akıllarında ne olduğunu bilecek zeki insanlardan değilim. Bu yüzden Lawrence kitaplarını, şiirlerini, denemelerini yazarken aklında ne olduğunu söyleyebilecekmişim

* 'Ne istiyorsun?' 'Hiçbir şey Bay Lorenzo.' 'Buraya gel.'

** 'Nedir o elindeki?' 'Üzüm, Bay Lorenzo.' 'Benim için mi?' 'Evet bayım.' 'Adın ne senin?'

gibi davranamam. Eğer kitaplarını düşünürseniz onların bir bütün teşkil ettiğini görürsünüz; bu, engin, imgesel, ruhsal bir özgeçmiştir. Lawrence kendinden başka hiçbir şey yazamayacağına inanırdı ki sanırım bununla, bir yazarın kendi tecrübelerinin sınırlarında kalması gerektiğini anlatmak istiyordu. Ayrıca bir kitap yazmanın aklın bir macerası olduğunu söylerdi. Lawrence, tanıdığı insanlar arasındaki karakter özelliklerini, olayları ve ilişkileri kullanırdı. Ama bunları yaratıcı bir şekilde ve çoğu zaman sadece kendi iç tecrübelerini yansıtmak için kullanırdı.

Bu Norman Douglas ise 'romancının üslubunu' ayrı tutar, bu tür yazının en iyi haliyle hayatın hicvedilmesi ve en kötü haliyle de şerefsizlik olduğunu öne sürer. Ve işi, tanıdığı Magnus'un Lawrence tarafından betimlenen kişiyle hiçbir ilgisi olmadığını göstermeye kadar vardırır. Ama bir şairin, bir biyoloğun eksiksiz kesinliğiyle ilgisi yoktur. Şans eseri bu Magnus kitabı Lawrence'ın en güzel betimsel düzyazı örneklerini içermektedir. Lawrence'ın yazdığı şeyin olası bir Magnus (muhakkak gerçek olması gerekmez) ile ilgili imgesel, kısa bir roman olduğu benim için açıktır ve en büyük hatası bu romanı bir biyografi olarak yayınlamış olmasıdır. Magnus ile ilgili hiçbir şey bilmediğim için kitabı kolaylıkla kısa roman olarak okuyabilir ve çok ilgi çekici bulabilirim. Bu yüzden, Douglas'ın, arkadaşının hicvedilmesini kınamakta haklı olduğuna inanmakla birlikte, bu kınamayı Lawrence'ın aleni kurmacasına kadar vardırmasını haksız buluyorum. Aksi taktirde çağdaş roman imkânsız hale gelir ve Normandiya'daki her doktor eşi gelecekteki *Madame Bovary*'nin yazarına karşı harekete geçer. Her durumda, romanlarında kendileri hakkında iyi yazılmadığını düşünen kızgın insanların fantastik, efsanevi Lawrence ve onun kitaplarına beslenen düşmanlıktan sorumlu olduklarını düşünüyorum; şüphesiz bu tür insanlar her zaman onu savunmak için uğraşmayacaktır.

Senin herkesten daha yakından tanıdığın bu adamla ilgili izlenimlerimi samimiyetle dile getirmeye çalıştım. *Vahiy*'le ilgili olarak konuşmaya başlamadan önce kitaplarına karşı duyulan kızgınlığın ve düşmanlığın bana göre açıklamasını sana anlatmaya çalışmalıyım. Bu düşmanlık kitaplarından onun şahsına uzanmış ve onu insanların kafasında bir canavar haline getirmiştir. Bizim tanıdığımız Lawrence ile Basının ve insanların tanıdığı Lawrence arasında hiçbir ilişki yoktur. Bazı basit ve oldukça açık noktalara değineceğim çünkü ben Lawrence'ı bir önsöz içinde açıklayabileceğime inanacak kadar aptal değilim.

Yayıncılık çevrelerini şok etmesinde özellikle ilgi çekici veya şaşırtıcı bir şey yoktur. Bu topluluk var olan en yiyici topluluktur, edebiyat ve hayat haricinde her şeye ilgi duyarlar ve her alanda dikkatle savunulurlar. Asit prusikler her zaman bizimledirler. Resmi baskı, savaş paniğinden doğdu (biraz erdemle de desteklendi) ve çalışma birimlerinin saf aptallığı ile uzadı ve bu, çekilenleri daha tahammül edilir veya sorumluları daha az suçlanabilir hale getirmedi. Saldırının her yönden yapıldığını, sadece herhangi bir skandal davranış ya da karakterindeki bir korkunçluk yüzünden değil, insan hayatına ve insanlara karşı genel tutumundan kaynaklandığını söylediğim zaman ne demek istediğimi hemen anlayacaksın. Lawrence'ın içinde büyük bir sevgi olduğuna ve beni üzen sertliğinin ise bu sevginin tuhaf biçimde yanlış anlaşılıp yüzüne nefret olarak çarpılmasından sonra geldiğine inanıyorum. İsa'yı konuya dahil etmeden yazmak niyetindeyim, bu yüzden şöyle söyleyeceğim: Entelektüel değerleri değil, özünde insani değerleri yeniden dönüştürmeyi sağlayan bir Nietzsche düşün. Lawrence buydu. Ve bedelini ödedi.

Lawrence'dan önce zekânın öncelikleri Bergson tarafından şüpheyle karşılandı, bilinçdışının psikolojisi Freud tarafından açıklandı ve Avrupa medeniyetinin bütün değerler sistemi Tolstoy, Nietzsche ve hatta Dostoyevski

tarafından kendilerine has bir yolla reddedildi. Lawrence, kısmen İngiliz ama özünde şair olduğu için –çeşitli nedenlerden dolayı elindeki en etkili aracın düzyazı olduğunu fark eden bir şair– onlardan ayrılıyor. Ama kendi sınıfının ve zamanının İngiliz insanı olarak bir şair olmanın yanı sıra bir vaiz olmaktan kaçamazdı. Bu vaizdi altında yaşadığı çatıyı kendi elleriyle yıkan. Entelektüellerin bakış açısına göre (ona soğuk veya düşmanca davranmalarının nedeni budur) Lawrence'm esas sapkınlığı duyguların niteliğini, duyuların yoğunluğunu ve tutkuyu zekânın önüne koyması idi. Bu konuda, Lawrence yazmaya başladığında gücünün ve etkisinin doruğunda olan zekâ fanatiği Bernard Shaw'un tam karşıtıydı. Her şeyin insan zekâsı ile başarılabileceğine inanan iyimser düşünceli Fabianlar (İngiltere'de 1884 yılında sosyalist ilkeleri yavaş yavaş yayma düşüncesinde olan sosyalist topluluk) ile zekânın sadece ölüme götüren, tehlikeli hatta ölümcül bir şey olduğunu söyleyen Lawrence arasındaki bariz ayrımı düşün.

Belki bu konu üzerinde biraz fazlaca durdum, ama yine de bütün bunları, açınlayacak bir sistemi olan bir filozof gibi değil, bir şair gibi hissedip yazdığı konusunda ısrarcıyım. Sanırım Lawrence'ın vermek zorunda olduğu, vermek istediği şeyin, yeni veya farklı bir duyumsama, yaşama ve sevme biçimi olduğu, yeni bir düşünme biçimi olmadığı konusunda benimle aynı fikirde olacaksın. Onu formüllere sığdıramazsın. Tabii ki o da düşünmeliydi –başka türlü nasıl yazar olurdu? Ama onun derdi, bilinçli zekâdan bağımsız olduğuna inandığı bu duygu ve sezgileri bir yazar olarak kelimelere dökmekti. Bu, kendi deneyimiyle ilgilenen Lawrence için yeteri kadar zordu zaten, bir de yazdığı şeyleri tamamen yanlış yorumlayabilecek herhangi biri için hemen hemen imkânsızdı. Örneğin, *The Plumed Serpent*'taki güzel ama garip şiirlerde ifade edilen (ya da daha doğrusu sembolleştirilen) deneyimler nelerdir? 'Kaygısızca' şarkı söyleyen bir yerliden bahseder-

ken ne demek istedi? Bize bir zamanlar anlattığı 'fiziksel hayat' ve 'şefkat' tam olarak nedir? Ne demek istediğini hissedebilirim, sen de hissedebilirsin ama bunlar düzgün, tanımlayıcı kelimelerle açıklanabilecek şeyler değillerdir. Bu tür şeyler Lawrence'ın ustalaştığı imgeler, semboller ve çağrışım yapan betimlemeler haricinde hiçbir şeyle açıklanamazlar.

Zekânın egemenliğini reddediş Lawrence'ın katlandığı birçok yanlış anlaşılma ve düşmanlığın nedenidir. Bu onun huysuz biri gibi görünmesine neden oldu ve bu yüzden entelektüelleri ondan uzaklaştırdı. Aynı zamanda düzenli ibadeti reddedişi, bundan hâlâ büyülenen çok sayıdaki insanı da doğal olarak incitti. Sözde 'ruhsal' değerler onu ilgilendirmiyordu; sayısız budala, Lawrence'ın bizim 'hayvanlaşmamızı' hatta 'amipleşmemizi' istediğini söylemeye başladı. Son olarak cinsel aşk konusunda ciddiydi. Cinselliğe karşı pek çok kabul edilebilir tutum vardır ve bunları şüphe uyandırmadan kullanabilirsiniz çünkü, *au fond*,[1] hepsi, cinsel arzunun bayağı, kirli ve günahkâr olduğunu söyleyen Aziz Paulus inanışını, horgörü veya tiksintiyi ima eder. Duygusal olarak saf veya şehvet düşkünü, alaycı veya ağırbaşlı, maddeci veya idealist, sosyolojik veya tıbbi olabilirsiniz ama cinsel arzunun mükemmel ve güzel bir şey olduğunu söyleyemezsiniz (ve inanamazsınız ve deneyemezsiniz). Herhangi bir tanrıya tapılabilir ama *Aeneidum genetrix, hominum divumque voluptas*'a değil. (Bu 'voluptas'tır[2] suç olan, yetenekli bir gazeteci, ozanlığın 'zevk düşkünlüğü' ile ilintili olduğunu önerdiğinde, İngilizlerin Shakespeare ile ilgili inançları neredeyse yerinden oynamıştı.) Böylece Lawrence, insanlığı ancak yaşadıkları konusunda bilgilendirirken onlar kendisine soytarı, uşak, pornografici diyerek karşılık verdiler. Üzücü bir entrika.

1) Esasen.
2) Şehvet.

Hayatının sonuna doğru Lawrence, onu anlamak açısından çok önemli olan üç kitap yazdı. Bunlar *The Man Who Died*, Etrüsk Şehirleri ile ilgili denemeler ve –en önemlisi– *Vahiy*. Etrüsk kitabı uzun zamandır aklındaydı ve onu bitiremeden öldü. Müsveddenin (henüz yayınlanmadı), Etrüskler üzerine anlattıklarından çok (yeteri kadar uyarıcı olmasına rağmen) Lawrence üzerine anlattıkları nedeniyle çok ilgi çekici olduğunu düşündüm. Kabaca cümleleştirmek gerekirse, İS 700-300 yıllarında Etrüsklerin, kendisinin yaşamak istediği ve bizim de yaşamamız gereken şekilde yaşadıklarına inanıyordu Lawrence. Etrüskler, haklarında hiç kimse fazla bir şey bilmediği ve söylediklerine kimse karşı çıkamayacağı için buna çok uygundular. Lawrence, hem uzam hem de zaman içerisinde, hem kendi inancını açıklayacak bir sembol hem de modernlere vurmak için bir sopa olarak kullanılabilecek diğer yaşam biçimlerini araştırmak için epey gezindi. İstediği şeyden bazı parçaları Alman ve İtalyan köylülerinde, Meksikalılarda ve Yerlilerde buldu. (Lavandou'da oğullarıyla birlikte kayıkla denize açılan, *boule* (bir çeşit top oyunu) oynayan, karılarıyla şaraplı balık çorbası içen balıkçıları ne kadar sevdiğini hatırla. Heyhat, bütün bunlar daha şimdiden kokteyl içen turistler ve pantolon giyen hanımlar arasında kayboldular bile.)

Basit hayatın bu izleri onun için yeterli değildi. Avrupa'da her gün siliniyordu bunlar, Amerika'da daha da çabuk siliniyor olmalılar. Üstelik, anlayışları bizimkinden çok farklı olduğu için (bir yerde böyle söyler) iletişim kurmanın zorlukla gerçekleştiği vahşilerden sıkılmaya başlamıştı sanırım. Beyaz adam bir vahşi ile onu yok etmek ya da köleleştirmek haricinde hiçbir şey yapamaz çünkü ondan kendisini rahat bırakması gibi basit bir hakkı beklemek çok fazladır. Lawrence'ın Toscana'ya dönüşü büyük bir şanstı. Sanırım burayı her zaman sevmişti ve Mirenda'da her yerde olduğundan daha mutluydu, belki Ranch

ve Sicilya hariç. Toscana bölgesinin ruhu olan Boccaccio her zaman sevdiği birkaç yazardan biriydi, Lawrence'ın etrafında görmek istediği sıcak, sezgisel yaşamla dolu bir adamdı. Ve uzun zaman Etrüskleri kendisi araştırıp onlarla ilgili bir kitap yazmak istemişti.

Etrüskler kesinlikle tanrı vergisiydi. Bir Homeros ya da Platon yaratmakla hiçbir zaman suçlanmamış, günümüze kadar gelen bir edebiyatı olmayan kayıp bir Avrupa medeniyeti vardı işte. Etrüsklerin tarihi yoktu çünkü İmparator Claudius'un onlarla ilgili yazdığı kitap kaybolmuştu, fethedilen ve belki de daha medeni insanlar olan Romalılardan duyulan hoşnutsuzluk Hıristiyanlardaki 'pagan' korkusuna eklenmiş, böylece bize çok az arkeoloji ve varsayım miras kalmıştır. Çekiciliklerini artıracak diğer bir şeyin de, Etrüskleri ahlaksızlık ve diğer ırklardan kalan kültürleri ödünç almakla suçlayan eğitilmiş insanların onları pek tutmamaları olduğunu göreceksin. Çok dindar insanlardı, kuşların uçması ve kurbanın içorganlarında yatan tanrısal anlamla ilgilenirlerdi. Özenle yapılmış mezar şehirleri (kendi şehirlerinin bir taklidi olarak planlanmış) inşa ettikleri, ölülerini tüm silahları veya festival kıyafetleri ile, değerli nesneler ve sunularla dolu renkli odalara gömdükleri için ölümden sonra bir tür yaşama inanıyor olmalıydılar. Bazen ceset yakılır ve oyma süslemeli mermerden veya kaymaktaşından tabutlara konulurdu.

Lawrence, Etrüsk sanatının, Yunan ve Roma sanatından kesinlikle farklı olarak kendine özgü bir niteliği olduğuna inanırdı ve orada bulup beğendiyi şey dünyanın neredeyse kaybettiğini düşündüğü yoğun 'fiziksel' hayattı. Etrüskler fazla bir 'estetik' duygusuna, Yunan mükemmellik tutkusuna, uyuma ve zarafete sahip değillerdi ama en iyi modern kuyumcuların bile onların telkâri işindeki zarafetlerine hiçbir şekilde erişemeyecekleri çok iyi bir altın işçilikleri vardı. En iyi bronz eserlerinde ruh ve enerji vardı – örneğin Vatikan'daki savaş arabası ve kalkanlar, Floransa'daki uzatıl-

mış heykelcikler. Villa di Papa Giulio'daki Veii Apollon'u ve British Museum'daki mezar, toprakla neleri başarabileceklerini göstermektedir. Duvar boyamaları ve oyma süslü taş tabutlar hemen hemen aynı derecede önemlidir. Hemen bütün Etrüsk mezarlarında geleneksel olarak fallus bulunur – hayatın ölüme karşı zaferinin sembolü. Son dönemlerde yapılmış bazı duvar boyalarında ölümün korkunç şeytanları vardır ama daha öncekilerin hemen hepsi neşelidir. Yaşayanların hayatını çizerler ve aşk sahnelerinde gerçek sıcaklık ve yumuşaklık vardır. Üstelik bu oymalı şişman yöneticiler, çirkin kadın ve erkek figürler aşırı bir canlılığa sahiptirler. Dikkatli bir gözlemciyi büyülerler, Roma'da, Floransa'da, Volterra'da, Perugia'da, Orvieto'da – hatta en küçük koleksiyonda bile.

Bütün bunları benim kadar sen de biliyorsun ama vurgulamak istediğim nokta, Lawrence'ın bu kaybolmuş medeniyetin izleriyle ne kadar derinden uyarıldığı. Şu an için, Lawrence'ın Etrüsk tutkusunun 'bilimsel' temeli olup olmadığını sormak çok konu dışı. Önemli olan, onun Etrüsklerde (ya da onlara atfettiği, önemli değil) kendisinde de olduğuna inandığı bir hayat kavramı bulmasıdır. Bu belki sadece bir şairin hayalidir, gelecekte bulamamaktan korktuğu bir ideali çok uzak bir geçmişe yöneltmesi. Bu kavram *Vahiy*'de de karşımıza çıkar ve aslında çalışmasının çoğunda işlenir. *Vahiy*'de Etrüskler, büyük olasılıkla, mirası oldukları ve İÖ 1000 yıllarında yaşamış 'Büyük Ege Medeniyeti'nin gecikmiş örnekleri olarak geri planda kalır. İmgesel ya da değil, en azından burada, Lawrence'ın sevebileceğini hissettiği medeniyetler, kadın ve erkeklerin çok fazla kuruntulu zekâ ve kin olmaksızın yoğun bir 'fiziksel' hayat sürdükleri uluslar vardır. Ve Etrüsklerin yurdunda, her nasılsa, cinsellik ve cinsel arzu fikri utanç verici bir şey olarak düşünülmezken –bu püriten Romalıların ithalidir– kadınlar her alanda büyük bir özgürlüğe sahipti ve saygı görürdü.

The Man Who Died ile ilgili çok az şey söyleyeceğim. Bu kitap tamamen kişisel ve Lawrence'ın yazdığı en kederli şeydir. Bir bozgun itirafına benzeyen tek çalışmasıdır ve onu da *Vahiy* ile dengelemiştir. Ölümden hayata sürünerek dönerken yaşanan karmaşık ıstırap ve aşamalı mutluluğu betimlediği açılış bölümü *pathos* ile doludur; insan kendisinin şu ya da bu ciddi bunalımdan çıkarken çektiği acıyı düşünmeden edemiyor. Lawrence'ın birçok yazısında olduğu gibi bunun da birden fazla anlamı var. Bunu, onun son zamanlarda İsa ile ilgili duygularının açıklanması olarak alabilirsin – İsa'nın öğretmen olarak yadsınması ve sevgili olarak kabulü. İsa'nın hatası sevgide değil, insanları sevgi öğretisiyle etkilemeye çalışmasındaydı. Lawrence, sevgi ve nefret sorunu ile savaşırken bile sevgi doluydu; en derin ve tutkulu inancı sevgiye besliyordu. Çok sevdiği için sevgi düşmanlarından bu kadar yoğun bir şekilde nefret ediyordu. Ama bir köylü kulübesinin dışında ve güneş altında hayata henüz titreyerek geri dönen bu ümitsiz, yalnız başına acı çeken varlık, Lawrence'ın kendisinin de sembolüdür. Bu acı dolu nekahat döneminde kendi hayatından şüphe etmeye başladı. Sevgiden şüphe etmedi çünkü sevginin zaferi hâlâ onun ana teması idi. Ama genel olarak tüm insanlığa verdiği sevgiden ve bir yazar olarak çabalarından şüphe etti. 'Daha iyi olmalıydı,' diye düşünüyordu sanki, sadece sevgi dolu bir hayat yaşamak ve herkese sevgi sunmaya çalışmamak. Sevgisiyle aydınlatmaya çalıştığı insanlar tarafından yanlış anlaşıldığı ve dudak bükülerek bakıldığı hatta ihanete uğradığı doğru değil mi? Eğer bu hikâyeyi doğru okuduysam, Lawrence'ın hayatındaki en acı anları açıklıyor. *Vahyi* yazmak için yaşamasından dolayı ne kadar mutluyum!

Lawrence'ın birçok romanındaki esrarengiz 'kara bilinçlilik' ve 'duyuların farkında olmak' ile yaşamanın diğer şekli, (ona göre) daha derin ve yaşamsal şekli için kesinlikle düşmanca ve yıkıcı olduğunu hissettiği modern dün-

yanın 'zekâ' bilinci arasındaki çatışmayı görürüz. Burada insan karakterleri sembol olarak kullanır. *Vahiy*'de Hıristiyanlık öncesi sanat ve, garip ama, Vahiy Kitabı gibi tuhaf ilkel semboller kullanır. *Vahiy* bir tür son ahit, kendisini ya dinlememiş ya da anlamamış insanlar tarafından anlaşılmak için son bir çabadır. *The Man Who Died*'daki ümitsizlik kaybolmuştur ve her ne kadar çok kızmış olsa da, (açıkça) sevdiği insanlığa yardım etmek için son bir kez daha çabalamaya engel olamadığı açıktır. *Vahiy*, tüm çağdaş yaşam şekillerimizi tamamen mahkûm etse de, özünde umut ve hayat hakkında bir kitaptır.

Etrüsklerle ilgili çalışmasının onun eski medeniyetlere olan ilgisini ne kadar kamçıladığını göstermeye çalıştım; bu çalışma, bildiğim kadarıyla, onun sembollere her zaman duyduğu ilgiyi yeniden canlandırmış olmalı. Ve tekrarlıyorum, *The Man Who Died*, öğretmen İsa'nın yadsınması olsa da sevgi dolu İsa'nın yadsınması değildir. Ama *Vahiy*'de, Lawrence, sadece garip sembollerin yorumcusu olarak değil, hem öğretmen hem de sevgili olarak karşımıza çıkar – kendi doğasını bu kadar kolay reddedemez. Eğer kadınlar ve erkekler için kaygılanmayı bıraksaydı yazmayı da bırakırdı ya da, her nasılsa, keşfettiğini hissettiği türden bir hayatın ipuçlarını sıradan insanlara vermeye çalıştığı *Vahiy* gibi bir kitap yazamazdı. Kızıl ve yeşil ejderhaları, yıldızlı kanatları olan canavarları ve renkli atları ile tamamen mutlu olduğundan şüpheliyim. Biliyorsun sana onlardan biraz sıkıldığını itiraf etmişti ki bu çok sevimliydi, çünkü sonunda gerçekten biraz sıkıcı olmuşlardı.

Edebiyat araştırmacılarının bakış açısı ile Lawrence'ın kitabı, Vahiy Kitabı'nın bir yorumu olarak tamamen değersiz olabilir. Bunun konu ile ilgisi yok, en azından benim için. *Vahiy* beni Patmoslu Yuhanna'nın vahyi olarak değil Lawrence'ın vahyi olarak ilgilendiriyor. Arada söylediği şeyler, değeri ne olursa olsun, yorumdan çok daha değerli. *Vahiy*'de (bence) diğer kitaplarında olduğundan daha ileri

gidiyor, belki sadece *Mornings In Mexico* hariç. Burada, her zaman söz ettiği bu farklı 'bilinç', bu 'duyuların farkında olmak', Hıristiyanlığa ve bilime ait platonik 'ruhsal' felsefe çevrimi olan ve 'çevrimimiz' dediği şeyin dışındayken bütünlüğü içinde var olabilecek 'kozmos ile göğüs göğüse' gelen insan hayatı, bize kesin olarak anlatılıyor. Bahsettiği bu 'kozmos' insanın konuşabileceği, insanla konuşabilecek olan 'yaşayan bir şeydir':

'Biz ve kozmos biriz. Kozmos, bizim hâlâ bir parçası olduğumuz yaşayan, engin bir şeydir. Güneş, ürpertileri bizim küçük damarlarımızda dolaşan büyük bir kalptir. Ay, bizi her zaman titretecek olan büyük, parlayan sinir merkezidir.'

Ama:

'Biz kozmosu kaybettik. Artık güneş bize güç vermiyor, ay da.'

Ve bunu nedeni, 'eski yaşamsal dinlerin' Aristoteles ve ondan türeyenler gibi entelektüeller ve Hıristiyanlar tarafından reddedilmesidir:

'Karanlık Çağların yıkılmasından sonra Katolik Kilisesi'nin bir nebze iyileştirmesine rağmen, kozmos, Hıristiyanların aforoz ettiği bir şey oldu. Sonra, kozmos, dinsel devrim ile yeniden Protestanların aforoz ettiği bir şey haline geldi. Güçlerin yaşamsal olmayan evrenini ve mekanik düzeni ikame ettiler, diğer her şey soyut hale geldi ve insanlığın uzun ve yavaş ölümü başladı. Bu yavaş ölüm bilim ve makineyi üretti ama bunların her ikisi de ölü ürünlerdir.'

Bilim ve makine arasındaki ayrımı sevdim çünkü birçok insan için bilim makine demektir; 'modern bilimin harikaları'ndan bahsederken uçakları, telsizi ve elektrik ışığını kastederler. Ama makine, Hakikat denen soyut şeyin arayışı olan gerçek bilimin yan ürünüdür. Ama 'Hakikat' var olmadığı için Lawrence, kendinden önce Remy de Gourmont'un yaptığı gibi, onu ölü-ürün olarak adlandırmakta haklıdır. Şeytani ilahların en soyutu olan 'Hakikat', ekme-

ği temel ihtiyaçların sembolü olarak alarak, insanlığı sadece ekmek ile yaşadığı yolundaki o acınası düşünceye indirgemek için, yaşamsal itkileri soldurur. Bu kuyruklu yalana Lawrence'ın cevabı, 'Hayattan mahrum olmaktansa ekmekten mahrum olurum,' olmuştur.

Bu yüzden, Lawrence'ın yazılarını mükemmel bir şekilde tamamladığına inandığım *Vahiy*, muhteşem bir vedadır. 'İyi olurlarsa' öldüklerinde onlara hayali cenneti vaat ederek kadınları ve erkekleri insanlıktan çıkaran Hıristiyanlığa karşı bir protestodur bu. Ayrıca tanrıları cennetten ve vicdanı da insanlardan kovan 'bilimin' onları insanlıktan etmesini de protesto eder. Ve ima yoluyla, gülünç derecede tiranik 'düzenlemeler' ve eşit gelir gibi, Bernard Shaw benzeri insanların çocukça kavramlarını da protesto etmektedir. Sanki hayat bir gelir meselesiymiş gibi! *Vahyi*n ardındaki deneyimin –ya da kitapta açıklanan hayat kavramı ve bilincin– mistik bir deneyim olduğu söylenebilir (sen söylemesen de). Yaşamadığımız deneyimlerin geçersiz olduğu ya da var olmadığı konusunda tartışabiliriz. Ama Rousseau, Ile de Saint-Pierre'de yaşarken aynı fiziksel kendinden geçişi, aynı 'kozmos ile iç içe' yaşama duygusunu tattı. Sonra tüm hayatı boyunca bu kaybolan (çünkü adadan ayrıldığında onu kaybetmişti) 'bilinç' için pişmanlık duydu ve onu tekrar kazanmaya çalıştı.

Eğer insanlar *Vahyi* ilmi bir çalışma ya da bilimsel bir çözümleme gibi okumaya çalışırlarsa hata yapmış olurlar, çünkü bu tür bir şey değildir. Lawrence, kitabı, 'çift temayı' tanımlanmak için kullanmıştır. Lawrence, kitabında bunun, boşa çıkan güç tutkusunun bir ifadesi olarak, eğitimsiz, ezilmiş ve kopuş halindeki Hıristiyanın Hıristiyanlığını da kapsadığını gösterir. Buna paralel olarak, sembolizmin çok eski ve Hıristiyanlık öncesi evrenbilimlerinden, Hıristiyanların yok etmeye karar verdiği ve yok ettiği, ama insan bilinci halen bunlarla dolu olduğu ve kendileri başkalarını yaratamayacakları ya da en iyi ihtimalle

bir kısmını yaratabilecekleri için kullandıkları insan ve evren kavramlarından alındığı konusunda cüretkâr bir iddiada bulunur.

İki tema, Lawrence'ın tüm şaşırtıcı edebi yeteneği sayesinde iç içe örülmüştür. Ona göre, çok etkilendiği zaman doğal olarak beliren tutkulu uzdilliğin çok az görüldüğü oldukça soğukkanlı bir kitaptır ama kendisini sıkı bir denetim altında tuttuğu da açıktır. Olağanüstü olan şey, ölmekte olan bir adamın kitabının bu kadar enerji, fiziksel bir enerji taşıyor olmasıdır. Lawrence'ın kitaplarında verdiği bizatihi kendi ışıltısı ve sıcaklığı harika ve sevilebilir bir şeydir. Çalışmalarında edebi bir tavır, kuru nükte çatırtıları, yavan ve yabani bir akıl girdabı yoktur. Gerçekte Whitman'ı yankılayabilirdi, çünkü Lawrence'ın kitaplarına dokunanlar insana dokunurlar. Yine de *Vahiy*, ölmek üzere olan bir adamın kitabıdır ve bunun bir mazeret olması gerektiğini düşünebilirsiniz. Hiç de değil. Zengin tutku, harika şiirsel ve sezisel imgelem biraz susturulmuştur, çünkü kitap, Lawrence'ın diğer kitaplarından farklıdır. Yaratılmış olmasına rağmen yaratıcılıktan çok serimleme çalışmasıdır; inançlarını bir sanat yapıtında şekillendirmekten çok onları açıklama çabasıdır. Ama yaşayan bir kitaptır. Ve ölüm üzerine değil yaşam üzerinedir.

Neredeyse konuşma dilindeki kolaylıkla yazılan cümlelerin ardındaki incelikli yazış gücü dışarıdan bakan bir kişiye ne kadar basit görünür! Başından itibaren Lawrence'ın o harika büyüsünü hissediyorsun, hissetmelisin. Çok yavaşça başlar, hepsini nefretle reddedene kadar çocukluğunun, çocuk bilincinin İncil kelamı ile nasıl doldurulmuş olduğunu fark etmenizi sağlar. Kendisinden dışarıya doğru süzülerek bizi, zengin, muhteşem, harika ve güçlü olana karşı –hep istedikleri, sahip olamadıkları ve kıskandıkları hayatın tüm güzel şeylerine, özellikle güce karşı– Patmoslu Yuhanna'nın ithamlarının kükrediği çirkin ve cılız bir gaz alevinin parıldadığı madenci şapellerine

götürür. Ve sonra yazı gittikçe genişleyen daireler halinde büyür, tıpkı döne döne daha yükseklere süzülen bir şahin gibi, tıpkı uygun ruh halindeyken kendisinin konuşacağı gibi. Bu güç isteminin, sonunda zavallı ezilmişler tek hâkim olsun diye dünyanın ihtişamı ve muhteşem gücünün simgesi olan Yüce Babil'i taş taş üzerinde bırakmadan yıkma tutkusunun, ve bu nefret incilinin nasıl olup da –yazgısal biçimde– her zaman düşkünlerin dini olan sevgi inciline dönüştüğünü gösterir.

İsa'nın dini (Patmoslu Yuhanna'nınki değil), bireylerin dinidir der. İnsan doğasının sevgiden daha fazlasına ihtiyaç duyan kolektif kısmı için değildir (diye devam eder). İnsan mükemmel bir hiyerarşi ile kendini özdeşleştirmek, 'kendi' İmparator veya Kralı ve 'kendi' asilleri ile kemale ermek ihtiyacındadır. (Bu tuhaf İngiliz züppeliği Roma Kilisesi'nin onanması olabilir – Lawrence'ın farkında değilmiş gibi göründüğü kendi tartışmasının bir sonucu). Ve daha önce bahsettiğim 'eski sembolistlerin' ve bunların evrenbilimlerinin uzun bir çözümlemesiyle, Lawrence, kendisine düşman olanların bile düşünmeye değer bulduğu bir tür *credo*ya ulaşır. Onun altı gözlemi ince bir şekilde işlenmiştir ama kısaca:

1. Hiçbir insan saf birey olamaz.
2. Devlet ya da kolektif bir bütün olarak toplum dediğimiz şey, birey psikolojisine sahip olamaz.
3. Devlet Hıristiyan olamaz.
4. Her vatandaş dünyasal gücün bir birimidir.
5. Vatandaş olarak, kolektif bir varlık olarak insan, güç duyusunun doyurulması ile tatmin olur.
6. Bir bireyin sadece bireysel kişiliğini düşünüp kolektif kişiliğini göz ardı etme ideali uzun dönemde öldürücüdür.

Böyle açıkça özetlendiğinde, *Vahiy*, Savaşın Sürekliliği için Altı Gözlem gibi politik bir risaleye indirgenmiş izle-

nimi veriyor. Ama ben şimdi bunun tartışılması ile ilgilenmiyorum. Bana göre *Vahy*in ilgi çekici kısmı 'şiirsel' kısmıdır ve şairlerin siyasi dünya düzeni ile ilgili makul kuramlara sahip olup olmamaları umrumda değil. Her durumda Lawrence'ın hayali *insani* bir dünyadır ve kitabın amacı ve ruhu da dopdolu bir hayata ulaşmaktır. Sadece onun yazabileceği ve benim, onun düşmanlarına bir tekzip ve meydan okuma olarak savurduğum muhteşem bir pasajla bitirir:

'İnsanın en tutkulu şekilde istediği şey, kendi yaşayan bütünlüğü ve yaşayan birliğidir, kendi 'ruhunun' tecrit edilmiş kurtarılışı değil. İnsan her şeyden önce kendi fiziksel doyumunu ister, o andan sonra, bir kez ama sadece bir kez canlıdır ve kudretlidir. İnsan için en büyük mucize yaşamaktır. İnsan için, tıpkı çiçek, canavar ve kuşta olduğu gibi, canlı ve mükemmel bir şekilde yaşamak en yüce zaferdir. Doğmamış ya da ölmüşler ne bilirlerse bilsinler, bir beden olarak yaşamın güzelliğini ve mucizesini bilemezler. Ölü, sonsuzluğun ardına bakabilir. Ama beden olarak burada ve şimdi yaşamanın muhteşemliği, bir süre için bizim, sadece bizimdir. Bizler yaşadığımız için, vücuda geldiğimiz için, yaşayanların bir parçası, yeniden vücut bulmuş kozmosun bir parçası olduğumuz için vecd içinde dans etmeliyiz. Gözüm nasıl benim bir parçamsa ben de güneşin bir parçasıyım. Ayaklarımın mükemmel bir şekilde bildiği yeryüzünün bir parçasıyım ve kanım denizlerin bir parçası. Ruhum, benim, insan ırkının bir parçası olduğumu biliyor, ruhum yüce insan ruhunun organik bir parçası, ülkümün de ulusumun bir parçası olması gibi.'

Ve sevgili Frieda, *au revoir*, sana bütün iyi dileklerim ve bir zamanlar eşin olan büyük İngiliz yazarına tüm saygımla.

RICHARD ALDINGTON

Kıyamet

BİR

VAHİY temel olarak İfşaat demektir. Ama bunda basit hiçbir şey yok, çünkü insanlık yaklaşık iki bin yıl boyunca bütün bu gizem orjisinde tam olarak ne açıklandığını bulmak için kafa patlattı ve İncil'in bütün kitapları arasında belki en az ilgi çekici olarak da Vahiy Kitabı'nı buldu.

Bu benim onunla ilgili ilk duygularımdı. Çocukluğumdan ergenliğime kadar, Anglikan Kilisesi'ne bağlı olmayan her çocuk gibi, her gün zavallı bilincime, doyma noktasına gelene kadar, İncil akıtmak zorundaydım. İnsan düşünemeden, hatta biraz olsun anlayamadan çok önce bu İncil dili, İncil'in bölümleri, iyice massedilene, tüm duygu ve düşünce işleyişine tesir eden bir etki haline gelene kadar akıl ve bilinç üzerine *şırınga* edilir. Bu yüzden, bugün İncil'imi 'unutmuş' olmama rağmen, neredeyse mide bulandırıcı bir kesinlikle, 'bildiğimi' fark etmem için sadece bir bölümünü okumaya başlamam yeterli. Ve ilk tepkimin hoşnutsuzluk, tiksinti ve hatta öfke olduğunu itiraf etmem gerekir. İçgüdülerime kadar öfke doluyum İncil'e.

Gerekçesi benim için artık oldukça açık. Gerekçe, sadece çocuk bilinci üzerine gece gündüz, yıllarca, ister istemez, bölümler halinde akıtılan İncil değil; gece gündüz, yıllarca, gündüz okulu veya Pazar okulunda, evde ya da Umut Birliği veya Hıristiyan Çilesi'nde olsun, bilinç onu sindirebilsin ya da sindiremesin, dogmatik bir yoldan ve her zaman ahlaki olarak yayılması idi. Kürsüdeki İlahiyat Doktoru ya da Pazar okulu öğretmeni olan büyük demirci olsun, yorum her zaman aynıydı. İncil, tıpkı bir yüzey üzerinde sertçe ilerleyen sayısız adım gibi sadece bilinç üzerinde sözel olarak ilerlemiyordu, aynı zamanda, tıpkı

adım izlerinin mekanik olarak birbirine benzemesi gibi yorum da aynı oluyordu, bu yüzden bütün gerçek ilgi kaybolmuştu.

Yöntem kendi sonuçlarını boğar. Yahudi şiiri duygu ve hayallerin, Yahudi ahlakı ise içgüdülerin içine işlerken, akıl inatçı ve direşken hale gelir ve sonunda da İncil yetkesini reddedip bütün İncil'e bir tür tiksinti ile sırtını döner. Ve bu durum benim kuşağımdaki birçok insanın durumudur.

Bir kitap anlaşılmadığı sürece yaşıyor şimdi. Bir kez anlaşıldı mı hemen ölüyor. Bir kitabı beş yıl sonra tekrar okuduğumda tamamen farklı bir kitap haline gelmesi çok şaşırtıcı bir şeydir. Bazı kitaplar müthiş bir şekilde kazanırlar, yeni bir şey haline gelirler. Şaşırtıcı derecede farklıdırlar, insanın kendi kimliğini sorgulamasına neden olurlar. Yine bazı kitaplar müthiş bir şekilde kaybederler. *Savaş ve Barış*'ı bir kez daha okudum ve beni ne kadar az etkilediğine hayret ettim, bir zamanlar hissettiğim ve artık neredeyse hissetmediğim o kendinden geçişlere çok şaşırdım.

İşte böyle. Bir kitap bir kez anlaşıldı mı, bir kez *bilindi mi* ve anlamı sabitleştirildi mi ya da yerleştirildi mi, o ölüdür. Bir kitap, ancak bizi etkileme ve *farklı* bir yoldan etkileme gücü olduğu, her okuyuşumuzda onu *farklı* bulduğumuz sürece yaşar. Modern zekânın, her kitabın aynı olduğu ve bir okuyuşta bittiği düşüncesine olan eğilimini, gerçekten tek okuyuşta tükenen yüzeysel kitaplar akıntısına borçluyuz. Ama bu böyle değil. Ve zaman içinde modern zekâ bunu tekrar fark edecek. Bir kitabın gerçek neşesi onu tekrar tekrar okumakta ve her zaman onu farklı bulmakta, yeni bir anlam, başka bir anlam düzeyi bulmakta yatar. Her zamanki gibi bu bir değerler sorunudur: Kitapların *niceliği* ile o kadar bunaldık ki bir kitabın bir mücevher veya derin derin bakıp her seferinde daha engin bir tecrübe edinebileceğimiz güzel bir resim gibi değerli olabileceğini artık zorla fark ediyoruz. Bir kitabı aralıklarla

altı kez okumak altı değişik kitap okumaktan çok daha iyidir. Çünkü eğer belirli bir kitap sizi altı kez okumaya çağırıyorsa, her seferinde daha derin bir tecrübe olacak ve tüm ruhu duygusal ve zihinsel olarak zenginleştirecektir. Diğer taraftan, bir kez okunan altı kitap, modern zamanın sıkıcı birikimi, yani gerçek değerden yoksun nicelik olarak, sadece yüzeysel bir ilgi yığınıdır.

Şimdi okuyucu kitlesinin tekrar ikiye ayrıldığını göreceğiz: Eğlenmek ve anlık ilgileri için okuyan geniş bir kitle ve kendileri için değeri olan, tecrübe ve gittikçe daha derin bir tecrübe sağlayan kitapları isteyen küçük azınlık.

İncil, bizim için ya da bazılarımız için, anlamı keyfi olarak kesinlenen ve geçici olarak öldürülmüş bir kitaptır. Onu, yüzeysel ve popüler anlamı ile o kadar iyi biliyoruz ki o öldü ve artık bize hiçbir şey vermiyor. Daha da kötüsü, içgüdü haline gelen eski alışkanlıklar nedeniyle şimdi bize tiksindirici gelen bütün bir duygu halini dayatıyor. İncil'in eninde sonunda dayatması gereken 'şapel' ve Pazar okulu duygusundan nefret ediyoruz. Bütün o *bayağılıktan* –çünkü bayağılık bu– kurtulmak istiyoruz.

Belki de İncil kitaplarının içinde en nefret edilen ve yüzeysel olarak almanı Vahiy Kitabı'dır. On yaşına geldiğimde bu kitabı duymuş, bilmeden ve gerçekten dikkat etmeden on kez okumuş olduğuma eminim. Ve eminim ki, bilmeden veya düşünmeden bende her zaman gerçek bir nefret uyandırdı. Farkında olmadan, küçük yaşımdan itibaren hım hım konuşmalardan; vaiz, öğretmen ya da sıradan bir insan olsun, İncil'in vakur, uğursuz, yüksek bir sesle okunmasından tiksindim. 'Vaiz' sesinden iliklerime kadar nefret ederim. Ve bu ses, hatırlarım, Vahiy Kitabı'nın bazı bölümlerini seslendirirken en berbat durumdaydı. Beni hâlâ etkileyen cümleleri bile ürpermeden hatırlayamam, çünkü hâlâ Anglikan Kilisesi'ne bağlı olmayan bir din adamının uğursuz hitap şeklini duyarım: 'Ve göğü açılmış gördüm ve işte bir kır at ve üzerine binmiş

olanın adına...' işte burada hafızam aniden durur, bilerek sonraki kelimeleri siler: 'Sadık ve Gerçek denirdi.' Çocukken bile alegoriden nefret ederdim: İnsanların isimlerinin sadece nitelikler olmasından ve beyaz atın üstündeki kişinin 'Sadık ve Gerçek' diye çağrılmasından. Aynı şekilde *Pilgrim's Progress*'i hiç okuyamadım. 'Bütün, her zaman parçadan büyüktür'ü Euclides'ten küçük bir çocukken öğrendiğim andan itibaren bunun benim için alegori sorununu çözdüğünü biliyordum. İnsan saf Bağlılık ya da Hakikatten daha fazla bir şeydir ve insanlar sadece niteliklerin kişileştirimleri olduğu zaman benim için insan olmaktan çıkıyorlar. Genç bir delikanlıyken Spenser'ı ve onun *Faerie Queene*'ini neredeyse sevmeme rağmen alegorisini içime sindirmem gerekiyordu.

Ama Vahiy benim için, şimdi de çocukluğumdan beri de, hep sevimsiz olmuştur. Her şeyden önce gösterişli betimlemeleri, tamamen doğadışılığı nedeniyle zevksizdir. 'Ve tahtın önünde billura benzer camdan bir deniz; tahtın önünde ve tahtın etrafında önden ve arkadan gözlerle kaplı dört canavar vardı.

'Ve ilk canavar aslana, ikincisi danaya benziyordu, üçüncüsünün insanınkine benzer bir yüzü vardı ve dördüncü canavar uçan bir kartal gibiydi.

'Ve dört canavardan her birinin altı kanadı olup etrafı ve içi gözlerle doluydu: Ve Ulu, Ulu, Ulu, var olmuş ve var olan ve gelecek olan, her şeye kadir Rab Allah diye gündüz gece dinlenmeden tekrarlıyorlardı.'

Bu tür bir pasaj, çocuksu aklımı allı pullu doğadışılığı ile rahatsız edip bunaltıyordu. Eğer bu bir betimleme ise, hayal edilemeyecek bir betimlemedir: Çünkü dört canavar nasıl 'önden ve arkadan gözlerle dolu' olabilir ve nasıl 'tahtın önünde ve tahtın etrafında' olabilir? Aynı zamanda iki ayrı yerde olamazlar. Ama Vahiy böyledir işte.

Yine düşselliğin çoğu tamamen şiirsellik dışı ve keyfi, bazıları gerçekten çirkin; tıpkı kan içinde debelenme ve

atlının gömleğinin kan ile ıslanması ve insanların Koyun'un kanı ile yıkanması gibi. Ayrıca 'Koyun'un Gazabı' gibi deyişler görüntü itibarıyla çok komik. Ama bu, Anglikan Kilisesi'ne bağlı olmayan şapellerin, İngiltere'deki ve Amerika'daki tüm *Bethel*lerin[3] ve Kurtuluş Ordusu'nun[4] tümcebilimi ve düşselliğidir. Ve canlı itikadın her çağda eğitimsiz insanlar arasında bulunabileceği söylenir.

Eğitimsiz insanlar arasında Vahiy Kitabı'nın hâlâ yaygın olduğunu göreceksiniz. O zaman da şimdi de İncili Şeriften ya da Risalelerden daha etkili olduğunu düşünüyorum. Kralların, Yöneticilerin ve sular üzerinde oturan fahişenin büyük ifşaatı, madenci ve madenci eşlerinin, siyah bir kış gecesi, ahır benzeri Pentecost Şapel'inde yapılan Salı akşamı toplantıları için çok uygundur. Ve büyük harflerle yazılan SIR, YÜCE BABİL, DÜNYADAKİ YOSMALARIN VE ÇİRKİNLİKLERİN ANASI, İskoç Püriten köylüleri ve daha eski Hıristiyanları korkuttuğu gibi bugün de yaşlı madencileri korkutur. Yeraltında yaşayan ilk Hıristiyanlara göre, Yüce Babil, Roma demekti; onlara zulüm yapan büyük şehir, büyük imparatorluk. Ve onun suçlanması ve bütün kralları, zenginliği ve azameti ile kesin ve tam bir felakete ve yıkıma uğraması büyük bir tatmindi. Dinsel devrimden sonra Babil bir kez daha Roma ile özdeşleştirildi, ama bu kez Papa demekti, Protestan ve Anglikan Kilisesi'ne bağlı olmayan İngiltere ve İskoçya'da Tanrısal Yuhanna'nın haykırdığı ifşaatlar yankılandı: 'Yıkıldı, Yüce Babil yıkıldı ve iblislerin meskeni ve her murdar ruhun zindanı ve mekruh kuşun kafesi oldu.' Bu kelimeler bugünlerde hâlâ söyleniyor ve hâlâ bazen başlarını kaldırır gibi görünen Papa'ya ve Roma Katoliklerine savruluyor. Ama bugünlerde Babil çok daha belirsiz bir uzaklıkta; Londra, New

3) Bethel; Anglikan inanışına bağlı olmayan kilise, İbranice'de *Tanrı'nın Evi*.

4) Askeri hatlarda Hıristiyan olmayanlara İncil'i öğretmek üzere 1865'te kurulan yardım ve dayanışma grubu.

York, daha da kötüsü Paris'te lüks ve sefahat içinde yaşayan ve bir 'kiliseye' hayatlarında hiç adım atmamış olan zengin ve günahkâr insanları tanımlarken kullanılıyor.

Kendiniz azamete doğru yükselirken büyük düşmanlarınızı tam bir yıkım ve bozguna uğratmak için fakir olup da alçakgönüllü *değilseniz* –fakirler aşırı itaatkâr olabilirler ama hemen *hiçbir zaman* Hıristiyanlık anlamında gerçekten alçakgönüllü değillerdir– bu iyidir. Ve bu hiçbir yerde Vahiy Kitabı'nda olduğu kadar göz kamaştırıcı bir şekilde gerçekleşmez. İsa'nın gözünde en büyük düşman, kanun mektubunda direten Ferisi'dir[5]. Ama Ferisi madenci ve fabrika işçisi için çok uzak ve kurnazdır. Sokak köşelerinde yuvalanan Kurtuluş Ordusu, Ferisi'ye nadiren diş biler. O, Kuzu'nun Kanı, Babil, Yahudiler, Günahkârlar, büyük fahişe ve 'Felaket, Felaket, Felaket!' diye ağlayan melekler ve korkunç belalar akıtan küçük şişelere diş biler. Ve her şeyden fazla bahsettikleri Kurtuluş, tahtta Kuzu ile birlikte oturmak ve şan ile saltanat sürmek, Ölümsüz Hayata sahip olmak, inci kapıları olan yeşimden ulu bir şehirde yaşamaktır: 'Kendisini aydınlatmak için ne güneşe ne de aya ihtiyaç duyan' bir şehir. Eğer Kurtuluş Ordusu'nu dinlerseniz çok muhteşem olacaklarını duyarsınız. Cennete gidecekleri için gerçekten çok muhteşem. *O zaman* size neyin ne olduğunu göstereceklerdir. O zaman, sen üstün insan, gerçek yerini bulacaksın, ve sen de Babil: Cehennemin ve kükürtün dibine.

Bu tamamen Vahiy Kitabı'nın üslubudur. Bu değerli kitabı birkaç kez okuduktan sonra fark ettiğimiz şey, kısaca, Tanrısal Yuhanna'nın seçilmiş, yani seçili insanlardan olmayan herkesi temizleyip yok edecek ve kendisini dosdoğru Tanrı'nın tahtına çıkartacak, görünüşte muhteşem bir planının olduğudur. Anglikan Kilisesi'ne uymamakla, ruhban çevre, Yahudilerin seçilmiş insan fikrini benimse-

5) Eski Yahudilerde dini bir tarikata mensup kimse.

miştir. Onlar 'o' idi, seçilmiş veya 'kurtarılmış'. Ve Yahudilerin, seçilmiş insanların kesin zafer ve saltanat fikrini benimsediler. En alttaki köpeklerden en üstteki köpeklere dönüşeceklerdi: Cennette. Tahtta gerçekten oturmasalar bile tahta çıkarılmış Kuzu'nun kucağında oturacaklardı. Bu, her gece Kurtuluş Ordusu'ndan dinleyeceğiniz ya da herhangi bir Bethel veya Pentecost Kilisesi'nde duyacağınız öğretidir. Eğer İsa değilse Yuhanna'dır. Eğer İncili Şerif değilse Vahiy Kitabı'dır. Halkın dinidir, kibar dinden tamamen farklı olan bir din.

İKİ

YA DA en azından ben çocukken halkın diniydi. Ve hatırlıyorum, çocukken eğitimsiz liderlerde, özellikle Eski Metodist Şapellerindeki insanlarda hissedilen tuhaf kibirlilik duygusu beni hayrete düşürürdü. Ağır bir lehçe ile konuşan ve Pentecost'u yöneten bu madenciler dindar, samimiyetsiz ya da karşı konulabilir değildi. Ve tabii ki alçakgönüllü veya af dileyici de değillerdi. Hayır, onlar çukurun dibinden gelir, akşam yemeğine büyük bir gürültü ile oturur, eşleri ve kızları gerçek bir neşe ile etraflarında fır dönerken oğulları gereksiz bir kızgınlık göstermeden onlara itaat ederdi. Ev, zevksiz olmasına rağmen sevimsiz değildi ve garip bir yabani gizem ya da güç hissi vardı, sanki ruhban çevresinin yukarıdaki kesin bir güçten aldıkları bir takdiri ilahi varmış gibi. Sevgi değil, kaba ve daha ziyade yabani bir tür 'özel' güç duygusu. Çok *emindiler* ve kural olarak da eşleri onlara karşı çok alçakgönüllüydü. Onlar küçük bir kiliseyi yönetiyorlardı, o zaman evi de yönetebilirlerdi. Eskiden bu konuya hayret eder ve bununla eğlenirdim. Ama o zaman bile 'bayağı' bulurdum. Annem cemaatçiydi (congregationalist) ve Eski Metodist Kilisesi'ne hiç adım atmamıştı sanırım. Ve kesinlikle kocasına karşı alçakgönüllü olmaya hazır değildi. Eğer gerçekten küstah bir kilise yöneticisi olsaydı hiç şüphesiz ona karşı daha yumuşak başlı olurdu. Küstahlık, kilise yöneticilerinin en göze çarpan özellikleridir. Ama yukarıdan alınmış yetki ile donatılan özel bir tür küstahlık. Bu tür dinsel küstahlığın çoğunun Vahiy tarafından desteklendiğini şimdi biliyorum.

Pek çok yılın ardından ve karşılaştırmalı din ve din tarihini okuduktan sonra kara Salı geceleri madencileri,

Pentecost veya Beauvale şapellerinde, bu tür özel yetki ve dinsel küstahlığın tuhaf duygusuna yönelten bu kitabın ne kadar garip bir kitap olduğunu fark ettim. Kuzey Midlands'in garip ve olağanüstü siyah gecelerinde, şapeldeki gaz ışığının ıslığında güçlü sesleri olan madencilerin kükremeleri. Halkın dini: Sonsuza kadar kişisel övünç ve gücün, karanlığın dini. 'Yol göster müşfik ışık' diye feryat etmek yok.

İnsan ne kadar uzun yaşarsa iki tür Hıristiyanlık olduğunu o kadar çok fark eder, biri İsa ve 'Birbirinizi Sevin' emrinde odaklanan – diğeri ise Paulus, Petrus ya da Sevgili Yuhanna yerine Vahiy'de odaklanan. Şefkat Hıristiyanlığı vardır. Ama gördüğüm kadarıyla öz-yüceltim Hıristiyanlığı –alçakgönüllünün öz-yüceltimi– tarafından tamamen bir tarafa itilmiş.

Bundan kaçış yok, insanlık sonsuza kadar aristokrat ve demokrat ayrımının içine düşecek. En temiz aristokratlar Hıristiyanlık döneminde demokratlığı öğretmişlerdir. Ve en temiz demokratlar kendilerini mutlak aristokrat haline getirmeye çalışırlar. İsa aristokrattı, Havari Yuhanna ve Paulus da öyle. Büyük bir şefkat, nezaket ve cömertliğe *–gücün* şefkat ve nezaketi– haiz olmak büyük bir aristokratlık gerektirir. Bir demokratta, çoğu kez, zayıflığın şefkat ve nezaketini bulabilirsiniz: Bu başka bir şeydir. Ama genellikle sertlik duygusu bulursunuz.

Şu anda bahsettiğimiz şey siyasi partiler değil, insan doğasının iki türü: Ruhlarında güçlü olduklarını hissedenler ve zayıf olduklarını hissedenler. İsa ve Paul ve Yüce Yuhanna kendilerini güçlü hissettiler. Patmoslu Yuhanna ruhunun derinliklerinde kendini zayıf hissetti.

İsa'nın zamanında bütün maneviyatı güçlü insanlar, dünyayı yönetme arzusunu kaybettiler. Güçlerini dünyevi yönetim ve kudretten çekip başka bir yaşam biçimine uygulamak istediler. Böylece zayıf yükselmeye ve kendini *aşırı şekilde* kibirli hissetmeye başladı ve 'açıkça' güçlü olan-

lara, dünyevi kudrete sahip olanlara karşı duydukları sınır tanımaz nefretlerini dile getirmeye başladılar.

Böylece din, özellikle Hıristiyanlık dini, ikileşti. Güçlülerin dini, vazgeçiş ve sevgiyi öğretti. Ve zayıfların dini '*Güçlü ve kuvvetliler kahrolsun ve fakir yücelsin*'i. Dünyada zayıf insan kuvvetliden her zaman daha fazla olduğu için ikinci tür Hıristiyanlık zafer kazandı ve kazanacak. Zayıf, eğer yönetilmezse kendi yönetir ve bunun sonu budur. Ve zayıfın kuralı: *Güçlüler kahrolsun*!

Bu haykırışın en büyük dinsel otoritesi de Vahiy'dir. Zayıf ve sahte alçakgönüllü olan, dünya yüzeyinden tüm dünyevi kudreti, onuru, zenginlikleri silecek ve sonra onlar, gerçek zayıflar, saltanat sürecek. Düşünmesi bile korkunç olan şey, yani sahte alçakgönüllü azizlerin binyılı başlayacak. Ama dinin bu gün savunduğu şey bu: Bütün güçlüler ve özgür hayat kahrolsun, zayıflar zafer kazansın, sahte alçakgönüllüler saltanat sürsün. Zayıfların öz-yüceltim dini, sahte alçakgönüllülerin saltanatı. Günümüz toplumunun dinsel ve siyasi ruhudur bu.

ÜÇ

VE bu tabii ki Patmoslu Yuhanna'nın diniydi. Vahyi İS 96 yılında bitirdiğinde –modern araştırmacıların 'içkin delillere' dayanarak belirledikleri tarih– oldukça yaşlı olduğunu söylerler.

Erken Hıristiyanlık tarihinde üç tane Yuhanna vardı: İsa'yı vaftiz eden ve İsa'nın ölümünden uzun yıllar sonra bile varlığını korumuş garip öğretileri olan, bir din ya da kendine ait bir mezhep oluşturduğu bilinen Vaftizci Yuhanna (Yahya); Dördüncü İncili Şerifi ve bazı Risaleleri yazmış olması gereken Havari Yuhanna; Efes'te yaşamış ve Roma Devleti'ne karşı bazı dinsel suçlar işlediği için Patmos'a hapse yollanmış olan Patmoslu Yuhanna. Her nasılsa birkaç yıllık mahkûmiyetten sonra serbest bırakılmış, Efes'e dönmüş ve efsanelere göre uzun yıllar orada yaşamış.

Uzun zaman boyunca, kendisine Dördüncü İncili Şerifi atfettiğimiz Havari Yuhanna'nın Vahyi de yazdığı düşünüldü. Ama birbirine çok yabancı olan bu iki çalışmayı yazan aynı kişi olamaz. Dördüncü İncili Şerifi yazan kişi kesinlikle kültürlü bir 'Yunanlı' Yahudi ve gizem ve 'sevgi dolu' Hıristiyanlık öğretisinin en büyük esin kaynaklarından biriydi. Patmoslu Yuhanna'nın çok farklı bir yaradılışı olmalıydı. Kesinlikle çok daha farklı duygular esinlemişti.

Eleştirel ve ciddi bir şekilde okuduğumuz zaman Vahyin, içinde gerçek İsa, gerçek İncili Şerif ve Hıristiyanlığın yaratıcı nefesinden hiçbir şey taşımadığını, ama çok önemli Hıristiyanlık öğretileri açınladığını ve İncil'in belki de en etkili öğretisi olduğunu fark ederiz. Yani, Hıristiyanlığın her devrinde, ikinci sınıf insanlar üzerinde İncil içindeki diğer kitaplardan çok daha fazla etkisi olmuştur. Yuhan-

na'nın Vahyi ikinci sınıf bir aklın ürünüdür. Her ülkede ve her devirde yoğun olarak ikinci sınıf akıllara hitap etmektedir. Ne kadar garip ve anlaşılamaz olsa da, hiç şüphesiz birinci asırdan beri devasa Hıristiyan düşünce kitlesinin – her zaman ikinci sınıf olan devasa kitle– en büyük ilham kaynağı olmuştur ve dehşetle fark ederiz ki, bu gün karşı olduğumuz şey de budur; ne İsa ne de Paulus, yalnızca Patmoslu Yuhanna.

Hıristiyan sevgi öğretisi, en iyi haliyle bile, bir sakınımdır. İsa bile, kendi 'sevgisi' kanıtlanmış kudrete dönüştüğünde, 'ileride' saltanat sürecektir. İleride muzafferce saltanat sürme meselesi, Hıristiyanlığın kökenine kadar gider ve tabii ki burada ve şimdi saltanat sürme arzusunun boş çıkmış olmasının ifadesidir. Yahudiler bekletilemezdi: Onlar dünyada saltanat sürmeye kararlıydılar, bu yüzden, İÖ 200 yıllarında Kudüs Tapınağı ikinci defa tahrip edildikten sonra dünyayı fethedecek militan ve muzaffer bir Mesih'in gelişini hayal etmeye başladılar. Hıristiyanlar, bunu İsa'nın İkinci gelişi olarak gördü; İsa gelecek, putperest dünyaya son kırbaç darbesini vuracak ve azizlerin hükümdarlığını kuracaktı. Patmoslu Yuhanna, bu azizlerin önceleri mütevazı olan yönetimini (yaklaşık kırk yıl) bin yıla çıkarttı ve böylece *Binyıl*, insanoğlunun hayal dünyasını ele geçirdi.

Ve böylece Hıristiyanlığın büyük düşmanı olan yönetme ruhu Yeni Ahite sızdı. Son anda, tam da şeytan ustalıkla dışarıda bırakılmışken içeriye süzüldü, apokaliptik bir kılığa bürünerek kendini kitabın sonunda 'Vahiy Kitabı' olarak tahta oturttu.

Yalnızca bir kez söyleyeceğim bir şey var, o da, Vahiy Kitabı insanda hiç ölmeyen yönetme arzusunun, onun takdis edilmesinin ve son zaferinin açınlanmasıdır. Eğer şehit olmayı göze almak zorundaysan ve bu sırada tüm evren yok edilmeliyse, yine de, yine de, yine de, sen, ey Hıristiyan, bir kral gibi saltanat sürecek ve eski patronların boyunlarını ayaklarınla ezeceksin.

Vahiy Kitabı'nın mesajı budur.

Ve nasıl İsa'nın müritleri arasında bir Yahuda İskariot bulunması kaçınılmazsa, Yeni Ahit'te de Vahiy Kitabı'nın bulunması kaçınılmazdır.

Niye? Çünkü insan doğası bunu talep eder ve her zaman da edecektir.

İsa'nın Hıristiyanlığı doğamızın sadece bir parçasına hitap eder. Hitap etmediği büyük bir parça vardır. Ve bu parçaya, Kurtuluş Ordusu'nun gösterdiği gibi, Vahiy Kitabı hitap eder.

Vazgeçiş, düşüncelem (meditation) ve öz-bilgi dinleri sadece bireyler içindir. Ama insan, sadece doğasının bir parçasında bireyseldir. İçindeki diğer büyük parçada kolektiftir.

Vazgeçiş, düşüncelem, öz-bilgi dinleri ve saf ahlaklılık bireyler içindir, ama o zaman bile tüm bireyler için değildir. Ama insan doğasının bireysel tarafını açıklar. Doğasının bu kısmını tecrit eder. Ve diğer kısmını, kolektif kısmını keser. Toplumun en alt tabakası anti-bireyseldir bu yüzden dinin diğer görünümleri için buraya bak.

Vazgeçiş dinleri, Budizm, Hıristiyanlık gibi dinler ya da Platon'un felsefesi, aristokratlar, ruhun aristokratları içindir. Ruhun aristokratları kendi kazanımlarını öz-kavrayışta ve hizmette bulurlar. Yoksula hizmet et. Çok iyi. Peki ama yoksul kime hizmet edecek? Bu büyük bir sorudur. Ve buna Patmoslu Yuhanna cevap verir: Yoksullar kendilerine hizmet edecek ve öz-yüceltime ulaşmayı bekleyeceklerdir. Ve yoksul ile sadece parası olmayan yoksulu kastetmiyoruz; biz tümüyle kolektif ruhlardan bahsediyoruz, aristokrat tekilliği ve tekbaşınalığı olmayan korkunç 'orta tabaka'.

Devasa kitle, bu ortadaki ruhlardır. Onların, İsa, Buda ya da Platon tarafından talep edilen aristokratik bireysellikleri *yoktur*. Böylece kitle içine gizlenir ve gizlice kendi mutlak zaferlerine eğilirler. Patmoscular.

İnsan sadece tek başına olduğunda Hıristiyan, Budist ya da Platoncu olur. İsa ve Buda heykelleri buna şahittir.

Diğer insanlarla beraber olduğunda hemen farklılıklar ve seviyeler oluşur. Başkaları ile bir arada olduğu anda İsa bir aristokrat, bir efendi olur. Buda her zaman Lord Buda'dır. Çok alçakgönüllü olmaya çalışan Assisili Francesco, takipçileri üzerinde mutlak güç sağlamak için aslında çok ince şeyler bulur. Shelley, kendi çevresinin aristokratı olmaya *dayanamaz*. Lenin, pejmürde kıyafetler içindeki Tyrannus'tur.

İşte böyle! Güç oradadır ve her zaman orada olacaktır. İki ya da üç adam bir araya gelir gelmez, özellikle bir şey *yapmak* için, güç ortaya çıkar; bir adam liderdir, efendidir. Bu kaçınılmazdır.

Kabul edin, insandaki doğal gücü fark edin, tıpkı geçmişte olduğu gibi ve ona saygı gösterin, böylece güçlüden güçsüze doğru büyük bir neşe, bir yüceltme ve bir iktidar yayılır. Bir güç akıntısı vardır. Ve bunun içinde insanın en iyi kolektif varlığı bulunur, şimdi ve sonsuza kadar, ve içinizde onun tutuşturduğu alev yükselir. Kahramana saygı gösterin ve sadık olun, o zaman siz de kahramanlaşırsınız. Bu, erkeklerin kanunudur. Belki kadınların kanunu farklıdır.

Bir de tersi yönde hareket edin, bakın ne olur! Gücü yadsıyın, güç solar. Daha yüce bir insandaki gücü yadsıyın, o zaman sizin de gücünüz olmaz. Ama, şimdi ve sonsuza kadar, topluma hükmedilmeli ve toplum yönetilmelidir. Bu yüzden, kitle, gücü yadsıdığı yerde *otoriteyi* kabul etmelidir. Otorite gücün yerini alır artık ve bizim 'bakanlarımız', kamu görevlilerimiz, polislerimiz var. Ve sonra hırs ve rekabet telaşı gelir; kitle birbirinin yüzünü çiğneyerek yürür, güçten böylesine korkarlar.

Lenin gibi bir adam gücün tümüyle imha edilmesine inanan büyük ve şeytani bir azizdir. İnsanı anlatılamayacak derecede çıplak, soyulmuş, değersiz, mutsuz ve aşağılanmış kılar. Abraham Lincoln, gücün tümüyle imha edilmesine *neredeyse* inanan yarı şeytan bir azizdir. Başkan Wilson, gücün tümüyle imha edilmesine epeyce inanmış –ama kendisini megalomaniye ve nevrastenik tiranlığa teslim eden–

oldukça şeytani bir azizdir. Her aziz şeytanlaşır –ve Lenin, Lincoln, Wilson tamamen bireysel kaldıkları sürece gerçek azizlerdir–; her aziz, insandaki kolektif kişiliğe dokunduğu an şeytanlaşır. O zaman ayartıcıdır: Platon da aynıdır. Büyük azizler sadece *birey* içindir, yani doğanın sadece bir parçası için, çünkü en iç katmanlarda bizler kolektifiz, bunu engelleyemeyiz. Ve kolektif kişilik ya yaşar, hareket eder ve varlığı güç ile tam bir ilişki içindedir ya da saklıdır, gücü ve kendisini yok etme çabasının çelişik eziyetini yaşar.

Ama bugünlerde gücü yok etme arzusu en üst düzeyde. Son Çar gibi büyük krallar –mevki olarak büyük diyoruz– kitlelerin geniş irade karşıtlığı, gücü yadsıma iradesi tarafından neredeyse budalaya çevriliyor. Modern krallar neredeyse aptal hale gelene kadar reddedilmekteler. Aynı şey güç sahibi herkes için geçerlidir; güç imhacısı ya da beyaz tüylü şeytan kuş olmadığı sürece tabii, o zaman kitle onu destekleyecektir. Büyük orta kitlenin üzerindeki irade karşıtı kitleler, alay edilecek ya da merhamet duyulacak birinden fazlası olan bir krala nasıl sahip olabilirler?

Vahiy yaklaşık iki bin yıldır sürmekte: Hıristiyanlığın gizli kısmı: Ve görevi hemen hemen tamamlandı. Çünkü Vahiy, güce tapmaz. O, güçlüyü öldürmek, gücü kendi ele geçirmek isteyen güçsüzdür.

Yahuda, İsa'nın öğretisinin doğasında olan yadsıma ve çekince nedeniyle onu güçlere karşı ele vermeliydi. İsa, havarileri ile beraberken bile saf birey konumundaydı. Onlarla *gerçekten* birlik olmadı, hatta onlarla beraber çalışıp hareket etmedi. *Her zaman yalnızdı.* Onları tamamen şaşırttı ve bazı yönleri ile onları hayal kırıklığına uğrattı. Onların fiziksel gücü temsil eden efendileri olmayı reddetti. Yahuda gibi bir insandaki güce biat ona ihanet gibi geliyordu. Buna karşılık olarak o da ihanet etti: Bir öpücükle. Ve aynı şekilde, Vahiy Kitabı Yeni Ahit'e dahil edilmeliydi, İncili Şeriflere bir ölüm öpücüğü vermek için.

DÖRT

GARİP ama bir topluluğun kolektif iradesi gerçekten de birey iradesinin *temel*ini açığa çıkarır. Erken dönem Hıristiyan Kiliseleri ya da toplulukları tuhaf bir tür güce karşı tuhaf bir iradeyi oldukça erken açınladılar. Tüm gücü yok ederek son, nihai gücü kendileri ele geçirmeye istekliydiler. Bu, aslında, İsa'nın öğretisi değildi ama İsa'nın öğretilerinin, aşağıdakilerin, zayıf olan o devasa kitlenin aklındaki kaçınılmaz içerimlemeleri idi. İsa, çıkarsız ve kardeşçe sevgiye kaçışı ve kurtuluşu ekledi: Sadece güçlülerin bilebileceği bir duygu. Ve bu, elbette ki, zayıflar topluluğunu bir anda muzaffer varlıklar haline getirdi; Hıristiyan topluluğunun iradesi anti-sosyal, neredeyse insanlık dışıydı ve başlangıçtan itibaren dünyanın yok olması, insanlığın tamamen imha edilmesi gibi çılgın bir arzunun ifadesiydi; bu olmayınca dünyadan tüm efendiliği, tanrısallığı ve tüm insan ihtişamını silmenin, gücün son yadsınması ve nihai güç olarak sadece azizler topluluğunu bırakmanın boyun eğmez kararlılığını gösterdiler.

Karanlık Çağların dağılmasından sonra, Katolik Kilisesi yine *insanca* bir şey ortaya çıkardı; ekin vaktine, hasat zamanına, Noelin gündönümüne ve yazdönümüne uyacak, yarım değil tam bir şey ve eski günlerdeki gibi kardeş sevgisi, doğal tanrısallık ve ihtişam arasında iyi denge kuran bir şey. Her erkeğe evlilik yoluyla kendi küçük krallığı ve her kadına da kendi küçük ve bozulmamış yurtluğu verildi. Kilise tarafından yönetilen bu Hıristiyan evliliği, gerçek özgürlük ve gerçek kazanım olasılığı için yüce bir kurumdu. Özgürlük, artık dolu dolu ve memnuniyet içinde yaşama olasılığından başka bir şey değildi ve olamazdı.

Kilise törenlerinin ve festivallerinin o büyük doğal döngüsünde erken dönem Katolik Kilisesi, evlilik yoluyla, insanlara bunu vermeye çalıştı. Ama heyhat, Kilise, dengeden dünyevi harisliğe doğru alçaldı.

Dinsel Devrim geldi ve her şey yeni baştan başladı: Hıristiyan topluluğunun, tüm dünyevi insan gücünü yok etme ve yerine kitlenin *negatif* gücünü geçirme ile ilgili eski arzusu. Savaş bugün hâlâ bütün dehşeti ile kasıp kavurmakta. Rusya'da dünyevi güce karşı zafer kazanıldı ve Lenin başaziz olmak üzere azizlerin saltanatı kuruldu.

Ve Lenin bir azizdi. Azizliğin bütün özelliklerine sahipti. Bugün hâlâ, haklı olarak, bir aziz gibi kendisine tapınılmakta. Ama insanlıktaki bütün cesur gücü öldürmeye çalışan azizler iblistir, tıpkı ispinozdaki bütün parlak tüyleri yolmak isteyen Püritenler gibi. İblisler!

Lenin'in azizler saltanatı oldukça korkunç bir hal aldı. 'Canavarların' ya da imparatorların saltanatında olandan daha fazla '*yapmayacaksın*' vardı çünkü. Ve bu böyle olmalıydı. Azizlerin her saltanatı korkunç olmalı. Niye? Çünkü insan doğası azizliğe uygun değildir. *Başlıca* ihtiyaç, insan ruhunun içindeki Adem'e has bildik ihtiyaç, kendi küresinde ve elinden geldiği kadar efendi, tanrı ve muhteşem olmaktır. Her horoz kendi çöplüğünde öter ve parlayan tüylerini kabartır; her köylü biraz içtikten sonra kendi kulübesinde şanlı, küçük bir Çar olabilir. Ve her köylü, asillerin bildik tantana ve görkeminde ve Çarın o en yüce ihtişamında tüketilir. En yüce efendi, tanrı ve üstün varlık: Kendilerinin o üstün varlığı: Onu kendi gözleriyle görebilirler; Çar! Ve bu, insan kalbinin en derin, en büyük ve en güçlü ihtiyaçlarını doyurdu. İnsan kalbi ihtişama, mükemmelliğe, gurura, kibire, zafere ve tanrısallığa ihtiyaç duyar. Bunlara, belki de sevgiye duyduğundan daha fazla ihtiyaç duyar: En azından, ekmeğe duyduğundan daha fazla. Ve her büyük kral, her insanı kendi minik küresinde küçük bir tanrı yapar, hayal gücünü tanrısallık ve ihtişam

ile doldurur, ruhu tatmin eder. Dünyadaki en tehlikeli şey, insana, kuşatılmış bir eril olarak değersizliğini göstermektir. Bu onu bunalıma iter ve değersiz *yapar*. Heyhat, ne olduğumuzu düşünüyorsak o hale geliriz. Erkekler kendi eril ve kusursuz kişilikleri içinde yıllardır bunalımda, yeis hatta neredeyse gurursuzluk ölçüsünde bunalımda. Bu şeytanca değil mi? O zaman bırakalım erkekler bu konuda bir şeyler yapsın.

Ve Lenin gibi –ya da Shelley veya Aziz Francis gibi– büyük azizler, gücün o doğal ve gururlu özüne karşı sadece '*aforoz!*', '*aforoz!*' diye bağırabilirler ve bütün kudreti, tanrısallığı bilerek yok etmeye çalışır ve insanları fakir, ah, çok fakir yaparlar. Fakir, fakir, fakir, tüm modern demokrasilerimizdeki insanlar gibi; ve hiçbir yerde, en mutlak demokrasilerde yaşadıkları kadar fakir bir yaşam sürmezler, parasal durumları ne olursa olsun.

Topluluk insanlık dışıdır, insandan da insanlık dışı. *Kansız* ve duygusuz bir tiran olduğu için sonunda en tehlikeli hale gelir. Uzun süre boyunca Amerikan veya İsveç demokrasisi bile bir tür gerçek aristokrat olan bir kahraman ihtiyacını karşılayacaktır: Lincoln gibi: İnsandaki aristokrat içgüdü bu kadar güçlüdür. Ama kahraman ve gerçek aristokrat çağrısına cevap verme isteği, zaman geçtikçe, her demokraside gittikçe daha zayıf hale gelmektedir. Tarih bunu kanıtlar. Sonra insan, kahramana özgü çekiciliğe bir tür garez ile sırt çevirir. Onlar sadece sıradanlığın gücünün duygusuz zorbalığını kullanan sıradanlığa kulak verecektir: Yani kötülüğe. Acınacak denli aşağılık hatta alçak politikacıların başarısı bundan dolayıdır.

Cesur insanlar aristokrasiye katılır. *Yapmayacaksın* demokrasisi zayıf insanlardan oluşmaya yazgılıdır. Kutsal olan 'insanların iradesi' böylece tiranın iradesinden daha kör, daha alçak ve daha tehlikeli hale gelir. İnsanların iradesi, zayıf güruhun zayıflık toplamı haline geldiğinde, ara vermenin tam zamanıdır.

Yani bugün. Toplum, kendini her olası hayali kötülük korkusundan ve tabii ki *bizatihi kendi korkuları ile* var ettikleri kötülük korkusundan korumaya çalışan zayıf bireyler kitlesinden meydana gelir.

Sonu gelmez *'yapmayacaksın'* düsturu ile bugünün Hıristiyan topluluğu budur. Hıristiyan öğretisinin pratikte işleyiş şeklidir bu.

BEŞ

VE Vahiy Kitabı bütün bunların önceden ima edilmesidir. Her şeyden önce, bazı psikologların ket vurulmuş 'üstünlük' ereğinin ve buna bağlı aşağılık kompleksinin açınlanması diye tanımladıkları şeydir. Vahiy'de Hıristiyanlığın olumlu tarafına, düşüncelemin huzuru ve çıkarsız hizmetin gönencine, ihtirastan uzak rahatlığa ve bilginin zevkine dair hiçbir şey bulamayız. Çünkü, düşüncelem ve çıkarsız hizmet saf, tecrit edilmiş bireyler içinken, Vahiy, insan doğasının bireydışı yanı içindir, ket vurulmuş kolektif özden çıkarsanır. Saf Hıristiyanlık zaten bir ulusa ya da topluma tümüyle *uyamaz*. Büyük savaş bunu açık hale getirmiştir. Sadece bireylere uyabilir. Kolektif bütünün başka bir esin kaynağı olmalıdır.

Ve temel anlayışı itici olsa da, Vahiy başka bir esine sahiptir. İticidir çünkü *engellenmiş, bastırılmış* kolektif özün, insandaki engellenmiş iktidar duygusunun tehlikeli hırıltıları ile çınlar. Ama gerçek ve pozitif iktidar ruhunun açınlamalarını da içerir. Başlangıcı bizi şaşırtır: 'Yuhanna'dan Asya'daki yedi kiliseye: Var olan ve var olmuş olan ve gelecek olan tarafından ve kendi tahtının huzurunda bulunan yedi Ruhtan ve sadık şahit ve ölülerden ilk doğan ve dünya krallarının prensi İsa Mesih'ten size merhamet ve barış olsun. Bizi sevene ve kendi kanını akıtarak bizi günahlarımızdan azat etmiş olana –bizi kendi babası ve Tanrısı için rahipler alemi kılmış olana– ebetler ebedince şeref ve kudret olsun, Amin. İşte bulutlarda geliyor ve her göz ve onu delenler de kendisini göreceklerdir ve dünyanın bütün kabileleri onun üzerine dövüneceklerdir. Evet, Amin.' Moffatt'ın çevirisini kullandım çünkü anlam kabul edilmiş versiyondakinden daha açık.

Ama burada meraklı bir İsa var, Galilee'deki göl kenarında dolaşan İsa'dan çok farklı. Ve kitap devam eder: 'Rabbin gününde Ruhta kendimi vecd halinde buldum ve arkamda boru sesi gibi büyük bir ses işittim: "Gördüğünü kitaba yaz." Ve benimle söyleşen sesi işitmek için döndüm ve döndüğümde yedi altın şamdan ve ayağa kadar uzun esvapla giyinmiş ve göğsüne altın kuşak kuşanmış insanoğluna benzer birini gördüm; onun başı ve saçı yapağı gibi, bulut gibi aktı; gözleri ateş alevi gibi, ayakları cilalanmış bronz, sesi çok suların sesi idi, sağ elinde yedi yıldız vardı ve ağzından iki ağızlı keskin bir kılıç çıkıyordu ve yüzü bütün kuvveti ile parlayan güneş gibiydi. Onu gördüğümde onun ayakları önüne ölü gibi düştüm, sağ elini benim üzerime koyup dedi: "Korkma, Birinci ve Son olan benim ve ölü idim ve burada bir kez daha hayattayım ve ölüm ve ölüler diyarını açan anahtar bende. Olan şeyleri ve bundan sonra olacak şeyleri yaz. Sağ elimde gördüğün yedi yıldızın ve yedi altın şamdanın gizli işaretlerini yaz: Yedi yıldız yedi kilisenin melekleridir ve yedi şamdan yedi kilisedir. Efes'teki kilisenin meleğine şöyle yaz: 'Bunlar sağ elinde yedi yıldızı tutan ve yedi altın şamdan arasında yürüyenin sözleridir.'"

Bu, ağzından Logos'un kılıcı çıkan ve elinde yedi yıldız bulunan Allah'ın oğludur, Mesih'tir, bu yüzden İsa'dır. Gethsemani'de 'Kalbim hüzün, hüzün dolu, ölene kadar; burada dur ve izle,' diyen İsa'dan çok farklıdır. Ama bu, erken dönem Kilise'nin, özellikle Asya'da, açıkça inandığı İsa'dır.

Kimdir bu İsa? Büyük Muhteşem Varlıktır, Hezekiel ve Daniel'in nazarında neredeyse Tanrı ile özdeştir. Engin kozmik tanrıdır, eski gezegenlerin yedi ebedi lambası arasında duran, ayaklarının etrafında güneşin, ayın ve beş yıldızın durduğu. Gökyüzünde parıldayan kafası kuzeydedir, Kutbun kutsal bölgesinde ve sağ elinde bizim Saban dediğimiz Ayı'nın yedi yıldızını tutar ve onları kutup yıldı-

zı etrafında döndürür. Şimdi bile döndüklerini görürüz, göklerin evrensel devrimine, kozmosun dairesel şekilde hareket etmesine neden olurlar. Bu bütün hareketlerin, kozmosu kendi deveranında döndüren tanrısıdır. Ve yine ağzından Söz'ün iki ağızlı keskin kılıcı çıkar, Logos'un dünyaya çarpıp (ve sonunda onu imha edecek) kudretli silahı. Bu, gerçekten de, İsa'nın insanlara getirdiği kılıçtır. Ve son olarak, yüzü tüm gücüyle parlayan güneş gibidir, ölüp ayakları dibine düşeceğimiz, göz kamaştırıcı, hayatın kendisinin kaynağı.

Ve bu İsa'dır, sadece erken dönem kiliselerinin değil, şimdinin popüler dininin de İsa'sı. Burada alçakgönüllü ya da acılı bir şey yoktur. Bu gerçekten de bizim 'üstünlük ereğimiz'dir. Ve insanın *diğer* Tanrı kavramının gerçek açıklamasıdır; belki daha büyük ve temel bir kavram; Kozmos'un muhteşem hareket kaynağı! Patmoslu Yuhanna'ya göre, Tanrı, *Kosmokrator*'dur, hatta *Kosmodynamos*'tur; Kozmos'un büyük Yöneticisi ve Kozmos'un Gücü. Ama heyhat, Vahye göre, insan ölene dek kozmos yönetiminde pay sahibi değildir. Bir Hıristiyan şehit olarak ölürse İkinci Gelişte yeniden dirilecek ve kendisi küçük bir Kosmokrator olacak, bin yıl boyunca yönetecektir. Bu zayıf insanın ilahlaştırılmasıdır.

Ama Tanrının Oğlu, Yuhanna'nın tasavvurundaki İsa, bundan daha da fazladır. Ölüm ve Hades'in anahtarını elinde tutar. Yeraltındaki dünyanın tanrısıdır. Hermes'tir, ölüm diyarında, cehennemi akıntılar üzerinde ruhlara yol gösterir. Ölülere ait gizlerin efendisidir, kıyanın anlamını bilir ve aşağıdaki güçlere hükmeden nihai güç kendisinindir. İnsanlar arasındayken hep dinin arkaplanında dolaşan ölü ve ölümün tanrıları, ilkel Yunanlıların ölüler diyarı ilahları da İsa'yı yüce tanrı olarak tanımalıydılar.

Ve ölülerin tanrısı, geleceğin efendisi ve şimdinin tanrısıdır. Geçmişte ve şimdi olanların ve gelecekte olacakların görümünü sunmaktadır.

İşte size İsa! Modern Hıristiyanlık bununla ne yapacak? Çünkü o en eski toplulukların İsa'sı ve erken dönem Katolik Kilisesi'nin Karanlık Çağlardan çıkıp bir kez daha kendini hayat, ölüm ve kozmosa uyarlayan İsa'sıdır. Modern Protestanlık ve Katolikliğin kozmostan, Hades'ten, yıldızları hareket ettirenin görkeminden kopuk, küçük, önemsiz, kişisel macerasının tersine, insan ruhunun büyük macerası. Kozmik ihtişamın yerine önemsiz, küçük, kişisel kurtuluş ve önemsiz ahlaklılık; güneşi ve gezegenleri ve sağ elinde Ayı'nın yedi yıldızını taşıyan Tanrı'yı kaybettik. İçinde yaşadığımız fakir, değersiz, sürüngen dünya, ölümün ve Hades'in anahtarı bile kayıp. Ne kadar dışa kapalıyız! Yapabileceğimiz tek şey, kardeşçe sevgimizle birbirimizi kapatmak. Bizim yerimize başkasının kudretli ve muhteşem olmasından ne kadar korkuyoruz. Önemsiz, küçük Bolşevikler, bugün hepimiz öyleyiz, *hiç* kimsenin bütün gücü ile parlayan güneş gibi parlamasına izin vermemekte kararlıyız, çünkü o kesinlikle bizim parlaklığımızı aşacaktır.

Vahye gelince, içimizde tekrar ikili bir duygu fark ederiz. Birden, kozmosun kudret ve görkeminden haz duyan eski pagan ihtişamının bir kısmını ve kozmosta bir yıldız gibi duran adamı görürüz. Birden, Yuhanna'nın zamanından çok önceki eski pagan dünya için nostalji besler ve güçsüz hayatın önemsiz kişisel karmaşasından kurtulup insanların 'korkak' olmadan önceki uzak dünyasında olmak için büyük bir özlem duyarız. Dar, küçük, otomatik 'evren'imizden kurtulmak, 'aydınlanmamış' paganların büyük kozmos yaşamına geri dönmek isteriz.

Paganlarla aramızdaki büyük fark, belki de, kozmos ile olan ilişkilerimizin farklılığında yatar. Yeryüzü ve gökyüzü, bunlar bizim için kişisel yaşantımızın hoş arkaplanından başka bir şey değildir. Hatta bilimadamının evreni bile kişiliğimizin uzantısından başka bir şey değildir bizim için. Pagan için yeryüzü ve kişisel geçmiş tamamen önem-

sizdi. Ama kozmos en gerçek şeydi. İnsan kozmos ile *birlikte* yaşardı ve onun kendisinden büyük olduğunu bilirdi.

Güneşi eski medeniyetlerin gördüğü gibi gördüğümüzü düşünmeyelim. Bizim gördüğümüz tek şey bilimsel, küçük, ışık veren bir gaz topudur. Hezekiel ve Yuhanna'dan önceki asırlarda güneş hâlâ muhteşem bir gerçeklikti, insan onun güç ve ihtişamını alır, buna karşılık ona sadakat, parlaklık ve teşekkürlerini sunardı. Ama bizde bağlantı koptu, uyum merkezleri öldü. Bizim güneşimiz eskilerin kozmik güneşinden tamamen farklı, daha önemsiz. Güneş dediğimiz şeyi görebiliriz ama Helios'u sonsuza kadar kaybettik, Kildanilerin ulu küresini de öyle. Uyum bağlantısından koparak kozmosu kaybettik ve bu en büyük trajedimizdir. Eski kozmos ile birlikte yaşamanın ihtişamı ve kozmos tarafından onurlandırılmanın yanında bizim değersiz, küçük doğa sevgimiz nedir ki – Doğa!!

Ve Vahiy'deki bazı usta imgeler bizi tuhaf derinliklere, özgürlüğün –gerçek özgürlüğün– tuhaf ve vahşi çırpınışlarına sürükler: Gerçekten de bir yere doğru kaçış, ne ki hiçbir yere doğru değil. Evrenimizin dar, küçük kafesinden kaçış; astronomların geniş ve düşünülemeyecek boyutlardaki uzay boşluğuna rağmen dar; dar çünkü sadece süreğen bir uzantı, hiç bitmeyen anlamsız bir kasvet: Buradan canlı, büyük, vahşi bir yaşamı olan bir kozmosa kaçış ve ilerlerken geriye, bize güç veya utanç ile bakan olağanüstü güneşe kaçış. Kim güneşin benimle konuşamayacağını söyler! Güneşin büyük, parlak bir bilinci ve benim küçük ve parlak bir bilincim var. Ben kendimi kişisel duygu ve düşünce çöplüğünden sıyırabilir ve kendi çıplak güneş özüme inebilirsem, güneş ve ben saatlerce konuşabiliriz, parlak bir yarenlik, güneş bana hayat, güneş hayatı verir ve ben ona berrak kanın dünyasından bir parça yeni parlaklık yollarım. Bizdeki öfke ve kişisel bilinçten nefret eden kızgın bir ejderha gibi büyük güneş. Güneş banyosu alan bütün çağdaşlar bunu fark etmeli, çünkü

onları bronzlaştıran güneş tarafından parçalara ayrılıp dağılırlar. Ama güneş, bir aslan gibi, hayatın parlak kan kırmızısını sever ve almasını bilirsek sonsuz bir zenginlik verir. Ama bilmiyoruz. Güneşi kaybettik. Artık sadece üzerimize düşer ve bizi yok eder, içimizdeki bir şeyi ayrıştırır: Hayat veren yerine yıkım ejderhası.

Bizler ayı kaybettik, serin, parlak, daima değişen ayı. Sinirlerimizi okşayacak, ışıltısının ipek elleriyle yumuşatacak, serin varlığı ile sakinleştirecek olan odur. Çünkü ay su dolu bedenlerimizin, öfkeli bilincimiz ve nemli tenimize ait soluk bedenin hanımı ve annesidir. Ay kollarımızın arasındaki büyük, serin Artemis gibi bizi sakinleştirebilir ve iyileştirebilir. Ama onu kaybettik, aptallığımız yüzünden ona önem vermedik ve şimdi bize kızgın bir şekilde bakmakta ve öfkeli kırbaçlarla bizi kırbaçlamakta. Ah, gece göğünün kızgın Artemis'inden sakının, Kibele'nin kininden sakının, boynuzlu Astarte'nin intikamından sakının.

Çünkü geceleri aşkın korkunç intiharında kendilerini öldüren sevgililer Artemis'in zehirli okları yüzünden çıldırmışlardır: Ay onlara karşıdır: Ay onlara şiddetle karşıdır. Ve ah, eğer ay size karşıysa, acı geceden, özellikle zehirli geceden sakının.

Bu şimdi size saçma gelebilir ama bunun nedeni sadece bizim aptal olmamızdır. Kanımız ve güneş arasında sonsuz, yaşamsal bir iletişim vardır: Sinirlerimiz ve ay arasında sonsuz, yaşamsal bir iletişim vardır. Eğer ay ve güneşle olan bağlantı ve uyumumuz koparsa her ikisi de bize karşı büyük yıkım ejderhalarına dönüşürler. Güneş büyük bir kan-yaşamsallığı kaynağıdır, içimize güç akıtır. Ama güneşe bir kez karşı koyduğumuzda ve 'Sadece bir gaz topu!' dediğimizde güneş ışığının o akan dayanıklılığı içimizde ayrıştırıcı bir güç haline gelir ve bizi yok eder. Aynı şey ay, gezegenler, yıldızlar için de geçerlidir. Onlar ya yaratıcılarımız ya da yok edicilerimizdir. Kaçış yoktur.

Biz kozmosla biriz. Kozmos, bizim hâlâ bir parçası olduğumuz büyük, yaşayan bir varlıktır. Güneş, küçük titremeleri bizim damarlarımızda dolaşan büyük bir kalptir. Ay, bizi sonsuza kadar titretecek olan büyük, ışıltılı bir sinir merkezidir. Kim Satürn'ün ya da Venüs'ün üzerimizdeki gücünü bilebilir? Ama *her zaman* kusursuzca içimizde dalgalanan yaşamsal bir güçtür o. Ve eğer biz Aldebaran'ı[6] inkâr edersek, Aldebaran bizi sonsuz hançer darbeleriyle parçalar. Benimle olmayan bana karşıdır! – bu kozmik bir kanundur.

Bütün bunlar *kelimesi kelimesine* doğru, insanlar büyük geçmişte bunu biliyorlardı ve yine bilecekler.

Patmoslu Yuhanna zamanında insanlar, özellikle eğitimli insanlar, çoktan kozmosu kaybetmişlerdi. Güneş, ay ve gezegenler, konuşanlar, kaynaşanlar, hayat verenler, muhteşemler ve dehşetliler olmak yerine bir tür ölümün ağındaydı: Kader ve alınyazısının keyfi ve neredeyse mekanik mühendisleri olmuşlardı. İsa zamanında insanlar cenneti bir kader ve alınyazısı mekaniğine, bir hapishaneye çevirdiler. Hıristiyanlar bu hapishaneden onun tümünü inkâr ederek kaçtılar. Ama heyhat, bu küçük kaçışlar –özellikle de inkâr yolu ile kaçışlar– sakınımların en öldürücüleridir. Hıristiyanlık ve bizim ideal medeniyetimiz tek bir uzun kaçıştı. Sonsuz yalan ve sefalete, insanların bu gün bildiği türden bir sefalete, fiziksel değil ama çok daha yaşamsal bir isteğin sefaletine neden oldu. Hayat yerine ekmekten mahrum olmak yeğdir. Tek meyvesi makine olan uzun kaçış.

Kozmosu kaybettik. Artık güneş bize güç vermiyor, ay da öyle. Gizem dilinde ay bize kara, güneş ise çul.

Şimdi kozmosa geri dönmeliyiz ve bu, hile ile yapılamaz. İçimizde ölüp giden bütün yanıt dizileri tekrar hayata geçmeli. Onları öldürmek iki bin yıl aldı. Onları hayata döndürmenin ne kadar süreceğini kim bilebilir?

6) Aldebaran; Boğa Yıldızı.

Modern insanların yalnızlıktan şikâyet ettiklerini duyduğum zaman bunun ne olduğunu biliyorum. Kozmosu kaybettiler. Bizde eksik olan şey insanlık ya da kişisellikle ilgili bir şey değil. Bizde eksik olan şey kozmik hayat, içimizdeki güneş ve ay. Güneşi domuzlar gibi çıplak yatıp güneş banyosu yaparak içimize alamayız. Bizi bronzlaştıran güneşin ta kendisi bizi içten içe ayrıştırmakta – bunu daha sonra öğrendik. Katabolizm işlemi.[7] Sadece bir tür tapınma ile güneşe –aynı şekilde aya– gidebiliriz. Kanımızda var olan tapınıyla güneşe doğru ilerleyerek. Hileler ve pozlar işleri sadece daha da kötüleştirir.

7) Katabolizm; dokularda maddelerin karışımının bozularak daha basit maddeler haline gelmesi.

ALTI

VE şimdi Aziz Yuhanna'nın Vahiy Kitabı'na bize kozmosun görkemiyle ilgili ipuçları verdiği ve bizi onunla anlık bir bağlantıya soktuğu için müteşekkir olduğumuzu kabul etmeliyiz. Bağlantılar, gerçekten de, sadece anlıktır ve sonra bu diğer ümit-ümitsizlik bakışıyla kırılır. Ama sadece bu anlar için bile ona müteşekkiriz.

Vahyin ilk bölümlerinde gerçek kozmik tapınma ile ilgili parıltılar vardır. Karanlık Çağların yıkılmasından sonra, Katolik Kilisesi'nin bir nebze iyileştirmesine rağmen, kozmos, Hıristiyanların aforoz ettiği bir şey oldu. Sonra kozmos, dinsel devrim ile yeniden Protestanların aforoz ettiği bir şey haline geldi. Güçlerin yaşamsal olmayan evrenini ve mekanik düzeni ikame ettiler, diğer her şey soyut hale geldi ve insanlığın uzun ve yavaş ölümü başladı. Bu yavaş ölüm bilim ve makineyi üretti ama bunların her ikisi de ölü ürünlerdir.

Hiç şüphesiz ölüm gerekliydi. İsa'nın hızlı ölümü ile diğer tanrıların ölümü arasında koşutluk kuran şey, toplumun uzun ve yavaş ölümüdür. Her durumda ölümdür ve –Patmoslu Yuhanna'nın şevkle umduğu gibi– insan ırkının yok olması ile sonuçlanacaktır; eğer bir değişiklik, yeniden doğuş ve kozmosa geri dönüş olmazsa.

Ama Vahiy Kitabı'ndaki kozmosla ilgili bu parıltılar Patmoslu Yuhanna'ya zorlukla atfedilebilir. Vahyeden biri olarak kendi keder ve umut yolunu aydınlatmak için başkalarının ışığını kullanır. Hıristiyanların en büyük umudu, kendi onulmaz kederlerinin ölçüsüdür.

Aslında Hıristiyanlıktan önce başlamıştır. Vahiy garip bir edebiyat formudur, Yahudi, Yahudi-Hıristiyan. Bu

yeni form, İÖ 200 yıllarında, peygamberler devri bittiğinde ortaya çıktı. Daniel'in Kitabı erken tarihli bir Vahiydir, en azından son bölümü: Bir diğeri, en eski bölümleri İÖ ikinci yüzyıla atfedilen Hanok'un Vahyidir.

Yahudiler, Seçilmiş İnsanlar, her zaman yüce, asil insanlar oldukları fikrine sahiptiler. Çabaladılar ama korkunç bir şekilde yenik düştüler. Sonra vazgeçtiler. Yıkımdan sonra büyük, doğal Yahudi İmparatorluğu hayalini bir kenara bıraktılar. Peygamberler sonsuza kadar sustular. Yahudiler *kaderleri ertelenmiş* insanlar haline geldiler. Ve sonra görücüler, Vahiyler yazmaya başladılar.

Görücüler bu ertelenmiş kader işiyle uğraşmak zorundaydılar. Bu artık bir kehanet değil, bir geleceği görme meselesiydi. Tanrı artık hizmetkârına neler olabileceğini *söylemeyecekti*, çünkü olabilecekler neredeyse söylenemeyecek şeylerdi. Ona gelecekten bir görüm verecekti.

Her yeni ve derin hareket aynı zamanda geriye, bir tür eski, yarı unutulmuş bilinç işleyişine doğru dönüş yapar. Bu yüzden vahiyciler eski kozmik görüme geri döndü. Tapınağın ikinci yıkımından sonra Yahudiler, bilinçli ya da bilinçsiz, Seçilmiş İnsanların *dünyevi* zaferinden ümitlerini kestiler. Bu yüzden dünyadışı bir zafer için sebatla hazırlandılar. Vahiycilerin yapmaya kalkıştıkları şey buydu: Seçilmişlerin dünyadışı zaferini öngörmek.

Bunu yapmak için başlangıç kadar sonu da bilmek zorundaydılar. Daha önce hiçbir zaman, insan, yaratılışın sonunu bilmek istememişti: Yaratılmış olması yeterliydi ve sonsuza kadar böyle devam edecekti. Ama şimdi, vahiyciler sonla ilgili bir görüm edinmek zorundaydılar.

O zaman kozmik olmaya başladılar. Hanok'un kozmosla ilgili görümleri çok ilginçtir ve pek Yahudice değildir. Ama garip bir şekilde coğrafidir.

Yuhanna'nın Vahyi'ne geldiğimizde ve onu anlamaya başladığımızda bazı şeyler bizi çarpar. Birincisi, açık olan yapı, kitabın oldukça uyumsuz amaçları olan iki yarıya

bölünmesidir. İlk yarı, bebek Mesih'in doğmasından önce, kurtuluş ve yenilenmeyi, dünyayı yenilenmiş bir şekilde bırakmayı amaçlıyor gibi görünür. Ama Canavarların uyandığı ikinci yarı, dünyaya, dünyevi güce ve Mesih'e teslim olmayan herkese ve her şeye karşı anlaşılmaz ve gizemli bir nefret geliştirir. Vahyin ikinci yarısı belirgin bir nefret ve bayağı ihtirastır, ihtiras dünyanın sonu için kullanılacak tek kelimedir. Vahiyciler, evrenin ya da bilinen kozmosun tamamen yok edildiğini ve sadece cennetsi bir şehrin ve cehennemi bir kükürt gölünün kaldığını görmek *zorundadırlar*.

İki amaç arasındaki uyuşmazlık bizi çarpan ilk şeydir. Daha sade, daha yoğun veya daha kısa olan birinci bölüm, ikinci bölümden daha zor ve karmaşıktır ve içindeki duygu daha dramatik ama yine de daha evrensel ve anlamlıdır. Birinci bölümde, neden olduğunu bilmeden pagan dünyanın uzamını ve debdebesini duyumsarız. İkinci bölümde ise ilk Hıristiyanların kişisel taşkınlığını; tıpkı günümüz kilise çevresinin ve vaizlerin taşkınlığı gibi.

Sonra, yine ilk bölümde, bizi zaman içinde geriye, pagan tasvirlerine götüren o büyük ve eski sembollerle bağlantıda olduğumuzu hissederiz. İkinci bölümde düşsellik daha modern bir Yahudi alegorisidir ve oldukça yerel ve somut bir açıklaması vardır. Gerçek sembolizm su yüzüne çıktığında, var olan yapının içine gömülmüş bir yıkıntı veya bir kalıntının doğasından çok, eski bir anıdır.

Bizi çarpan üçüncü şey, Yahudi güç unvanları gibi, 'büyük pagan'ın da hem Tanrı hem de İnsanlığın Oğlu için ısrarla kullanılıyor olmasıydı. *Kralların Kralı ve Tanrıların Tanrısı* kitap boyunca tipiktir, ayrıca Kosmokrator ve Kosmodynamos da öyle. Her zaman güç unvanları ama asla sevgi unvanları değil. Her zaman büyük kılıcını parlatan ve yok eden, büyük insan kitlelerini, kanları atların gemine yükselesiye yok eden, her şeye kadir fatih İsa. Asla Kurtarıcı İsa değil: Asla. Vahiy'deki İnsanlığın Oğlu, yeryüzüne

yeni ve korkunç bir *gücü* getirmek için gelir, Pompei'den, İskender'den veya Kyros'tan daha azametlidir. Güç, korkunç, vurucu güç. Ve İnsanlığın Oğlu'na bir övgü ya da bir ilahi söylendiğinde, bu ona güç, zenginlik, zekâ, kudret, onur, zafer ve takdis vermek içindir. Dünyanın büyük krallarına ve firavunlarına uyan ama Çarmıha gerilmiş bir İsa'ya pek uymayan atıflar.

Böylece şaşkınlık içinde kalırız. Eğer Patmoslu Yuhanna bu Vahyi İS 96 yılında bitirdiyse, İsa efsanesi ile ilgili çok az şey biliyor, her biri bu kitaptan önce gelen İncili Şeriflerin ruhu ile ilgili ise hiçbir şey bilmiyordu. Bu ihtiyar Patmoslu Yuhanna her kimse, garip bir varlık. Ama yine de sonraki asırlar boyunca belli bir grup insanın duygularını bir noktada odakladı.

Vahyin tek bir kitap olduğunu değil, birçok hatta bir yığın kitap olduğunu düşünüyoruz. Ama Hanok'unki gibi birçok kitabın bir araya getirilmiş parçaları değildir. Birçok katmanı olan tek bir kitaptır: Tıpkı eski bir şehri ortaya çıkarmak için bir medeniyetin gittikçe daha derine kazdığınız katmanları gibi. En dipte pagan temel, belki de Ege Medeniyeti'nin en eski kitaplarından biri vardır: Pagan Gizemle ilgili bir kitap. Bunun üzerine Yahudi Vahiyciler tarafından yazılmış, sonra genişletilmiş ve son olarak da Yahudi-Hıristiyan vahiyci Yuhanna tarafından üzerinden geçilmiştir: Ondan sonra da bu çalışmayı Hıristiyan bir çalışma yapmak isteyen Hıristiyan yayıncılar tarafından ayıklanmış, düzeltilmiş, budanmış ve eklemeler yapılmıştır.

Ama Patmoslu Yuhanna garip bir Yahudi olmalı: Saldırgan, Eski Ahit'in İbrani kitaplarıyla yüklü, ama aynı zamanda her tür pagan bilgiyle de yüklü; ve kendi ihtirasına, İkinci Geliş, Mesih'in yüce kılıcını kullanarak Romalılara nihai bir darbe indirmesi, kanı atların gemine çıkana kadar insanlığın Tanrı'nın gazabının cenderesinde çiğnenmesi ve bütün Acem Krallarından daha yüce olan kır at üstündeki binicinin zaferiyle ilgili dayanılmaz ihtirasına

katkıda bulunabilecek bilgilerle yüklü: Sonra şehitlerin bin yıllık saltanatı: Ve sonra bütün evrenin imha edilmesi ve Son Yargı. 'Gel, Hazreti İsa, Gel!'

Ve Yuhanna onun geleceğine, *hemen* geleceğine kuvvetle inanıyordu. İşte burada ilk Hıristiyanların dehşetli ve korkunç umudunun ürpertisi yatıyordu: Bu, onları paganların gözünde doğal olarak insanlığın düşmanı yapmıştı.

Ama O gelmedi, böylece biz de fazla ilgilenmedik. Bizi ilgilendiren şey kitaptaki tuhaf pagan tepkisi ve pagan izleridir. Ve bir Yahudi'nin dış dünyaya baktığı zaman nasıl pagan ya da putperest gözlerle baktığını fark ediyoruz. Davud sonrası dönemin Yahudileri'nin görmek için kendilerine ait gözleri yoktu. Kör olana kadar içlerindeki kendi Yehova'larını gözetliyorlar ve dünyaya komşularının gözleriyle bakıyorlardı. Peygamberler bir kehanette bulunmak zorunda olduklarında, Asur ya da Kildani görümlerini izliyordu. Kendi görünmez Tanrılarını görmek için başka tanrıları ödünç aldılar.

Hezekiel'in Vahiy'de çok kez tekrarlanan, muhtemelen kıskanç Yahudi yazıcılar tarafından biçimsizleştirilen görümü paganlıktan başka nedir? Zamanın Ruhu, Kosmokrator ve Kosmodynamos ile ilgili büyük pagan kavramı! Kosmokrator'un, gökyüzünün çarkları arasında olduğunu (Anaksimandros'un çarkları olarak bilinir) ve kendimizi olduğumuz yerde gördüğümüzü buna ekleyin. Bizler pagan kozmosunun büyük dünyası içindeyiz.

Ama Hezekiel metni umutsuzca tahrif edilmiştir – pagan görümünü lekelemek isteyen fanatik yazıcılar tarafından tahrif edildiğine hiç şüphe yok. Bu eski bir hikâye.

Yine de Hezekiel'de Anaksimandros'un çarklarını bulmak şaşırtıcı. Bu çarklar, göklerin düzenli ama karmaşık işleyişini açıklamaya yönelik eski bir çabadır. Bunlar, paganların evrende buldukları ilk 'bilimsel' ikiliğe, yani ıslak ve kuruya, soğuk ve sıcağa, hava (veya bulut) ve ateşe dayandırılmışlardır. Göklerin dönen büyük çarkları garip

ve büyüleyicidirler, yoğun havadan veya gece bulutlarından yapılmış ve ışıldayan kozmik ateşle doldurulmuştur; ateş, çarkların çemberlerindeki bazı deliklerden dışarı çıkar veya ışıldar ve parlayan güneşi ya da keskin yıldızları oluşturur. Bütün küreler ateşle dolu siyah çarkın küçük delikleridir: Çarklar iç içe geçmiştir ve hepsi farklı şekilde döner.

Eski Yunan düşünürlerinin neredeyse ilki olan Anaksimandros'un bu 'göklerin çarkı' kuramını İÖ altıncı yüzyılda İonia'da geliştirdiği varsayılır. Sonuçta, Hezekiel bunu Babil İmparatorluğu'nda öğrendi ve tüm fikrin Kildanilere ait olmadığını kim bilebilir. Elbette ki arkasında yüzyılların Kildani gök-bilgisi bulunmakta.

Anaksimandros'un çarklarını Hezekiel'de de bulmak büyük bir teselli. İncil, bir kez daha, tıpası açılmış bir 'esin' şişesi olmak yerine insan ırkının bir kitabı haline gelir. Ayrıca göklerin dört çeyreğinin kanatlı ve yıldızlı dört Yaratığını bulmak da büyük bir teselli. Bir Yahudi tapınağının içinde tıkılıp kalmak yerine doğrudan doğruya engin Kildani yıldız uzamında buluruz kendimizi. Yahudilerin tehlikeli bir insanbiçimcilik (antropomorfizm) ile dört büyük Yaratığı, onlara Mikael ve Gabriel gibi isimler vererek, Başmelekler haline dönüştürmesi, insan *ego*su ile açıklanabilecek şeyler hariç hiçbir şeyi kavrayamayacak olan Yahudi imgeleminin sınırlarını gösterir. Ama yine de, Tanrının polisleri olan bu büyük Başmeleklerin, bir zamanların Kildani ilminde uzamda kanatlarını titreten göklerin dört çeyreğinin kanatlı ve yıldızlı Yaratıkları olduğunu bilmek bir tesellidir.

Patmoslu Yuhanna'da 'çarklar' kayıptır. Onların yerini uzun zaman önce göklerin küreleri almıştır. Ama Tanrı, gök ateşleri gibi amber renkli, yıldızlı göklerin büyük Yaratıcı ve Yöneticisi, Demiurgos ve Kosmokrator, kozmosu döndüren, erişilmez kozmik bir mucizedir. O, büyük ve *gerçek* bir figürdür, yüce dinamik tanrı, ne ruhsal ne de ahlaki, ama kozmik ve yaşamsal.

Doğal ya da değil, Ortodoks eleştirmenler bunu inkâr eder. Başdiyakoz Charles 'İnsanlığın Oğlunun' sağ elindeki yıldızın Kutup etrafında dönen Ayı'nın yıldızları olduğunu ve bunun da Babil İmparatorluğu'na ait olduğunu kabul eder ve devam eder: 'Ama bizim yazarımızın aklında böyle bir şey olamaz.'

Tabii günümüzün kusursuz din adamları 'yazarımızın' aklında ne olduğunu kesinlikle bilir. Patmoslu Yuhanna Hıristiyan bir azizdir bu yüzden aklında kâfirlik *olamaz*. Ortodoks eleştirisinin vardığı sonuç budur. Oysa 'yazarımız' Patmoslu Yuhanna'nın vahşi paganlığı bizleri şaşırtır. Kendisi ne olursa olsun pagan sembollerinden, hatta görünen o ki, bütün bir pagan kültünden bile korkmuyordu. Eski dinler yaşamsallık, iktidar ve güç kültleriydi: Bunu hiç unutmamalıyız. Sadece İbraniler iyi ahlaklıydı ki o da kısmen. Eski paganlar arasında ahlak, sadece toplumsal görgü ve ince davranıştı. Ama Mesih zamanında tüm din ve düşünce, eski tapınma ve yaşamsallıktan, iktidar ve güç incelemelerinden, ölüm, ölüm-mükâfatları, ölüm-cezaları ve ahlak incelemelerine dönüşüyor gibiydi. Bütün dinler, yaşanan an ve yerin, *yaşamın* dini olmak yerine, ertelenmiş yazgı, ölüm ve *ötedünyanın* mükâfatları haline geliyordu, tabii eğer 'iyi bir insan' olursanız.

Patmoslu Yuhanna yazgının ertelenmesini nefretle de olsa kabul etti ama 'iyi olmaya' çok az önem verdi. İstediği şey *mutlak* güç idi. O, utanmaz, güce tapan pagan bir Yahudi, yüce yazgısının ertelenmesine diş bileyen biriydi.

Bana, Yahudi ve Hıristiyan değerleri ile çatışsa bile, pagan sembollerin değerlerini çok iyi biliyormuş gibi geliyor. Ve pagan değerlerini kendine ne zaman uyarsa kullanıyordu çünkü çekingen bir ruh değildi. Gökleri döndüren Kosmodynamos figürünün ve sağ elinde Ayı'nın yedi yıldızını tutan büyük kozmik ateş figürünün Patmoslu Yuhanna tarafından bilinmediğini önermek Başdiyakozun bile elinde değildir. Birinci yüzyılın dünyası yıldız kültleri ile doluydu,

Gökleri Döndüren Güç figürü doğudaki her çocuk için tanıdık olmalı. Ortodoks eleştirmenler, bir solukta, 'yazarımızın' aklında yıldızlara dayalı bir kâfirlik olmadığını söylerler ve sonra da insanlık, Hıristiyanlık sayesinde göklerin duygusuz ve mekanik baskıcılığından, gezegenlerin değişmez yönetiminden ve belirlenmiş astronomik ve astrolojik yazgıdan kaçıp kurtulabildiği için ona ne kadar müteşekkir olunması gerektiğini etraflıca anlatırlar. 'Gökkubbe aşkına!' deriz, eğer bir an düşünürsek, hareket eden, yazgıyı belirleyen, yarı kozmik, yarı mekanik ama yine de insanbiçimleyici olmayan göklerin ne kadar güçlü olduğunu görürüz.

Eminim sadece Patmoslu Yuhanna değil, Aziz Paulus, Aziz Petrus ve Aziz Havari Yuhanna da yıldızlar ve pagan kültleri hakkında çok şey biliyordu. Onlar, belki de zekice davranarak, bunu bastırmayı tercih ettiler. Ama Patmoslu Yuhanna öyle yapmadı. Bu yüzden onun Hıristiyan eleştirmen ve yayıncıları, ikinci yüzyıldan Başdiyakoz Charles'a kadar, bunu onun yerine bastırmaya çalıştılar. Ama başarılı olamadılar çünkü tanrısal *güce* tapan akıl türü, sembollerle düşünme eğilimindedir. Doğrudan sembollerle düşünmek, şahı, veziri ve piyonları ile bir satranç oyunu gibi, gücü aranılan en yüce vasıf olarak görenlerin özelliğidir ve onlar çoğunluktadır. İnsanların en alt tabakası hâlâ güce tapar, hâlâ kaba bir şekilde sembollerle düşünür, hâlâ Vahye sarılır ve Kürsüdeki Vaaza karşı tamamen duygusuzdur. Ama açıkça görülmekte ki, kilisenin ve devletin en üst tabakası da güce tapmakta: Doğal olarak ve gerçekten.

Ama Başdiyakoz Charles gibi ortodoks eleştirmenler paylarına düşeni almak ister. Eski pagan güç duygusunun Vahiy'de olmasını *ister* ve zamanlarının yarısını da onun orada olduğunu inkâr ederek geçirirler. Eğer pagan bir öğenin orada olduğunu kabul etmek *zorunda* kalırlarsa, papaz giysilerinin eteklerini toplayıp hızla uzaklaşırlar. Onlar için Vahiy, aynı zamanda, gerçek bir kâfir ziyafetidir. Sadece bunu dindar bir görünüşle yutmak zorundadırlar.

Tabii ki Hıristiyan eleştirmenlerin sahtekârlığı, başka türlü adlandıramayız, korku temellidir. Bir kez İncil'deki *bir şeyin* pagan, pagan kökenli ve pagan anlayışında olduğunu itiraf etmeye başlayın, kendinizi kaybeder ve nerede duracağınızı bilemezsiniz. Cüretkâr bir deyişle, Tanrı tek bir defada sonsuza kadar şişeden kaçar. İncil, muhteşem bir şekilde paganlıkla doludur ve en büyük ilgi de burada odaklanır. Ama bir kez kabul edince, Hıristiyanlık, kabuğundan çıkmak zorunda kalır.

Bir kez daha Vahye bakalım ve yapısını hem dikey hem de yatay olarak anlamaya çalışalım. Çünkü ne kadar çok okursak, tıpkı Mesih'in Sırrı gibi, zamanın akışında bir kesilme olduğunu da o kadar çok hissederiz. Kendimizi emin hissettiğimiz bir tek şey var, o da bu kitabın tek bir kişinin, hatta tek bir yüzyılın çalışması olmadığıdır.

En eski parça elbette ki pagan bir çalışma, muhtemelen pagan Gizemlerden birine, Artemis, Kibele, hatta Orpheus'a, ama büyük bir ihtimalle Doğu Akdeniz'e ve, doğal olarak, muhtemelen Efes'e kabul edilişin 'gizli' dinsel töreninin betimlenmesidir. Eğer bu tür bir kitap hâlâ var olsaydı, Mesih'ten iki ya da üç yüzyıl önce, bütün ilahiyat öğrencileri tarafından bilinirdi ve o zamanın tüm zeki insanlarının, özellikle doğudakilerin, ilahiyat öğrencisi olduğunu söylemek doğru olurdu. İnsanlar makul dindar değil, çılgın dindarlardı. Dağılan Yahudiler, elbette ki, ele geçirdikleri her şeyi okuyup tartıştılar. Kendi tanrısından başka düşünecek bir şeyi olmayan şişelenmiş Yahudilik fikrini Pazar okullarımızdan sonsuza kadar atmalıyız. O çok farklıydı. İÖ son yüzyılların Yahudileri, birkaç fanatik grup ve mezhebi saymazsak, şimdikiler kadar meraklı, çok okumuş ve kozmopolitti.

Bu yüzden eski pagan kitap çok önceleri Yahudi bir vahiyci tarafından ele alınıp tamamen kişisel pagan erginlenme deneyimi için Yahudi Mesih fikrini ve *bütün dünya* Yahudilerinin kurtuluşunu (ya da imhasını) ikame

etmeye yönelik bir bakışla tekrar yazılmış olmalı. Muhtemelen bir defadan fazla yazılmış olan bu Yahudi Vahyi, İncili Şerif yazarları da dahil olmak üzere İsa zamanındaki bütün din araştırmacıları tarafından elbette ki biliniyordu. Ve büyük bir ihtimalle Patmoslu Yuhanna uğraşmaya başlamadan önce Yahudi-Hıristiyan bir vahiyci çalışmayı bir kez daha yazdı ve muhtemelen Roma'nın mutlak çöküşünü önceden söylemek için Daniel'in kehanette bulunan üslubunu kullandı; çünkü Yahudiler dünyada hiçbir şeyi putperest krallıkların mutlak çöküşü hakkında kehanette bulunulması kadar çok sevmezlerdi. Ve sonra Patmoslu Yuhanna, adadaki hapishane yıllarını, kitabı kendi garip tarzında yeniden yazarak geçirdi. Biraz kendisinin uydurduğunu ve birkaç da fikri olduğunu sanıyoruz ama onu mahkûm eden Romalılara karşı gerçekten şiddetli ve yoğun bir öfke duyuyordu. Bütün bunlara rağmen doğunun pagan Yunan kültürüne karşı herhangi bir nefret beslemez. Aslında onu neredeyse kendi İbrani kültürü gibi ve kendisine yabancı olan yeni Hıristiyan ruhundan daha doğal biçimde benimser. Eski Vahyi tekrar yazar, galiba pagan pasajları biraz kısaltır ama onların paganlıklarına bir itirazı olduğundan değil, içlerinde Mesih'e ait Roma karşıtı bir ima bulunmadığı için; ve sonra kitabın ikinci bölümüne geçer, Roma (ya da Babil) denen Canavarı, Neron veya hayat verilmiş Neron denen Canavarı ve Deccal veya İmparatorluk kültünün Romalı papazlığı denen canavarı kırbaçlayabileceği bölüme. Yeni Kudüs'le ilgili son bölümleri nasıl bıraktı bilmiyoruz ama şimdilerde bir karmaşa içindeler.

Yuhanna'nın saldırgan ama çok derin olmadığını hissediyoruz. Eğer yedi kiliseye gönderilen mektupları kendi akıl ettiyse, hepsi de oldukça sönük ve zayıf katkılar. Ama Vahiy Kitabı'na korkunç gücünü veren, onun garip ve gayretkeş yoğunluğudur. Ve büyük sembolleri genellikle bozulmamış bırakmasından dolayı onu sevmekten kendimizi alamıyoruz.

Ama Yuhanna işini tamamladıktan sonra gerçek Hıristiyanlar işe koyuldu. Ve işte biz buna kızıyoruz. Pagan fikrine karşı duyulan Hıristiyan korkusu tüm insanlık bilincine zarar vermiştir. Hıristiyanlığın pagan dinsel imgelerine karşı tek kesin tutumu, aptalca bir inkârdır; vahşilik haricinde paganlarda hiçbir şey olmadığına dair bir inkâr. Ve İncil kitaplarındaki bütün pagan kanıtlar temizlenmeli, anlamsızlığa çevrilmeli ya da Hıristiyan veya Yahudi andırımlarla lekelenmeliydi.

Yuhanna'nın bırakmasından sonra Vahyin başına gelenler işte bu. Küçük Hıristiyan yazıcılar kaç ufak parçayı alıp çıkardı, kaçını ekledi, 'yazarımızın' tarzını kaç defa şekillendirdiler hiç bilemeyeceğiz: Ama kandırmacaları ile ilgili pek çok kanıt mevcut. Ve hepsi de pagan izlerini örtmek ve Hıristiyan olmadığı açıkça görülen çalışmayı Hıristiyanmış gibi kabul ettirmek için.

Başlangıçtan beri yöntemi, uyumsuz olan her şeyi inkâr etmek ya da en azından bastırmak olan bu Hıristiyan *korkusundan* nefret etmekten kendimizi alamayız. Birinci yüzyıldan bugüne, Hıristiyan dünyasında uygulanan bütün pagan kanıtları bastırma sistemi içgüdüseldi, korku güdüsüyle ve titizlikle yapılmıştı ve gerçekten de suçtu. Neron zamanından, bölgesinde bulduğu ve anlaşılamaz olduğu için sapkın olduğuna inandığı her kitabı yakan günümüzün uğursuz bölge papazlarına kadar, Hıristiyanların bilerek yok ettikleri ve değeri ölçülemeyecek birçok belgeden oluşan geniş pagan hazinesini düşününce insanın aklı duruyor! Ve biz de Rheims Katedrali hakkında alaycı bir yaygara koparıyoruz. Sahip olmak için parmaklarımızı feda edeceğimiz ama artık sahip olamayacağımız ne çok kitabı Hıristiyanlar bilerek yaktığı için kaybettik! Platon ve Aristoteles'i kendilerine yakın hissettikleri için bıraktılar. Ama ya diğerleri!

Bütün gerçek pagan kanıtlara karşı o zaman da şimdi de içgüdüsel Hıristiyan yaklaşımı aynıdır – bastır, yok

et, inkâr et. Bu sahtekârlık, başlangıçtan bu yana Hıristiyan düşüncesini bozdu. Ve daha da garibi, etnolojik bilimsel düşünceyi de aynı şekilde bozdu. En az onun kadar garip olan bir şey de, İÖ 600 yıllarından sonraki Yunan ve Romalıları *gerçek* pagan olarak görmüyoruz: Örneğin Hinduları ya da İranlıları, Babillileri ya da Mısırlıları hatta Giritlileri öyle görmediğimiz gibi. Yunanlıları ve Romalıları zihinsel ve politik medeniyetimizi başlatanlar, Yahudileri ahlaki-dinsel medeniyetimizin babaları olarak kabul ediyoruz. Bu yüzden bunlar 'bizim türümüz'. Geri kalanlar tamamen bir hiç, neredeyse aptallar. Bunlar Yunan sınırının dışında kalan 'barbarlara' atfedilebilir; yani Minoslular, Etrüskler, Mısırlılar, Kildaniler, İranlılar ve Hindular, yani ünlü Alman profesörün deyimiyle *Urdummheit*. Urdummheit, ya da *en büyük aptallık*, değerli Homeros'tan önceki tüm insanlar ve Yunanlı, Yahudi, Romalı ve bizim dışımızdaki tüm ırklar için geçerli olan bir durumdu!

Garip olan şey, eski Yunanla ilgili bilimsel nitelikli ve tarafsız kitaplar yazan gerçek âlimlerin bile Akdeniz'in yerli ırklarından, Mısırlılardan ya da Kildanilerden bahsederken bu insanların çocuksuluklarından, tamamen önemsiz başarılarından, kaçınılmaz Urdummheit'larından söz etmeleri. Bu büyük medeniyetler hiçbir şey bilmiyor; bütün *gerçek* bilgi Thales, Anaksimandros ve Phytagoras ile, Yunanlılar ile başladı. Kildaniler gerçek astronomi ile ilgili hiçbir şey bilmezler, Mısırlılar hiç matematik ya da bilim bilmezler, asırlar boyunca çok önemli bir gerçeği, aritmetik sıfırı veya hiçi buldukları sanılan zavallı Hinduların bu değere bile sahip olmalarına izin verilmiyor. Onu az çok 'bizden' sayılan Araplar buldu.

Çok garip. Pagan bilgisine karşı duyulan Hıristiyan *korkusunu* anlayabiliriz. Ama bilimsel korku niye? Neden bilim Urdummheit gibi bir deyişle korkusunu ele vermek zorunda? Mısır, Babil, Asur, İran ve eski Hindistan'ın olağanüstü kalıntılarına bakarak kendi kendimize tekrar-

lıyoruz: *Urdummheit*! Urdummheit? Etrüsk mezarlarına bakıyor ve kendimize tekrar soruyoruz, *Urdummheit*? En büyük aptallık! Niye, insanların en eskisinde, Mısır frizlerinde, Asur ve Etrüsk boyamalarında ve Hint oymalarında bir ihtişam, bir güzellik ve çoğu zaman, Neufrechheit[8] ile dolu dünyamızda kaybolmuş olan neşeli, duyarlı bir zekâ görüyoruz. Eğer bu en büyük aptallık ya da yeni bir küstahlık sorunu ise, bana en büyük aptallığı verin.

Başdiyakoz Charles, Vahiy konusunda gerçek bir âlim ve otoritedir, konusunun derin öğrencisidir. Pagan kökler konusunda dürüst davranmaya çalışır ama başarısız olur. Eğilimleri ve korkunç önyargısı çok güçlüdür. Bir kez kendini ele verir ve böylece tüm işleyişi anlarız. Savaş zamanında yazar –son savaşın bitiminde– bu yüzden heyecanını hoş görmeliyiz. Ama yine de kötü bir ihlal yapar. Vahiy Kitabı yorumunun ikinci cildinin 86. sayfasında Vahiy'deki Deccal'den bahsederken, 'İleride ortaya çıkacak, kudreti adaletin üstünde tutacak, başarılı olsun ya da olmasın dünyanın hükümranlığını ele geçirmeye çalışacak, ve onun tüm iddialarını destekleyip bütün hareketlerini haklı çıkaran, onun kibirli ve tanrı tanımaz taleplerine boyun eğmeyenleri büyük bir yıkımla tehdit ederek ekonomik bir savaşım sayesinde politik hedeflerini güçlendiren entelektüel işçiler güruhu tarafından desteklenecek tanrı karşıtı büyük gücün mükemmel bir portresi,' diye yazar. Bu tahminin doğruluğu konuya belirli bir içgörü ile yaklaşan öğrencilere ve konuya şimdiki dünya savaşının tecrübesi ile yaklaşan bütün öğrencilere açık olmasına rağmen, 1908 yılında Bousset'nin, Hastings'in *Encyclopaedia of Religion and Ethics*'te tanımladığı "Deccal" üzerine yazdığı makale aşağıdaki gibidir: "Deccal efsanesine duyulan ilgi, şimdi sadece Hıristiyan topluluğunun en alt sınıflarında, mezheplerde, aykırı bireylerde ve fanatiklerde görülmektedir."

8) Neufrechheit; Almanca'da 'yeni küstahlık'.

"Hiçbir büyük kehanet tam ve nihai olarak tek bir olay ya da olaylar dizisinde gerçekleşmez. Aslında, kâhin veya görücü tarafından önceden açınlanan nesneyle ilintili olarak hiç gerçekleşmeyebilir. Ama eğer büyük bir ahlaki ya da ruhsal gerçeğin açıklaması ise, kesinlikle değişik zamanlarda, farklı yollardan ve değişen tamamlanma dereceleriyle gerçekleşecektir. Avrupa'daki Merkez Güçlerin adalete karşı kudret, dine karşı Sezarcılık, Tanrı'ya karşı devlet sorununa ilişkin mevcut tutumları, Yuhanna XIII'teki kehanetin şimdilik ulaştığı en büyük aşamadır. Hatta XIII'teki BaşDeccal ile ilgili belirsizlik bile şu andaki şeytani güçlerin karmaşası tarafından tekrar üretilmiştir. XIII'te Deccal tek birey olarak tasavvur edilmiştir, örneğin şeytani Neron gibi, ama o zaman bile arkasında onunla aynı karaktere ve amaca sahip olan Dördüncü Krallık ya da Deccal'in krallığı olan, hatta Deccal'in kendisi olan Roma İmparatorluğu vardı. Şimdiki savaş dikkate alındığında Kayzer'in mi yoksa halkının mı modern Deccal rütbesine talip olabileceğine karar vermek zordur. Eğer o, günümüz Deccal'inin temsilcisi ise arkasındaki İmparatorluk da öyledir, çünkü askeri, entelektüel ya da sınai bakımdan olsun, lideri ile aynı ruha ve amaca sahiptir. 'Yeryüzünü yok eden' eski Roma'nın çok ötesinde bir noktadadırlar."

Burada, o sıralar Vahiy çalışması için Alman bilimadamlarının kitaplarını kullanan Başdiyakoz Charles'la Almanca konuşan bir Deccal var. Sanki Hıristiyanlık ve benzer bir şekilde etnoloji bilimi, bir karşıtı olmazsa yaşayamaz. Bir dengeleyici olarak bir Deccal ya da Urdummheit. Deccal ve Urdummheit, benden farklı olan bir şahıs sadece. Deccal bugün Rusça konuşuyor, yüz yıl önce Fransızca konuşuyordu, yarın Londra şivesi ya da Glasgow aksanıyla konuşabilir. Urdummheit'a gelince, o, Oxford veya Harvard ya da bunlardan birinin dalkavukça taklidi olmayan her dili konuşur.

YEDİ

ÇOCUKÇA. Şimdi kabul etmemiz gereken şey, yeni çağın (yani bizimkinin), gerçek paganların ya da Yunanlılara göre barbarların ölmekte olan eski çağı ile rastlaştığıdır. Halen var olan bizim medeniyetimiz ilk yaşam ışıklarını gösterirken, mesela İÖ 1000 yıllarında, eskilerin büyük ve antik medeniyetleri sönmekteydi: Fırat, Nil ve İndus gibi büyük nehir medeniyetleri ve Ege'nin daha küçük deniz medeniyetleri. Pers veya İran ve Ege'de, Girit veya Miken arasında aracılık eden kültürleriyle üç büyük nehir medeniyetinin çağlarını ve büyüklüklerini inkâr etmek çocukçadır. Uzun vadeli bir bölünmede bu medeniyetlerden herhangi biri toplamı oluşturamazmış gibi davranamayız. Tekerlekli el arabasını bile icat edememiş olabilirler. On yaşındaki modern bir çocuk onları aritmetik, geometri veya belki de astronomide silip süpürebilir. Ne olacak yani?

Ne olacak? Bizim modern akıl ve mekanik becerilerimizden mahrum oldukları için Mısırlılar ve Kildaniler, Giritliler ve Persler ve İnduslu Hintliler bizden daha az 'medeni' ya da 'kültürlü' mü oluyorlar? Ramses'in oturan büyük heykeline veya Etrüsk mezarlarına bakalım, Asurbanipal veya Darius'u okuyalım ve soralım: Bizim modern fabrika işçilerimiz alelade Mısır halkının incelikli Mısır frizleri karşısında nasıl davranırlar? Ya da haki renge bürünmüş erlerimiz Asur duvar süslemeleri karşısında? Ya da bizim Trafalgar Meydanı'ndaki aslanlar Miken aslanlarının karşısında? Medeniyet? İcatlardan çok duygusal yaşam ile açığa çıkar. Biz İsa'dan iki ya da üç bin yıl önceki Mısır halkının sahip olduğu kadar iyi bir şeye sahip miyiz?

Kültür ve medeniyet yaşayan bilinç ile test edilir. Bizler İÖ 3000 yılındaki Mısırlılardan daha mı canlı bir bilince sahibiz? Sahip miyiz? Belki de daha azına sahibiz. Bilinç alanımız geniş ama bir kağıt sayfası kadar boş. Bilincimizde derinlik yok.

Buda, 'Yükselen şey yok olan şeydir,' der. Yükselen medeniyet yok olan medeniyettir. Yunanistan, Ege'nin yok olup gitmesi üzerine yükseldi ve Ege, Mısır ve Babil arasındaki bağlantıydı. Yunanistan, Ege medeniyetlerinin yok oluşu ile yükseldi, Roma da aynı şekilde yükseldi çünkü Etrüsk medeniyeti, Ege medeniyetlerinin son güçlü dalgasıydı ve Roma, gerçekten, Etrüsklerden çıktı. Pers medeniyeti, Fırat Nehri ve İndus kültürünün arasında ve hiç şüphe yok ki bunların yok olması ile doğdu.

Belki yükselen her medeniyet, yok olan medeniyeti şiddetle inkâr etmeli. Bu, öz içindeki bir mücadeledir. Yunanlılar barbarları şiddetle reddettiler. Ama şimdi biliyoruz ki, Doğu Akdeniz'in barbarları bazı Yunanlılardan daha Yunanlıydılar. Onlar sadece Yunanlıydı ya da yeni bir kültür almaktansa eskisine sarılan yerli Hellenlerdi. Esas anlamı ile Ege her zaman Hellen olmalı. Ama eski Ege kültürü, özellikle dinsel prensipleri bakımından, bizim Yunan dediğimiz şeyden farklıdır. Emin olabiliriz ki, her eski medeniyetin kesinlikle dinsel prensipleri vardı. Çok eski anlamıyla ulus, kilise veya geniş bir kült birimiydi. Kült ile kültür arasında bir adım vardır ama çok çalışma ister. Kült ilmi eski ırkların bilgeliğiydi. Şimdi bizim kültürümüz var.

Bir kültür için diğerini anlamak oldukça zordur. Ama kültür için kült ilmini anlamak çok daha zordur ve bazı aptal insanlar için imkânsızdır. Çünkü kültür, esas olarak, bir akıl hareketiyken kült ilmi bir duyu hareketidir. Yunan öncesi dünyada akıl hareketinin taşınabileceği uzaklıkla ilgili basit bir işaret bile yoktu. Hatta Pythagoras'ın bile, her kim olursa olsun, bir sezisi yoktu; hatta Heraklei-

tos'un, Empedokles'in ve Anaksagoras'ın da. Socrates ve Aristoteles günışığını ilk *idrak* edenlerdi.

Ama diğer taraftan, bizim, eski duyu bilincinin kapladığı geniş alan ile ilgili en ufak bir fikrimiz yok. Bizler, eskilerin harika ve dikkatle geliştirilmiş duyusal farkındalık ya da duyu farkındalığı ve duyu bilgisini neredeyse tamamen kaybettik. O, doğrudan gelen, büyük ve derin bir bilgiydi, mantık ile değil içgüdü ve sezgi ile gelen. Kelimelere değil imgelere dayanan bilgi. Soyutlama, genellemelere veya niteliğe değil sembollere doğru yapılıyordu. Ve bağlantı mantıksal değil duygusaldı. 'Bu yüzden' cümlesi yoktu. İmgeler veya semboller içgüdüsel, keyfi ve fiziksel bir bağlantı dizisinde birbirini takip ediyordu –bazı ilahiler bize bunun örneklerini veriyor– ve 'hiçbir yere' varamıyorlardı çünkü gidilecek herhangi bir yer yoktu; amaç, belirli bir bilinç durumunun tamamlanımına erişmek, belirli bir duygu farkındalığını tamamlamaktı. Belki de eski 'düşünme süreci'nden bize, günümüze kalan, satranç ve kâğıt oyunları gibi oyunlardır. Satranç taşları ve oyun kâğıdı figürleri sembollerdir, 'değerleri' her durum için sabitlenmiştir, 'hareketleri' mantıksal değil keyfidir ve içgüdü kuvvetine bağlıdır.

Antik aklın çalışma şeklinin küçük bir kısmını kavrayamadığımız sürece onların yaşadıkları dünyanın 'büyüsünü' takdir edemeyiz. Sfenksin kelime oyununa bir bakın: *Önce dört ayağı, sonra iki ayağı ve en sonunda üç ayağı üzerinde giden şey nedir?* Cevap: İnsan. Sfenksin bu sorusu bizim için biraz aptalca. Ama imgelerini *hisseden* ve eleştirel olmayan eskiler için bu soru, büyük bir duygu ve korku bileşimi yaratır. Dört ayak üzerinde giden şey hayvandır, tüm hayvansal farklılıkları ve iktidarıyla, insanın tecrit edilmiş bilinci etrafında dönen yerey bilinciyle. Ve cevap içinde bebeklerin dört ayak üzerinde gittikleri belirtildiğinde, insan kendini, özellikle bebeklik döneminde, ilkel kavrayışa göre, gerçek bir insan gibi göbeği güneşe doğru dönük olmaktansa ger-

çek bir hayvan gibi yüzü yere dönük, karın veya göbeği toprağa bakar bir şekilde dört ayak üzerinde yürüyen bir hayvan olarak fark ettiği zaman, aniden, yarı korku yarı eğlence dolu bir başka duygusal bileşim ortaya çıkar. İki ayaklı yaratıkla ilgili olan ikinci cümlecik ise insan, maymun, kuşlar ve kurbağalarla ilgili karmaşık imgeler yaratır ve bu dört türün birbiriyle olan garip yakınlığı, bizim için başarması çok zor olmasına rağmen çocukların hâlâ yaptıkları ani bir imgesel devinimden ibarettir. Üç ayaklı yaratık ile ilgili son cümlecik ise hayret, hafif korku ve çöllerin ve denizlerin berisindeki yereylerde henüz kehanet edilmemiş bir canavar peşindeki arayışı doğurur.

Böyle bir kelime oyununa gösterilen duygusal tepkinin büyüklüğünü görüyoruz. Hatta Hektor ve Menelaos gibi büyük krallar bile, şimdi bir çocuğun gösterdiği bu tür bir tepkiden binlerce kat güçlü ve büyük bir tepki gösterirler. İnsanlar böyle yaptıkları için aptal değildiler. İnsanlar kendilerini duygusal ve yaratıcı tepkilerden soyutlayıp hiçbir şey hissetmedikleri için şimdi çok daha aptal. Ödediğimiz bedel, sıkıntı ve duygusuzluk. Çorak düşünce süreçlerimiz bizim için artık hayat değil. Çünkü insanlığın sfenks bilmecesi bugün de Oidipus'tan önce olduğu kadar korkutucu, belki ondan da fazla. Çünkü bugün, daha önce hiçbir zaman olmadığı kadar, ölü-canlı insanın bilmecesi.

SEKİZ

İNSAN şimdilerde olduğu gibi eskiden de imgelerle düşünürdü. Ama şimdi imgelerimizin neredeyse hiçbir duygusal değeri yok. Her zaman bir 'sonuç', bir son isteriz, zihinsel süreçlerimizde bir karara, bir nihayete ulaşmak isteriz. Bu, bize tatmin duygusu verir. Bütün zihinsel bilincimiz ileriye doğru bir hareket, aşamalı bir harekettir, tıpkı cümlelerimiz gibi; ve her kesin duraklama, 'ilerleyişimizi' ve bir yere ulaştığımızı belirleyen kilometre taşıdır. Zihinsel bilinç için devamlı ilerleriz. Ama ne yazık ki bir amaç yoktur. Bilinç, kendi içinde bir sondur. Bir yere varmak için kendimize işkence ederiz ve vardığımız zaman orasının hiçbir yer olmadığını görürüz, çünkü varılacak hiçbir yer yoktur.

İnsanlar, bilincin yaşadığı yer olarak hâlâ kalbi ya da ciğeri düşünürken aslında düşüncenin bu devamlı ilerleyen sürecinden haberleri yoktu. Onlar için düşünce, duygusal farkındalığın tamamlanmış bir durumuydu, toplam bir şey, derinleşen bir şey, içerisinde tam bir doyum hissi olana kadar duygu içinde duygunun derinleştiği bir bilinç. Tamamlanmış bir düşünce, duygusal farkındalık gibi bir girdabın derinliğine ulaşmaktı ve bu duygu girdabının derinliklerinde karar oluşurdu. Ama seyahatin bir aşaması değildi. İleri sürülecek bir mantık zinciri yoktu.

Bu, kâhinlerin tüm bu durum zincirine basitçe uyacak bir şey söylemek zorunda olmamalarını takdir etmemize yardımcı olmalı. Onlar, gerçek dinamik değeri olan bir imge ya da sembol dizisi oluşturmak zorundaydılar. Sorgulayıcının duygusal bilincini harekete geçirecek, o düşündükçe yoğun duygusal odaklanma durumu sonucunda

karar oluşana ya da bizim deyişimizle bir karara varılana kadar gittikçe daha hızlı dönüşünü sağlayacak sembol veya imgeler. Aslında bir kriz durumunda biz de hemen hemen aynı şeyi yaparız. Çok önemli bir şeye karar verileceği zaman geri çekiliriz, derin duygular harekete geçer, bir merkez ve 'ne yapacağımızı biliyoruz' şekillenene kadar bir arada döner, döner, döner ve tartar, tartar. Ve günümüz politikacılarından hiçbirinin bu yoğun 'düşünce' metodunu takip etme cesaretini göstermemesinin nedeni, günümüz politik aklının mutlak kıtlığıdır.

DOKUZ

ÖYLEYSE bunu aklımızda tutarak Vahye dönelim: Çünkü Vahiy hâlâ, devinimiyle, eski pagan medeniyetinin bir çalışmasıdır ve biz onda ilerici düşüncenin modern işleyişini değil, dönel imge-düşüncenin eski pagan işleyişini buluruz. Her imge kendi küçük hareket ve anlam dairesini tamamlar ve daha sonra yerine başka bir imge geçer. Bu, özellikle ilk bölümde, çocuğun doğumundan önceki bölümde geçerlidir. Her imge bir resim grafiğidir ve imgeler arasındaki bağlantı aşağı yukarı her okuyucu için farklı olur. Hayır, her imge her okuyucu için, duygusal tepkisine bağlı olarak farklı anlaşılır. Ama yine de belirlenmiş kesin bir plan ya da taslak vardır.

Antik bilincin her seferinde *bir şeyin olduğunu görmesi* gerektiğini hatırlamalıyız. Her şey somuttur, soyut hiçbir şey yoktur. Ve her şey bir şey *yapar*.

Antik bilinç için Madde, *Metaria* ya da özdeksel şeyler Tanrıdır. Bir su havuzu tanrıdır. Ve niye olmasın? Ne kadar uzun yaşarsak en eski görümlere o kadar çok dönüyoruz. Büyük bir kaya tanrı*dır*. Ona dokunabilirim. Bu inkâr edilemez. Tanrıdır.

Ve sonra, hareket eden şeyler iki misli tanrıdır. Yani biz onların tanrı olduklarının iki misli farkındayızdır: Hareket eden şey iki kat tanrısaldır. Her şey 'şey'dir: Ve 'şey' hareket eder ve etkiler: Evren, var olan, hareket eden ve etkileyen şeylerin büyük ve karmaşık bir faaliyetidir. Ve bütün bunlar tanrıdır.

Bugün eski Yunanlıların tanrı ya da *theos* ile ne demek istediklerini anlamak bizim için neredeyse imkânsızdır. Her şey *theos*tu ama yine de aynı anda değil. O anda seni

ne *etkilerse* o tanrıydı. Eğer bu bir su havuzu ise o su dolu havuz seni etkileyebilir ve öyleyse o tanrıdır; ya da akşam yükselen hafif buhar, senin imgelemini ele geçirebilir, öyleyse o *theos*tur; ya da su gördüğünde susuzluk seni yener, o zaman bizatihi susuzluk tanrıdır; ya da içersin, o zaman susuzluğun lezzetli ve tarif edilemez doygunluğu tanrıdır; ya da dokunduğun zaman suyun ani serinliğini hissedersin, o zaman başka bir tanrı var olur, 'soğuk'; ve bu bir *nitelik* değil, var olan bir kendiliktir, neredeyse bir varlık, kesinlikle *theos*, yani soğuk; ya da yine kuru dudaklara aniden bir şey konar, bu 'nem'dir ve yine tanrı. Eski bilimadamları ya da filozoflar için bile 'soğuk', 'nem', 'sıcak', 'kuru' kendi başlarına gerçeklikler, *theoi* idi. Ve *bir şeyler yapıyorlardı.*

Sokrates'in ve 'ruhun' gelişiyle kozmos öldü. İki bin yıldır insanlar ölü ya da kuruyan bir kozmos içinde, daha sonra gelecek cennet için yaşıyorlar. Ve bütün dinler ölü bedenlerin ve ertelenmiş mükâfatların dinleridir: Filozofların gözde kelimesi ile eskatoloji[9] dinleri.

Pagan aklını anlamak bizim için çok zor. Antik Mısır hikâyelerinin çevirileri verildiğinde hikâyeler bizim için neredeyse anlaşılamazdır. Belki de çeviri hatasıdır: Kim gerçekten hiyeroglif yazılarını *okuyabilir*! Ama Buşman halk bilgisi çevirileri verildiğinde de kendimizi aynı şaşkınlık içinde buluruz. Belki kelimeler anlaşılabilir ama aralarındaki bağlantının izlenmesi neredeyse imkânsızdır. Hatta Hesiodos ve Platon'un çevirilerini okurken bile, harekete keyfi olarak *verilen* ve yanlış olan bir anlamın –iç bağlantı– varlığını hissederiz. Kendimizi ne kadar övsek de Profesör Jowett'in yaklaşımı ile Platon'un yaklaşımı arasındaki uçurum aşılamazdır; ve sonuçta Profesör Jowett'in Platon'u, içinde Platon'un güçlükle soluk aldığı bir Profesör Jowett'tir. Gerçekte, kendi büyük pagan geçmişinden kop-

9) Eskatoloji; ölümden sonraki yaşama ilişkin öğretiler bütünü.

muş bir Platon, sadece toga ya da pelerin giymiş başka bir Viktorya dönemi heykelidir.

Vahye ulaşmak için önce bir imgeyle başlayan, imgeyi harekete geçiren, onun kendine ait belirli bir döngü veya devreye ulaşmasını sağlayan ve sonra başka bir imgeyle çalışan bir pagan düşünürün ya da şairin –pagan düşünürler ister istemez şairdirler– zihinsel işleyişini takdir etmeliyiz. Eski Yunanlılar, mitlerin de kanıtladığı gibi, çok iyi imge düşünürleriydiler. İmgeleri mükemmel derecede doğal ve uyumluydu. Onlar akıldan çok hareket mantığını takip ederlerdi ve daha yüksek bir ahlak anlayışları vardı. Ama yine de imge-düşünüşleri, çoğu zaman herhangi bir plan takip etmeyen, hatta hareket düzeni bulunmayan Doğululardan daha yakındır bize. Sadece garip bir imge-birliğiyle, birbirleriyle gerçek bağlantıları olmaksızın imgeden imgeye geçişi bazı ilahilerde görebiliriz. Doğulular buna bayılırlardı.

Pagan düşünce biçiminin hakkını verebilmek için başlangıç ile son arasındaki kendi 'biteviye' yaklaşımımızı bırakmalı ve aklın daireler halinde hareket etmesine ya da imge kümeleri arasında geçiş yapmasına izin vermeliyiz. Sonsuz bir doğru çizgi üzerindeki bitimsiz zaman fikrimiz, bilincimizi kötü bir şekilde sakatlamıştır. Paganların daireler halinde hareket eden zaman kavramı daha özgürdür, hareketin yukarı ve aşağı devinmesine ve istenen her anda ruh durumunun tamamen değişmesine izin verir. Bir daire tamamlandığında başka bir seviyeye inebilir veya çıkabilir, hemen farklı bir dünyada olabiliriz. Ama bizim bitimsiz-zaman metodumuzda, başka bir dağ sırası üzerinden yorgun argın ilerleriz.

Vahyin eski metodu, imgeleri harekete geçirmek, bir dünya yaratmak ve bu dünyadan bir zaman, devinim ve olay çevrimiyle, *epos* ile ayrılıp sonra tümüyle orijinali gibi olmayan ama farklı bir seviyedeki bir dünyaya dönmektir. 'Dünya' on iki üzerine kurulmuştur: On iki raka-

mı kurulu kozmos için bir temeldir. Ve daireler de yediler halinde hareket ederler.

Bu eski plan hâlâ var ama çok bozulmuş durumda. Yahudiler her zaman etik ya da kabilesel bir anlam dayatarak planın güzelliğini mahvetti. Yahudilerde tasarıma karşı ahlaki bir içgüdü vardır. Tasarım ve güzel plan, pagan ve ahlak dışıdır. Bu yüzden, Hezekiel ve Daniel deneyiminden sonra, görüme has mizanseni karmakarışık bulmaya, Yahudi tapınağı mobilyalarının zorla tıkıştırılmasına ve ne olduklarını artık kendilerinin bile bilmediği ama mümkün olduğu kadar Yahudi olmaya çalışan yirmi dört yaşlıya ya da kilise ileri gelenlerine ve benzeri şeylere artık şaşırmıyoruz. Babil kozmosundan gelen cam gibi deniz, cennetin parlak suyu, dünyevi denizin acı ve ölü suyuna benzemez ama, elbette bir çanağa, tapınaktaki bir el leğenine konmalıdır. Yahudi olan her şey *dahilidir*. Hatta cennetin yıldızları ve taze göklerin suları bile boğucu tapınak ya da ibadethane perdelerinin içine konmalıdır.

Ama Patmoslu Yuhanna, tahta, dört yıldızlı varlıklara, yirmi dört bilge veya şahide dair birincil görümü, içinde bulundukları karmaşada bilerek mi bıraktı yoksa sonraki yayıncılar gerçek bir Hıristiyan ruhuyla bu tasarımı bilerek mi bozdular bilmiyoruz. Patmoslu Yuhanna Yahudi idi, bu yüzden kendi görümünün imgelenebilir olup olmaması onun için önemli değildi. Ama o zaman bile Hıristiyan yazıcıların, 'güvenilir' kılmak için modeli parçaladığını hissediyoruz. Hıristiyanlar her zaman 'bir şeyleri güvenilir kılar'.

Kitap, İncil'e zorlukla dahil oldu: Doğulu Pederler buna şiddetle karşı çıkmışlardır. Bu yüzden, eğer 'onları güvenilir kılmak' için barbar figürlerin burunları ve kafaları Cromwellci tarzda vurulursa buna şaşamayız. Yapabileceğimiz tek şey, muhtemelen, kitapta pagan ruhu olduğunu, İsa zamanından önce Yahudi vahiyciler tarafından kitabın tekrar yazıldığını, belki de birden fazla kez yazıldı-

ğını, belki de Hıristiyanlaştırmak için Patmoslu Yuhanna'nın onu baştan sona tekrar yazdığını ve bundan sonra da Hıristiyan yazıcı ve yayıncıların güvenilir kılmak için kitabı elden geçirdiğini hatırlamak olur. Kitabı elden geçirmeye yüz yıldan fazla bir süre devam ettiler.

Pagan sembollerinin Yahudi zihniyeti ve Hıristiyan ikonoklazmı ile çarpıtılmasını ve göklerin değerli İsrailoğullarına ait ibadethaneye uyması için Yahudi tapınak ve dinsel sembollerinin keyfi bir şekilde içerimlenmesini bir kez görmezden gelirsek, mizansen ve çevresinde şükreden kozmik canavarların yer aldığı taht, varlığı etrafında gökkuşağı ve bulut gibi prizmatik bir utkunun ışıldadığı ve gökkuşağına bürünmüş Kosmokrator görümü hakkında sağlıklı bir fikir elde edebiliriz: 'İris de bir buluttur.' Bu Kosmokrator yeşimtaşı ve sardunyataşı renkleriyle ışıldar: Yorumcular yeşilimsi sarı derken, Hezekiel'de amber sarısıdır, tıpkı kozmik ateşin parlaklığı gibi. Yeşimtaşı, çağımızın astronomideki burcu olan *Balık* Burcu ile eşit sayılır. Ama şimdi biz Balık Burcu sınırını geçiyor, yeni bir burca ve yeni bir çağa giriyoruz. İsa, aynı nedenle, ilk yüzyıllarda Balık olarak anılırdı. Kökeni Kildani olan yıldızbiliminin insan aklı üzerinde böylesine güçlü bir etkisi vardı!

Tahttan gökgürültüleri, şimşekler ve sesler çıkardı. Gökgürültüleri gerçekten de ilk kozmik ifadedir. Kendi içinde bir varlıktır; Yaratan'ın ya da Demiurgos'un başka bir çehresi ve sesi, ilk büyük kozmik sestir, yaratılışın işareti. Başlangıcın büyük Logos'u kaos boyunca gökgürlemesi gibi bir kahkahadır ve kozmosa neden olur. Ama Yaratan olan gökgürültüsü ve Öfkeli Yaratan olan şimşek, hayat ateşinin –ateşli Logos'un– ilk ışınlarını yayar, her ikisinin de kendi kızgın ve parçalayıcı yönleri vardır. Şimşek uzayda bir yaratıcı olarak gürler, yıldırım verimli ateşler fırlatır ya da tam tersi yıkıcı olur.

Ve tahtın önünde Tanrı'nın ruhları olduğu açıklanan yedi lamba vardır. Bu tür bir çalışma içindeki açıklamalar

kuşkuludur. Ama yedi lamba, yerküre ve bizim üzerimizdeki göklerin yedi Yöneticisi olan yedi gezegendir (güneş ve ay da dahil). Gündüzü ve yeryüzündeki yaşamı oluşturan yüce güneş, dalgaları ve bizim bilinmeyen fiziksel varlığımızı etkileyen, kadınlardaki aybaşı dönemlerini ve erkeklerdeki cinsel ritmi etkileyen ay ve gökyüzünde dolaşıp aynı zamanda haftanın günleri olan beş büyük yıldız, Mars, Venüs, Satürn, Jüpiter, Merkür –geçmişteki kadar çok ya da az– bizim Yöneticilerimizdir. Güneşe bağlı olarak yaşadığımızı biliyoruz ama diğerlerine ne kadar bağlı olduğumuzu bilmiyoruz. Hepsini basit bir yerçekimi gücüne indirgiyoruz. Bunda bile garip, ince bir ip, bizi güneşe ve aya bağlıyor. Bu iplerin üzerimizdeki fiziksel çekimlerini ay nedeniyle biliyoruz. Ama ya yıldızlar? Ne diyebiliriz? Bu tür bir farkındalığı kaybettik.

Yine de Vahiy dramasının mizanseni var elimizde, isterseniz buna gökyüzü dersiniz. Gerçekten de şimdi sahip olduğumuz bütün kozmosu ifade eder: 'Ahlakla bağdaşmayan' kozmos.

Tanrı'nın elinde bir kitap vardı. Kitap hiç şüphesiz ki bir Yahudi kitabı. Onlar kitaba bağlı insanlardı ve her zaman iyi hesap tutarlardı; çağlar boyunca günahları hesap ettiler. Ama Yahudi kitap sembolü, yedi çevrimini temsil etmek için yedi mührü ile oldukça işe yarar: Yine de her bir mühür kırıldıktan sonra kitabın parça parça nasıl *açılacağını* ben anlayamıyorum, çünkü kitap yuvarlanmış bir tomardır ve bu yüzden, *gerçekte*, yedi mührün hepsi kırıldıktan sonra açılabilir. Ama bu, vahiyciler ve benim için bir ayrıntıdır. Belki de sonuna dek açılması amaçlanmamıştır.

Yahuda aslanının kitabı açması gerekir. Ama nerede! Azametli canavar sahneye geldiğinde onun yedi boynuzlu (gücün boynuzları, yedi güç veya iktidarın) ve yedi gözlü (aynı eski gezegenler) bir Kuzu olduğu ortaya çıkar. Her zaman aslanların korkunç gürlemesini duyuyor ve her seferinde bu gazabın Kuzu'ya ait olduğunu görüyoruz. Öyle

görünüyor ki, Patmoslu Yuhanna'nın Kuzu'su, o bildiğimiz kuzu postuna bürünmüş aslandır. En dehşetli aslan gibi hareket etmektedir. Ama Yuhanna onun Kuzu olduğunda ısrar eder.

Aslanların tarafında olmasına rağmen Kuzu'da ısrar etmek zorunda, çünkü Aslan Burcu şimdi Koç'a yol vermeli; çünkü, tıpkı aslan gibi, tüm dünyada kendisine kan kurban edilen Tanrı geri plana itilmeli ve kurban edilen Tanrı öne çıkmalı. Daha büyük bir yeniden canlanma için tanrı kurban etme şeklindeki pagan gizemleri Hıristiyanlıktan da eskidir ve Vahiy bu gizemlerden birinin üzerine kurulmuştur. Kurban bir kuzu ya da Mithras'taki[10] gibi bir boğa olmalı; boğanın kesilmiş boğazından akan kan erginlenen kişinin üzerinden akar (boğazını keserken başını yukarı kaldırırlar) ve onu yeni bir insan yapar.

'Kuzu'nun kanında yıkayın beni
Ve ben o zaman kardan da beyaz olurum,'

diye bağırır pazar yerinde Kurtuluş Ordusu. Onlara bunun bir boğa da olabileceğini söylediğinizde ne kadar şaşırırlar kim bilir. Ama belki şaşırmazlar. Hemen kavrayabilirler. Toplumun en alt tabakasında din, çağlar boyunca neredeyse aynı kalmıştır.

(Ama büyük kıya (*Hecatomb*) söz konusu olduğu zaman, boğanın kafasını aşağı, yere doğru tutar ve boynunu bir çukur üstünde keserlerdi. Yuhanna'nın Kuzu'sunun büyük kıya için düşünüldüğünü hissediyoruz.)

Tanrı, katleden hayvan yerine katledilen hayvan haline gelmiştir. Öyleyse Yahudilerde, kısmen eski Fısıh Bayramı'na özgü kurban etme nedeniyle, bu bir Kuzu olmalı. Yahuda'nın Aslan'ı koyun postuna bürünmüştür ama onları ısırıklarından tanırsınız. Yuhanna, Kuzu'dan, 'katledilmiş' gibi söz eder ama onu katledilmiş görmeyiz, sadece milyonlarca insanı katlederken görürüz. Hatta sonunda

10) Mithras; Eski İran'da Aydınlık ve Hakikat Tanrısı.

kanlı zafer gömleğiyle geldiğinde, o kan *kendi* kanı değildir: Hasım kralların kanıdır.

'Düşmanlarımın kanında yıkayın beni
ve ben o zaman ben olurum,'
der vurucu bir şekilde Patmoslu Yuhanna.

Bunu bir zafer şarkısı izler. Aslında, ortaya çıkmak üzere olan tanrıya sunulan gerçek pagan zafer şarkısıdır bu – kurulu kozmosun çift onikileri ve 'orunlarında' oturan Zodyak'ın on iki burcu olan bilgeler kalkar ve tahta doğru eğilirler, tıpkı Yusuf'a sunulan demetler gibi. Hoş kokulu küçük şişeler etiketlenir: Azizlerin duaları; belki sonradan küçük bir Hıristiyanın dokunuşu. Yahudi melek kalabalığı içeride toplanır. Ve drama başlar.

ON

MEŞHUR dört atlı adamla gerçek drama başlar. Bu dört atlı adam açıkça pagandır. Hatta Yahudi bile değillerdir. Birbirinin peşi sıra at sürerken niye *kitabın* açık mühürlerinden gelmek zorunda olduklarını bilmiyoruz. At sürerler, kısa ve keskin, ve sonra dururlar. Olası en az sayıdadırlar.

Ama oradadırlar: Açıkça astrolojik ve zodyaka özgü, bir amaca koşarlar. Hangi amaca? Bu sefer kozmik olmaktan çok kişisel ve insanca. Burada yedi mühürlü ünlü kitap, bir adamın bedenidir: Bildik bir adamın bedeni: Adem'in bedeni: Herhangi bir adamın bedenidir ve yedi mühür, dinamik bilincinin yedi merkezi veya yedi kapısıdır. İnsan bedeninin büyük psişik merkezlerinin açılmasına ve fethine şahit oluruz. Eski Adem fethedilecek, ölecek ve yeni Adem olarak yeniden doğacaktır, ama aşama aşama, yedi katlı bir aşamada ya da altı aşamada ve sonra zirve, yedi. Çünkü insanın yedi anlayış düzeyi vardır, daha derin ve daha yüksek: Ya da yedi bilinç alanı. Ve bunlar tek tek fethedilmeli, değiştirilmeli ve yüceltilmelidir.

Ve bir insandaki bu yedi bilinç alanı nelerdir? İstediğiniz gibi cevap verin, herkes kendi cevabını verebilir. Ama yaygın 'popüler' görüşleri dikkate alırsak, örneğin, insanın dört dinamik doğası ve üç 'daha yüksek' doğa diyebiliriz. Semboller bir şeyler anlatır ama yine de herkes için farklı anlam taşırlar. Bir sembolün anlamını sabitleyin, işte o zaman alegorinin sıradanlığının içine düşersiniz.

Atlar, her zaman atlar! At, eski ırkların, özellikle Akdeniz ırklarının aklına nasıl da hükmetmişti! Eğer atın varsa tanrı oluyordun. Geride, ruhumuzun o çok karanlık

derinliklerinde at koşar. Baskın bir semboldür: Bize tanrılığı verir: İlk hissedilir ve canlı bağ ile bizi iktidarın al ışıltılı Yaratanı'na bağlar: Hatta bizim cismani tanrımızın başlangıcıdır. Ve bir sembol olarak ruhumuzun yeraltındaki karanlık çayırlarını dolaşır. Senin ve benim ruhumuzun karanlık tarlalarını ezer ve döver. 'Yeryüzüne inen ve insanoğlunun kızlarını tanıyan ve büyük Titanların babaları olan Tanrının oğulları; onlar atların azalarına sahipti,' der Hanok.

Son elli yıl içinde insanoğlu atı kaybetti. Şimdi insanlık kayboldu. İnsan, hayat ve güç adına kayboldu – aşağılık ve müsrif hale geldi. Atlar, Londra caddelerini çiğnerken Londra yaşıyordu.

At, at! İnsandaki kabaran iktidarın ve devinim gücünün sembolü. At, kahramanların üzerine bindiği. İsa bile eşeğe binmişti, alçakgönüllü bir gücün binek hayvanı. Ama at, gerçek kahramanlar içindir. Ve farklı güçler, farklı kahramanca ateşler ve itkiler için farklı atlar.

Beyaz at üzerindeki binici! Peki o zaman o kim? Bir açıklamaya ihtiyacı olan insan hiçbir zaman bilemeyecek. Açıklamalar bizim sonumuzdur.

İnsanın dört eski doğasını alın: Coşkulu, çabuk kızan, melankolik, soğukkanlı! Burada atların dört rengi var, beyaz, kırmızı, siyah ve *doru* ya da sarımsı. Ama coşkulu nasıl beyaz olabilir? Ah, çünkü kan hayatın kendisidir, ta kendisi ve hayatın gücü beyazdır, göz kamaştırıcı. Eski günlerimizde *kan hayattı* ve güç, beyaz ışık gibi görünüyordu. Kızıl ve mor, tümüyle kanın örtüsüydü. Ah, parlak kırmızı ile örtülmüş berrak kan! Kendi içinde sanki saf ışıktı.

Kızıl at çabuk kızandı: Basit bir kızgınlık değil, ama bizim tutku dediğimiz doğal şevk.

Siyah at siyah safraydı, itaatsiz.

Ve bedenin balgam ya da akkanı kır attı: Aşırılığı ölüme neden olur ve ardından Hades gelirdi.

Veya insanın dört gezegensel doğasını alın: Şen, cesur, kasvetli ve canlı. Eğer Latince anlamının biraz gerisine, eski Yunan'a gidersek bu da başka bir ilinti oluşturur. O zaman Yüce Tanrı güneştir ve yaşayan kandır: Beyaz at: Kızgın Mars kızıl atı sürer, Satürn siyahtır, inatçı, itaatsiz ve kasvetli; Merkür ise gerçek Hermes'tir, Yeraltı'nın Hermes'i, ruhların kılavuzu, her iki yolun bekçisi, her iki kapıyı da açan, o, cehennemin veya Hades'in içinde aranan.

Her ikisi de fiziksel olan iki ilinti dizisi vardır. Kozmik anlamları bırakıyoruz, çünkü buradaki amaç kozmikten çok fizikseldir.

Sembol olarak beyaz atla tekrar tekrar karşılaşacaksınız. Napolyon'un bile beyaz atı yok muydu? Eski anlamlar hareketlerimizi denetler, aklımız hareketsizleştiği zaman bile.

Ama beyaz atın üzerindeki binici taç giymiş. O, asil ben, benim bizatihi özüm ve atı da bir insanın tüm *manası*. O bizatihi benim, Kuzu tarafından yeni bir hareket çevrimine çağrılan ve fethetmek, yeni özün doğumu adına eski özü fethetmek için atı ileriye süren, benim gizli egom. Gerçekten, özün bütün diğer 'güçlerini' fethedecek olan odur. Ve güneş gibi fethetmek için oklarıyla ileriye doğru sürer atını, ama kılıçla değil, çünkü kılıç yargıyı çağrıştırır ve bu benim dinamik ve kudretli özümdür. Ve yayı bedenin eğilmiş reveransıdır, tıpkı yarım ay gibi.

Mitin ya da ritüel düşselliğin gerçek hareketi tümüyle kesildi. Beyaz at üzerindeki binici görünür ve kaybolur. Ama biz niye göründüğünü biliriz; Vahyin sonunda, beyaz at üzerindeki son atlıyla, krallar karşısındaki son ve nihai zaferin ardından atını süren İnsanlığın tanrısal Oğlu ile arasında neden koşutluk kurulduğunu da biliriz. İnsanlığın Oğlu, hatta sen ve ben bile küçük fethe doğru süreriz atımızı: Ama İnsanlığın Yüce Oğlu son evrensel fethin ardından beyaz atına biner ve mihmandarlara yol gösterir. Gömleği hükümdarların kanları ile kırmızıya boyanmıştır ve kalçasında unvanı vardır: Kralların Kralı ve Tanrıların

Tanrısı. (Niye kalçasında? Kendiniz cevap verin. Tapınakta altın kalçasını gösteren Pythagoras değil miydi? Akdeniz'e özgü eski ve güçlü kalça sembolünü bilmiyor musunuz?) Ama beyaz at üzerindeki son binicinin ağzından yargının yazgısal logos kılıcı çıkar. Onun yargıdan bağışık ok ve yayına geri dönelim.

Mit, çorak sembollere indirgendi. İlk binici sadece ileriye doğru at sürer. İkinci biniciden sonra barış kaybolur, çekişme ve savaş dünyaya girer – gerçekte ise insan özünün iç dünyası. Bedendeki 'öğelerin' ölçülerini veya gerçek oranlarını tartan ölçü ayarlarını taşıyan siyah atlı biniciden sonra, şarap ya da yağ etkilenmemesine rağmen, ekmek azalır. Ekmek ve arpa burada sembolik olarak kurban edilen beden ya da ettir – tıpkı eski Yunan'daki kurban etme törenlerinde kurbanın üzerine serpilen arpa gibi: 'Yanında götür bedenimin ekmeğini.' Etin bedeni şimdi açlık seviyesindedir, erimektedir. Sonunda, kır at üzerindeki binici ile son, fiziksel ya da dinamik öz, erginlenenin 'küçük ölümünde' ölür ve Hades'e gireriz, ya da varlığımızın yeraltına.

Hades'e ya da varlığımızın yeraltına gireriz çünkü bedenimiz artık ölüdür. Ama bu diyarın güçleri ya da şeytanları sadece dünyanın dörtte birine zarar verebilir, yani etten bedenin dörtte birine; yani ölüm sadece mistiktir ve zarar gören şey, sadece, çoktan kurulu olan evrene ait bedendir. Açlık ve fiziksel acılar bu küçük ölümdeki fiziksel bedenin başına gelir, ama şimdilik bundan daha büyük bir acı yoktur. Dert yoktur: Bunlar tanrısal öfkelerdir ve burada Yaratan'ın gazabı yoktur.

Dört atlının kaba ve yüzeysel bir açıklaması vardır: Ama belki de gerçek anlamı biraz hissettirebilir. Son vahiyciler-den birine göre, Titus veya Vespasianus zamanındaki kıtlıktan bahseden Ortodoks yorumcular, yulaf ve tahılla ilgili bazı parçaları doğru okumuş olabilirler. Pagan kökenli bu *orijinal* anlam, 'Putperest güçlere karşı İsa'nın Kilisesi' meselesine uyması için bilerek lekelenmiş olabilir. Ama bun-

ların hiçbiri atlıların kendilerini ilgilendirmez. Ve belki de kitabın her yerinden çok burada, yapının iskeletinin bırakılarak eski anlamın alışılmamış bir şekilde bilerek kesildiğini, karıştırıldığını ve değiştirildiğini görürüz.

Ama daha üç mühür var. Bunlar açıldığında ne olur?

Dördüncü mühür ve doru at üzerindeki biniciden sonra, erginlenen kişi, pagan ayininde bedensel olarak ölür. Ve cehennemin uzak kapısında çırılçıplak belirip yeni güne girmeden önce, geriye, kendini ruh ve candan sıyırmış olan yaşayan 'ben'in yeraltındaki yolculuğu kalır. Ruh, can ve yaşayan 'ben', insanın üç kutsal doğasıdır. Dört bedensel doğa dünyada bırakılmıştır. Ve *iki* kutsal doğadan sadece Hades'te sıyrılabilinir. Sonuncusu ise yeni günde ruhsal beden ve ruh-beden tarafından tekrar tekrar ve özenle kaplanan yalımlı alev ve dörde katlanmış dünyevi doğası ile etin 'giysisidir'.

Şimdi hiç şüphe yok ki, mistik ölüm altı kez gerçekleşene kadar ruhtan ve candan sıyrılınan ve yedinci mührün aynı anda hem ölümün son gökgürültüsü hem de yeniden doğuş ve büyük neşenin ilk coşkulu zafer şarkısı olduğu bölümü pagan yazıcılar Hades'ten almıştır.

Ama Yahudi zihniyeti insandaki ahlaki ve dünyevi kutsallıktan nefret eder: İnsan sadece ertelenmiş bir şekilde kutsaldır: Ölüp zafere gittiği zaman. Kutsallığa yaşarken *ulaşmamalıdır*. Böylece Yahudi ve Hıristiyan vahiyciler, Hades'te yaşanan kişisel serüveni lağvedip onun yerine sunak altında intikam çığlıkları atan birçok şehit ruhu koyar – intikam Yahudiler için kutsal bir görevdir. Bu ruhlara, daha fazla şehit verilene kadar beklemeleri söylenir –her zaman ertelenen yazgı– ve beyaz kıyafetler onlara vaktinden önce verilir çünkü beyaz kıyafetler yeniden dirilen bedenlerdir ve bu çığlık atan ruhlar bunları Hades'te –mezarda– nasıl giyebilirler? İşte Yahudi ve Hıristiyan vahiycilerin beşinci mühürden yarattıkları karmaşa budur.

Altıncı mühür, ruhun son yaşayan canlı 'ben'den sıyrıl-

ması, bu vahiyciler tarafından karmaşık bir kozmik felakete dönüştürülmüştür. Güneş, çul gibi kararır: Bu, onun, gözle görülebilir bir karanlık saçan büyük, siyah bir küre olduğu anlamına gelir; ay kana döner: Bu da pagan düşüncesinin dehşet-tersinlemelerinden biridir, çünkü ay, insanın su dolu bedeninin annesidir, kan güneşe aittir, ay da tıpkı bedenin et çeşmesinden serin sular verebilecek olan bir fahişe ya da şeytan kadın gibi, sadece *meretrix*in, o kan içicinin kötücül bakışında kırmızı kan ile içilebilir; yıldızlar gökyüzünden düşer ve gökler bir arada kıvrılmış tomarlar gibi birbirinden ayrılır ve 'her dağ ve ada yerinden oynar'. Bu, kaosun dönüşü ve kozmik düzenin veya yaratılışın sonu demektir. Ama yine de *imha* değildir: Çünkü dünyanın kralları ve insanların geri kalanı, yer değiştiren dağlarda Kuzu'nun hiç bitmeyen gazabından gizlenmeye devam ederler.

Hiç şüphe yok ki, kozmik felaket, ruhu kendisinden soyulan ve gerçekten ölümü tanıyan ama yine de yaşamın sonul ateş kaynağını Hades'e taşımaya devam eden erginlenenin nihai ve özgün ölümüyle ilintilidir. Vahiycilerin bu kadar çok müdahalede bulunmaları ne yazık: Vahiy, kozmik ve sıradan felaketlerin bir bağıdır. Pagan erginlenme arşivlerini elde edebilmek için seve seve Yeni Kudüs'ü verebilirdik, bu ebedi 'Kuzu'nun gazabı' meselesi, insanı dişsiz ve yaşlı adamların tehditleri gibi öfkelendirir.

Yine de gizemli ölümün yedi düzeyi tamamlanmıştır. Yedinci düzey, aynı anda ölüm ve doğumdur. İnsan özünün ebedi ve sonul ateş kaynağı cehennemden çıkar ve tam sönme anında altın kalçası ve utku kazanmış yüzüyle yeniden beden bulmuş insanın yeni ve bütüncül ateş yarığı haline gelir. Ama önce bir duraklama vardır: Doğal bir duraklama. Hareket geçici olarak askıya alınır ve başka bir dünyaya, dışarıdaki kozmosa aktarılır. Yedinci mühürden, parçalanma ve utkudan önce tamamlanması gereken daha küçük bir ayin çevrimi daha vardır.

ON BİR

YARATILIŞ, bildiğimiz gibi, dört köşelidir ve yaratımın ya da yaratılmış evrenin rakamı dörttür. Dünyanın dört köşesinden dört rüzgâr eser, üçü kötü, biri iyi. Bütün rüzgârların serbest bırakılması, havada bir kaos ve yeryüzünde bir yıkım demektir.

Bu yüzden, rüzgârların dört meleğine rüzgârlarını estirmemeleri ve böylece toprağa, denizlere ve de ağaçlara, yani gerçek dünyaya zarar vermemeleri söylenmiştir.

Ama güneşi ve ayı, yelkenleri fora edilmiş bir gemi gibi kaldıran, yavaşça hareket eden gemiler gibi gökyüzünde taşıyan, doğudan esen mistik bir rüzgâr vardır. Bu, İÖ ikinci yüzyıldaki inanışlardan biriydi. Bu doğu rüzgârından, yıkım rüzgârlarının uğultusunda soluklanmak için yakaran bir melek doğar, bu soluklanma sırasında Tanrı'nın hizmetkârlarını alınlarından mühürleyecektir. Ve böylece, Yahudilerin on iki kabilesi sıkıcı bir şekilde sayılmış ve mühürlenmişlerdir: Sıkıcı bir Yahudi gösterisi.

Görüm değişir ve biz, beyazlar giyinmiş, ellerinde hurma dalları taşıyan, tahtın ve Kuzu'nun önünde durarak, 'Kurtarmak, tahtın üzerinde oturan Tanrımıza ve Kuzu'ya mahsustur,' diye yüksek sesle ağlayan büyük bir kalabalık görürüz. Bunun üzerine melekler, yaşlılar ve dört kanatlı canavarlar yüzüstü kapanır ve 'Lütuf ve zafer ve bilgelik ve minnet ve onur ve güç ve kudret sonsuza kadar Tanrımızın üzerine olsun, amen,' diye Tanrı'ya dua ederler.

Bu, yedinci mührün açıldığını bildirir. Melek, takdis edilen ya da yeni doğmuş olan belirirken, dört rüzgâra sakin olmaları için yalvarır. Ve sonra 'büyük mihnet yaşayanlar' ya da ölüm ve yeniden doğumla erginlenenler utku

içinde görünür, yeni bedenlerinin göz alıcı beyaz örtüleri içinde, ellerinde hayat ağacının dallarını taşıyarak; Tanrı'nın önünde ışığın muhteşem parlaklığı içinde görünürler. Övgülerini ilahilerle söylerler ve melekler bunları alıp yukarı götürürler.

Erginlenmiş pagan, vahiycilere rağmen, bir Kibele tapınağında, tapınağın karanlıklarından bir anda sütunların önündeki ışığın ulu parlaklığına çıkarılabilir. Büyülenmiş ve yeniden doğmuştur, beyaz kaftan giyer ve elinde hurma dalını taşır, flütler onun etrafında esrikçe ses verirken dans eden kadınlar çelenklerini ona doğru kaldırırlar. Işıklar parlar, hoş kokular yükselir, göz alıcı rahip ve rahibeler kollarını kaldırır ve onun etrafında bir daire oluşturur ve bir tür vecd içinde onu yüceltirken, yeniden doğmuş olanın yeni utkusu adına ilahiler söylerler. Ötedeki kalabalık nefessiz kalmıştır.

İrkilmiş izleyici kalabalığının şahit olduğu, tapınak önündeki bu canlı sahne, erginlenenin yüce parlaklık ve mucize ortasında yücelmesi, tanrıyla özdeşleştirilmesi veya tanrıya bağımlı kılınması, flütlerin sesi ve çelenklerin sallanması, biliyoruz ki, İsis'in Sırları ayininin sonudur. Bu tür bir sahne, vahiyciler tarafından Hıristiyan bir görüme çevrilmiştir. Ama aslında yedinci mührün açılmasından *sonra* gerçekleşir. Kişisel erginlenmenin çevrimi tamamlanmıştır. Büyük çatışma ve fetih bitmiştir. Erginlenen kişi ölmüş ve yeni bir bedende tekrar canlanmıştır. Ölümü tattığının, yedinci özünün tamamlandığının, ikinci kez doğduğunun, mistik gözünün ya da 'üçüncü gözünün' artık açık olduğunun işareti sayılan mühür ile, bir Hindu keşişi gibi, alnı mühürlenmiştir; İki dünyayı da görür. Ya da kaşlarının ortasında yükselen bir Uraeus yılanı[11] olan Firavunlar gibi güneşin son onurlu gücü ile doludur.

11) Uraeus; Mısır tanrı ve krallarının sembolü olan kutsal engerek.

Ama tüm bunlar pagan ve dinsizdir. Hiçbir Hıristiyanın dünyada ve yaşamın ortasında kutsal bir beden içinde yeniden dirilmesine izin verilmez. Bu yüzden, bunun yerine cennetteki şehit kalabalığı verilmiştir bize.

Alındaki mühür küllerdir belki: Bedenin ölümünün mührü: Kızıl veya zafer olabilir, yeni ışık veya görüm. Gerçekten de kendi içinde yedinci mühürdür.

Şimdi bitti ve yarım saatlik bir süre için cennette sessizlik var.

ON İKİ

VE belki de eski pagan eser burada son buldu. Her halükârda dramanın ilk çevrimi bitti. Bazı eski vahiyciler, çeşitli tereddütlerle, ikinci çevrimi başlatırlar, bu sefer birey yerine yeryüzü ya da dünyanın ölüm ve yeniden doğum çevrimi. Ve bu bölümün de Patmoslu Yuhanna'dan çok daha eski olduğunu hissederiz. Yine de paganlığın Yahudi ahlak ve felaket görümüyle tuhaf biçimde çarpıtılması fazlaca Yahudidir: Yani Vahiy içindeki ceza ve keder üzerine yapılan takıntılı vurgu. Şimdi gerçek bir Yahudi atmosferi içindeyiz.

Ama yine de eski pagan düşünceleri hâlâ var. Tütsü, Yaratan'ın burun deliklerine büyük duman bulutları halinde yükselir. Ama bu tütsü bulutları alegorileştirilmiş ve azizlerinin dualarını taşımaya başlamıştır. Sonra kutsal ateş küçük ölümü başlatıp dünyanın, yeryüzünün ve kalabalığın son bir kez yeniden doğuşunu başlatmak için yeryüzüne fırlatılmıştır. Tanrı'nın yedi dinamik doğası olan yedi meleğe yedi haber vermesi için yedi boru verilir.

Ve daha sonra, artık Yahudi olan Vahiy, ikinci Yedi Boru çevrimini açıklamaya başlar.

Burada yine dörde ve üçe bölünme vardır. İlahi emirle kozmosun ölümüne (küçük ölümüne) şahit oluruz ve bu yüzden her seferinde boru sesi vardır, dünyanın dört değil üçte biri imha olmuştur. Kutsal rakam üçtür: Dört köşeli dünyanın rakamı dörttür.

Birinci Boruda bitkisel hayatın üçte biri yok olur.

İkinci Boruda tüm deniz hayatının üçte biri, hatta gemiler.

Üçüncü Boruda yeryüzü sularının üçte biri acılaştı ve zehir oldu.

Dördüncü Boruda göklerin, güneşin, ayın ve yıldızların üçte biri yok oldu.

Bu, kaba bir Yahudi tarzı koşutluk içerisinde, ilk çevrimin dört atlısıyla ilintilidir. *Maddesel* kozmos artık küçük ölümün acısını çekmektedir.

Ardından gelen şey, dünyanın maddesel kısmı yerine (artık insan olarak sembolleştirilen) ruhunu ve canını etkileyen 'üç acıdır'. Yeryüzüne bir yıldız düşer: Dünyaya inen meleği betimleyen Yahudi figürü. Onda cehennemin anahtarı vardır: Yahudiler için Hades'in karşılığı. Ve bu sefer hareket, birinci çevrimde olduğu gibi, özün yeraltı dünyası yerine kozmosun yeraltı dünyasına doğrudur.

Artık tamamen Yahudi ve alegoriktir, sembolik değil. Güneş ve ay kararmıştır çünkü biz artık yerin altındayızdır.

Cehennem, yeraltı dünyası gibi, insanı yaralayan kötücül güçlerle doludur.

Çünkü cehennem, yeraltı dünyası gibi, yaratılışın hükümsüz güçlerini temsil eder.

İnsanın eski doğası yeni doğaya teslim olup yol vermelidir. Teslim olarak Hades'e girer, ölümsüz, kötücül ve hükümsüz biçimde burada yaşar, ve yeraltında hâlâ kötücül güçle doludur.

Bu derin hakikat tüm eski dinlerde hayat bulmuştur ve yeraltı güçlerine tapınmanın kökeninde bu yatar. Yeraltı güçlerine ve ölüler diyarı ilahlarına tapınmak, belki de antik Yunan dininin temelidir. İnsan yeraltı güçlerini bastıracak dirençten –aslında bunlar kendi hükümsüz özünün eski güçleridir– ya da bunları kurban etme ve yakarak yok etme yoluyla yatıştıracak zekâdan yoksun olduğu zaman ona geri döndüler ve onu yeniden yok ettiler. Bu yüzden hayatın her yeni fethinin anlamı 'Cehennemin eziyetidir'.

Aynı şekilde, her büyük kozmik değişimden sonra hükümsüz, eski kozmosun gücü yeni yaratılış için şeytani ve zararlı bir hale gelir. Bu, Gaia-Uranos-Kronos-Zeus mitler dizisinin ardında yatan büyük bir hakikattir.

Bu yüzden bütün kozmosun kötücül bir tarafı vardır. Güneş, yüce güneş, hükümsüz kozmik günün *eski* güneşi olduğu sürece, yeni doğan benim gibi zayıf birine karşı nefret dolu ve kötüdür. Bana, benim mücadele eden özüme zarar verir, çünkü hâlâ benim eski özüm üzerinde güç sahibidir ve ona karşı düşmanlık doludur.

Benzer şekilde, kozmosun suları, *eskilikleri* ve hükümsüzlüğü ya da derin doğası ile hayata, özellikle insan hayatına karşı kötü niyetlidir. Yüce Ay, benim içsel su kaynaklarımın anası, yaşlı ve ölü ay olduğu sürece, benim etime düşman, acı ve nefret doludur, çünkü hâlâ benim eski etim üzerinde güç sahibidir.

Bu iki gazabın ardındaki anlam budur: Çok derin, Patmoslu Yuhanna için çok derin bir anlam. Beşinci boru ile cehennemden çıkan ilk gazabın ünlü çekirgeleri karmaşık ama anlaşılmaz olmayan sembollerdir. Onlar yeryüzündeki bitkilere değil, alınlarında mühür olmayan insanlara zarar verirler. İnsanları öldürmez, onlara işkence yaparlar: Çünkü bu küçük ölümdür. Ve sadece güneş mevsimi olan beş ay ve aşağı yukarı yılın üçüncü bölümünde işkence yapabilirler.

Şimdi bu çekirgeler savaşa hazırlanan atlar gibidir, anlamı: Atlar, atlar ve düşmanlık dolu iktidar ya da *güçlerdir*.

Kadınların saçları gibi saçları vardır; güneş güçlerinin ya da güneş ışınlarının akan başlıkları.

Aslanın dişleri gibi dişleri vardır: Kötü çehresi ile güneşin kızıl aslanı.

İnsan yüzü gibi yüzleri vardır: Sadece insanın *içine* doğru yönelmişlerdir.

Altın gibi başlıkları vardır: Onlar asildir, güneşin asil küresinden gelirler.

Kuyruklarında iğneler vardır: Bunun anlamı değişmiş ya da cehennemi bir durumda olduklarıdır. Bir zamanlar iyi olan yaratıklar eski bir düzenle hükümsüz kılınarak artık dönüşmüş ve cehennemi olmuşlardır. Ve eskiden olduğu gibi arkalarındaki iğnelerle sokarlar.

Ve kralları Apollon'dur: Yani (pagan ve bu yüzden cehennemi olan) güneşin efendisi Apollon.

En sonunda tuhaf, karışık sembol bileşenini anlaşılır kılan Yahudi vahiyci, ilk gazabın geçtiğini ve iki tane daha olduğunu bildirir.

ON ÜÇ

ALTINCI Boru öter. Altın sunaktan bir ses gelir: 'Büyük Fırat Nehri'nde bağlı dört meleği serbest bırakın,' der.

Bunlar, açıkça, dört köşenin dört meleğidir, tıpkı dört rüzgârın olduğu gibi. Bu yüzden, hiç şüphe yok ki, Fırat, Babil'in uğursuz nehri, kendi cehennemi tarafıyla yeraltındaki suları ya da cehennemin yeraltı okyanusunu temsil eder.

Ve melekler serbest kalır, ve açıkça görülür ki, hep sözü edilen şeytan-atlıların iki yüz milyon kişilik büyük ordusu cehennemden çıkar.

İki yüz milyon atlının atlarının kafaları aslan kafası gibidir ve ağızlarından ateş ve kükürt çıkar. Ve bunların ağızlarından çıkan ateş, duman ve kükürt insanlığın üçte birini öldürür. Ve birden bize, güçlerinin, ağızlarında ve kuyruklarında olduğu söylenir; çünkü kuyrukları yılan gibidir, kafaları vardır ve bunlarla zarar verirler.

Bu tuhaf yaratıklar, tabii ki vahiy ile ilgili imgelerdir: Semboller değil ama Patmoslu Yuhanna'dan çok önceki bir vahiycinin kişisel imgeleri. Atlar, güç ve gazabın tanrısal araçlarıdır, çünkü insanlığın üçte birini öldürürler ve daha sonra bize onların bela olduğu söylenir. Belalar Tanrı'nın kırbaçlarıdır.

Şimdi yeraltındaki cehennem sularının dönüştürülmüş ya da kötü güçleri olmalılar. Onlar sülfürlüdürler, açıkça yeraltındaki cehennem ateşlerinin volkanik canavarları, cehennemi güneşin cehennemi ateşleridir.

Ve birden onlara yılan kuyrukları verilir ve kuyruklarında kötü güçler vardır. Burada yine aynı yere geri döneriz – cehennemin tuzlu derinliklerinin at gövdeli yılan

canavarı: Dönüştürülmüş kötü çehresiyle görülen yeraltı sularının güçleri insanlığın üçte birini muhtemelen sulu ya da öldürücü bir hastalık ile kırar geçirir; tıpkı Beşinci Boru'nun çekirgelerinin insanlığı sıcak ve acı verici ama öldürücü olmayan bir hastalık ile birkaç ay boyunca vurması gibi.

Bu yüzden, burada muhtemelen iki vahiyci iş başındaydı. İkincisi tasarıyı anlamamıştı. O, ateş, mor yakut ve kükürt rengi (kırmızı, koyu mavi ve sarı) göğüslüğü ile kendi parlak hayalini takip ederek ve belki de volkanik bir karmaşa ve doğudan gelen görkemli bir süvarinin kırmızı, mavi ve sarı renklerinden etkilenerek kendi kükürt atlarını da işin içine katmıştır. Bu gerçek bir Yahudi yöntemidir.

Ama sonra yılan kuyruklu su canavarı ile eski yazıya dönmek zorunda kalmıştır. Bu yüzden yılan kuyruklarını kendi atlarına ilave etmiş ve onları dört nala koşturmuştur.

Kükürt atlarının vahiycisi, muhtemelen, dünyaya inen meleklerin ve günahkâr insanların atıldığı ve sonsuza kadar yandıkları 'kükürt ile kavrulan göl'den sorumludur. Bu hoş mekân, özellikle Vahiy tarafından icat edilen Hıristiyan cehenneminin prototipidir. Ölüler Diyarı (Sheol) ve Tamu (Gehenna) gibi eski Yahudi cehennemleri biraz daha ılımlı, Hades gibi rahatsız, dipsiz mekânlardı ve cennetten yeni bir Kudüs yaratılınca yok oldular. Eski kozmosun bir parçasıydılar ve kozmostan sonra yaşamaya devam etmediler. Ölümsüz değillerdi.

Bu, kükürt vahiycisi ve Patmoslu Yuhanna için yeterli değildi. Sonsuza kadar yanabilecek ve böylece düşmanların ruhlarının devamlı kıvranacağı muhteşem, dehşetli bir sülfür gölü olmalıydı. Son Yargıdan sonra, yeryüzü ve gökyüzü ve tüm yaratıklar temizlendiğinde ve geriye sadece muzaffer cennet kaldığında, aşağıda hâlâ ruhların acı çektiği, yanan ateş gölü olmalıydı. Göz alıcı, muzaffer, sonsuz cennet yukarıda ve göz alıcı, sülfürlü işkence gölü

aşağıda. Bu bütün Patmosculann sonsuzluk görümüdür. Düşmanlarının aşağıda mutsuz olduklarını *bilmedikleri* sürece yukarıda, cennette mutlu olamazlar.

Ve bu görüm dünyaya özellikle Vahiy ile getirilmiştir. Daha önce yoktu.

Önceleri cehennemi yeraltı dünyasının suları deniz gibi acıydı. Bunlar, yeryüzündeki bütün pınar ve derelerin kayalar altından doğan kaynağı, suyu tatlı ve hoş bir göl olarak tasarlanan, arzın altındaki suların kötücül tarafıydı.

Cehennemin suları deniz gibi tuzluydu. Tuzun eski imgelemde büyük etkisi vardı. 'Temel' haksızlığın ürünü olduğu düşünülürdü. Ateş ve su, yaşayan iki yüce element ve karşıtlar, kaypak ve sağlam olmayan 'evlilikleriyle' özdeğe kuvvet verdiler. Bu yüzden güneş alevi tatlı sular için çok sıcak olmaya başladığında onları *yaktı* ve su, ateş ile yandığında adaletsizliğin çocuğunu, tuzu üretti. Adaletsizliğin bu çocuğu suları bozdu ve onları acılaştırdı. Böylece deniz oluştu. Ve sonra da deniz ejderhası Leviathan.

Ve böylece cehennemin acı suları ruhların boğulduğu yer haline geldi: Sonun acı anti-yaşam okyanusu.

Çağlar boyunca denize karşı bir öfke duyuldu: Platon'un dediği gibi acı, bozuk deniz. Ama bu, Roma zamanında ölmüş gibi görünmekte: Bu yüzden vahiycimiz, daha korkunç olduğu ve ruhların daha fazla acı çekmesini sağlayacağı için onun yerine kükürt yanan gölü getirir.

İnsanlığın üçte biri bu kükürt kusan atlılar tarafından öldürülür. Ama kalanın üçte ikisi de 'ne gören, ne duyan ne de yürüyen' idollere tapmaktan geri durmaz.

Sanki burada Vahiy hâlâ biraz Yahudi ve Hıristiyanlık öncesi döneme özgü gibi. Etrafta Kuzu yok.

Sonra bu ikinci gazap olağan bir deprem ile son bulur. Ama yeryüzünün titremesi hemen o an yeni bir hareketi başlatacağından bir süre için ertelenir.

ON DÖRT

Altı Boru çalınmıştır, bu yüzden bir ara verilir: Tıpkı Altı Mühür açıldıktan sonra olduğu gibi; dört rüzgârın meleklerinin kendilerini düzenlemeleri ve hareketin kendisini cennete aktarması için.

Burada, her nasılsa, çeşitli kesintiler olur. Önce ilk görümdeki İnsanlığın Oğlu'na benzer kudretli melek, kozmik tanrı gelir. Ama İnsanlığın Oğlu, hatta Mesih'e ait tüm referanslar Vahyin bu bölümünde kayıp gibidir. Bu kudretli melek bir ayağını denize diğerini yeryüzüne koyar ve uzayda bir aslan gibi kükrer. Bunun üzerine yedi yaratıcı gökgürültüsü yaratıcı sözlerini haykırır. Bu yedi gökgürültüsünün, göğün ve yeryüzünün Yaratıcısının, yani Yaratan'ın yedi sesçil doğası olduğunu biliyoruz ve şimdi yeni bir kozmik gün, yaratılıştaki yeni bir evre için yedi büyük emri seslendiriyorlar. Görücü, bu yedi yeni kelimeyi yazmak için acele ediyor ama ona bunu yapmaması emredildi. Yeni kozmosu yaratacak emirlerin doğasını ifşa etmesine izin verilmedi. Gerçekleşmesini beklememiz gerekiyor. Ardından bu yüce 'melek' veya kozmik tanrı elini kaldırır, göğün ve yeryüzünün ve yeraltındaki suların üzerine eski Zamanın bittiğine ve Tanrı'nın Gizeminin tamamlanmak üzere olduğuna dair yemin eder. Bu yemin tanrıların yüce Yunan andıdır.

Ve sonra görücüye yemesi için küçük kitap verilir. Bu, eski dünyanın imha edilmesi ve yenisinin yaratılışına dair daha az genel veya evrensel bir mesajdır: Yedi mühürlü kitabın ilettiği, eski Adem'in imha edilmesi ve yeni insanın yaratılışı mesajından daha az. Ağızda tatlıdır –intikam gibi tatlıdır– ama tecrübe edilmesi acıdır.

Ve sonra başka bir kesinti: Tapınağın anlatılması, tam bir Yahudi müdahalesi; dünyanın sonundan önce 'Seçilmiş Tanrı'nın' anlatılması ya da tasarlanması ve seçilmemişin dışlanması.

Ve ardından iki şahitle ilgili en garip kesinti gelir. Ortodoks yorumcular bu iki şahidi, biçim değiştirme sırasında tepede İsa ile birlikte oldukları için Musa ve Elişa ile özdeşleştirirler. Halbuki onlar daha yaşlıdır. Bu iki şahit paçavralara bürünmüş peygamberlerdir: Yani kederli çehreleriyle düşmanca ya da tersi. Onlar, yeryüzü tanrısı 'Adonai'nin[12] karşısında duran iki şamdan ve iki zeytin ağacıdır. Onların gökyüzü suları üzerinde güçleri vardır, suyu kana döndürme ve yeryüzünü bütün belalarla vurma güçleri. Onlar şahitliklerini yaparlar ve Cehennemdeki canavar doğrulup onları katleder. Ölü bedenleri büyük şehrin sokağında yatar ve yeryüzündeki insanlar mutlanır, çünkü onlara işkence eden bu ikili ölmüştür. Ama üç buçuk gün sonra tanrıdan gelen hayat ruhu bu iki ölüye dolar, ayakları üzerinde dikilirler ve gökten ulu bir ses, 'Yukarı gelin,' der. Böylece bulut üzerinde göğe yükselirler ve korku içindeki düşmanları onları görür.

Burada, insan doğası üzerinde etkisi bulunan gizemli ikizlere, 'küçüklere' gönderme yapan çok eski bir mit katmanı var gibi görünmekte. Ama hem Yahudi hem de Hıristiyan vahiyciler Vahiy Kitabı'nın bu kısmında tereddüte düşerler: Buna hiçbir şekilde açık bir anlam verememişlerdir.

İkizler her antik Avrupalı halkın aşina olduğu çok eski bir külte özgüdür; ama görülüyor ki, onlar gökyüzüne ait semavi ikizlerdir. Yunanlılar tarafından Odysseia'daki *Tyndarid*ler[13] ile, yani Kastor ve Polluks ile özdeşleştirildiklerinde Gökyüzünde ve Hades'te değişimli olarak yaşıyor

12) Adonai; Ahdiatik'te Tanrı'ya verilen bir isim.

13) Tyndaridae; Leda ve Tyndareus'un oğulları olan Kastor ve Polluks bu isimle anılırlar.

ve her iki mekâna da tanıklık ediyorlardı. Ve böylece bir taraftan şamdanlar ya da gökteki yıldızlarken diğer taraftan da ölüler diyarının zeytin ağaçları olabilirler.

Ama daha eski mit, insan bilincinin derinliklerine ne kadar inerse yüksek bilinçte o denli farklı şekiller alır. Bazı sembollerin –ikizler bunlardan biridir– günümüz modern bilincini binlerce yıl geriye, iki bin yıl, üç bin yıl, dört bin yıl ve hatta daha da geriye götürebileceğini hatırlamamız gerek. Telkin gücü en gizemli şeydir. Hiç işe yaramayabilir: Ya da bilinçsiz aklı büyük çevrimsel hamlelerle zaman içinde geriye götürebilir: Ya da sadece bir miktar yol alabilir.

Eğer kahraman Dioskouroi'yi[14], yani Yunanlı İkizleri, Tyndaridleri düşünürsek, yolun sadece yarısını gideriz. Yunan kahramanlık çağı garip bir şey yaptı, bütün kozmik kavramları antropomorfik (insanbiçimci) hale getirse de kozmik mucizesini korudu. Bu yüzden Dioskouroi hem antik ikizlerdir hem de değil.

Ama Yunanlıların kendileri her zaman kahramanlık öncesi, Olimpos öncesi tanrı ve iktidarlara dönüyorlardı. Olimpos'a özgü kahramanlık görümü her zaman çok yüzeysel olarak hissedilmiştir, eski Yunan ruhu yüzyıllar içinde süekli daha derin, eski ve karanlık dinsel bilinç düzeylerine düşebilir. Bu yüzden, İkizler olarak da bilinen Atina'daki gizemli Tritopatores ve Dioskouroi, rüzgârların tanrıları ve çocukların doğumunun sessiz izleyicileridir. Ve işte burada yine eski düzeye geri dönüyoruz.

Semendirek kültü İÖ üçüncü ve ikinci asırlarda Hellas'ta yayıldığı zaman, ikizler, *Kabeiroi* veya Kabiri oldular ve insanların aklı üzerinde yine büyük bir yönlendirici güçleri vardı. Kabiri, eski karanlık ya da gizemli ikizler düşüncesine geri dönüştü ve bulutlu gökyüzünün ve havanın devinimiyle, verimlilik devinimi ve bu ikisi arasındaki sürekli

14) Dioskouroi; ikizler.

ve gizemli dengeyle bağlantılıydılar. Vahiyci onları keder dolu halleriyle görür, kana döndürebilecekleri gökyüzü ve yeryüzü sularının, Hades'ten gelen belaların efendileri: İkizlerin cennetsi ve kötü niyetli cehennem çehreleri.

Ama Kabiri birçok şeyle bağlantılıdır: Ve kültlerinin Müslüman ülkelerde hâlâ yaşadığı söylenir. Onlar iki gizli varlıktı, insancıklar ve 'hasımlar'. Ayrıca gökgürültüsü ve iki yuvarlak siyah gökgürültüsü taşı ile bağlantılıdırlar. Bu yüzden onlara 'gökgürültüsünün oğulları' denir ve yağmur üzerinde güce sahiptirler: Ayrıca sütün kesilmesini ve suyun kana dönüştürülmesini sağlayan kötücül bir güçleri de vardı. Gökgürültüsü oldukları için parçalayıcıydılar, parçalayıcı bulut, hava ve su. Ve her zaman bu hasımların, bölücülerin, ayırıcıların özelliklerine sahiptiler, kötü için olduğu kadar iyi için de: Dengeleyiciydiler.

Başka bir sembolik bakışla, birçok Babil, Ege ve Etrüsk resim ve heykellerinde kapı süvelerinin antik tanrılarıdırlar ve sonra kapının nöbetçileri ve sonradan sunağı veya ağacı veya semaveri koruyan ikiz canavarlar. Çoğu zaman panter, leopar, yarısı kartal yarısı aslan olan ejderha, yeryüzü ve gece yaratıkları, kıskanç olanlar.

Bir alan, bir geçiş yaratmak için cisimleri parçalar halinde tutan onlardır. Bu yolla yağmur yağdırıcıdırlar: Gökyüzündeki kapıları açarlar: Belki yıldırım taşları olarak. Aynı şekilde cinselliğin gizli tanrılarıdırlar, çünkü çok önceleri, parçalara ayrılmış olan ve doğumun aralarından süzüldüğü iki şeyi bir arada tutabilenin cinsellik olduğu biliniyordu. Cinsel anlamda suyu kana döndürebilirler, çünkü fallusun kendisi insancıktır ve bir yüzüyle yeryüzünün ikizlerinin kendisidir, suyu yaratan küçük varlık ve kan ile dolan küçük varlık: İnsanın kendi iç doğasında var olan hasımlar ve dünyevi öz, testisin ikiz taşları ile simgelenir. Böylece zeytini ve yaratıcı spermin yağını üreten ikiz zeytin ağacının kökleridir. Ayrıca yeryüzünün tanrısı Adonai'nin önünde duran iki şamdandırlar. Çünkü biri gecenin derin-

liklerinde olduğumuz ve diğeri de kendimizi parlak günışığında bulduğumuz oldukça farklı iki varlığa, yani gündüz bilincimiz ve gece bilincimizden ibaret temel bilincimize iki değişken şekil verirler. İkil ve kıskanç bilinçli yaratık insandır ve ikizler kıskanç bir şekilde bu ikilliğe tanık olur. Aynı anlamda, fizyolojik olarak bedenlerimizdeki kan ve su akıntılarını ayrı tutan onlardır. Eğer bedenimizdeki su ve kan karışırsa ölürüz. İki akıntı küçük varlıklar, hasımlar tarafından ayrı tutulur. İkil bilinç bu iki akıntıya bağlıdır.

Şimdi bu küçük varlıklar, bu hasımlar, hayatın 'tanıklarıdır' çünkü onların karşıtlığı sayesinde dünyevi kökten Hayat Ağacı'nın kendisi büyür. Her zaman yeryüzü tanrısının ya da verimliliğin önünde yemin ederler. Ve her zaman insanı sınırlarlar. Ona, her dünyevi veya fiziksel harekette, 'Buraya kadar, daha ilerisi yok,' derler. Her hareketi, her 'yeryüzü' hareketini kendi alanına kapatırlar ve onu karşıt bir hareketle dengelerler. Onlar kapıların tanrılarıdır, ama aynı zamanda sınırların da tanrılarıdır: Her biri diğerini kıskanır, onu kuşatır. Hayatı mümkün kılarlar ama hayatı sınırlarlar. Testisler olarak fallusa özgü dengeyi sonsuza kadar sağlarlar, onlar fallusa özgü iki tanıktır. Sarhoşluğun, vecdin, çapkınlığın, ahlaksız özgürlüğün düşmanıdırlar. Her zaman Adonai'ye yemin ederler. Bundan dolayı, yeryüzünün ya da insanın bedensel imhasının cehennemi ejderhası ya da kendisi bir şeytan olan cehennemin canavarı, sonunda 'Sodom' ve 'Mısır'ın polisleri olarak kabul edilen bu iki 'nöbetçiyi' öldürdüğünde sefahat şehirlerindeki insanlar sevinir. Katledilen ikilinin bedenleri üç buçuk gün gömülmeden kalır. Bu, insanlar arasındaki tüm terbiye ve çekincenin yok olduğu yarım haftadır veya zamanın yarısıdır.

Metnin 'Sevinin, mutlu olun ve birbirinize hediye gönderin' yollu üslubu, Girit'teki Hermaia veya Babil'deki Sakaia gibi pagan bir Satürn Bayramı'nı andırır,

akılsızlık bayramı. Eğer vahiycinin istediği şey buysa, bu da pagan uygulamasını onun ne kadar yakından takip ettiğini gösterir, çünkü antik Satürn Bayramı ziyafetleri, eski kural veya kanun düzeninin çiğnenmesini ya da en azından kesintiye uğramasını temsil etmektedir. İnsanlar kanundan, kendi doğalarının kanunundan bir süre için kaçar: Kutsal haftanın yarısı olan üç buçuk günlüğüne, 'kısa' bir süre için. Yeni yeryüzü ve insanın yeni bedeni ilan edilirken iki şahit tekrar ayağa kalkar: İnsanlar dehşetle sarsılır: Gökyüzünden bir ses iki şahide seslenir ve onlar da bir bulut üzerinde yukarı gider.

'İki, iki bembeyaz oğlan olan, tamamen yeşil giyinmiş!'

Böylece yeryüzü ve beden, bu kutsal ikizler, hasımlar öldürülmedikçe kendi ölümlerini yaşayamaz.

Ve deprem gelir, yedinci melek borusunu çalar ve büyük duyuruyu yapar: Bu dünyanın krallıkları Tanrımızın ve onun Mesihinin krallıkları olur ve sonsuza kadar saltanat sürer. Ve Tanrı saltanatı yeniden ele aldığı için gökyüzünde tapınma ve şükran vardır. Ve Tanrı'nın tapınağı gökyüzünde açıldı; Yahudi tapınağının en iç kısmı ve ahit sandığı açığa çıktı. Ve ardından bir dönemi sona erdiren ve diğerini haber veren şimşekler, sesler, gökgürültüleri, depremler ve dolu. Üçüncü gazap böylece son bulmuştur.

Ve burada Vahyin ilk bölümü, eski yarısı sona erer. Ardından gelen küçük mit dramatik bir biçimde ayrıksıdır ve geri kalan bölümlerle gerçekten uyum göstermez. Vahiycilerden biri onu kuramsal bir taslağın bir parçası olarak koymuştur: Yeryüzünün ve insanın küçük ölümünden sonra Mesih'in doğumu. Ve diğer vahiyciler de onu orada bırakmışlardır.

ON BEŞ

BUNU izleyen şey, yüce güneş tanrıçasından yeni güneş tanrısının doğuşu ve tanrıçanın büyük kızıl ejderha tarafından takip edilmesi mitidir. Bu mit Vahyin temel parçası olarak bırakılmıştır ve Mesih'in doğuş figürü olarak durmaktadır. Ortodoks yorumcular bile bunun tamamen Hıristiyanlığa aykırı ve neredeyse Yahudiliğe de tamamen aykırı olduğunu kabul ederler. Pagan temel ilkelerine oldukça yakınlaşır ve var olan diğer parçaların üzerinde ne kadar çok Yahudi ve Yahudi-Hıristiyan katman olduğunu hemen görürüz.

Ama bu pagan doğuş miti çok kısadır – diğer saf mitte, dört atlı ile ilgili olanda olduğu gibi.

'Ve gökte büyük bir mucize, güneşi kuşanmış ve ayakları altında ay ve başı üzerinde on iki yıldızdan tacı olan bir kadın göründü: Doğurmak üzere acı çekiyor ve çocuğu ağlayarak haykırıyordu.

'Ve gökte başka bir mucize göründü; ve işte yedi başı ve on boynuzu ve başları üzerinde yedi tacı olan büyük kızıl bir ejderha vardı orada. Ve kuyruğu göğün yıldızlarının üçte birini sürüklüyordu ve onları yeryüzüne attı ve ejderha acı çeken kadının önünde duruyor, doğurduğu an onun çocuğunu yutmak üzere bekliyordu.

'Ve bir erkek çocuk, bütün ulusları demir çomakla yönetecek bir erkek çocuk doğurdu, çocuğu Tanrı'nın yanına ve onun tahtına götürüldü. Ve kadın çöle kaçtı, orada kendisini bin iki yüz altmış gün beslesinler diye Tanrı tarafından hazırlanmış bir yer vardır.

'Ve gökte savaş oldu: Mikael ve kendi melekleri ejderha ile savaşmak için çıktılar, ejderha ve melekleri de onlar-

la savaştı ve galip gelemediler, ve gökte artık onların yeri yoktu. Ve İblis ve Şeytan denen büyük ejderha, bütün dünyayı kandıran eski yılan yeryüzüne atıldı ve onun melekleri de kendisiyle beraber atıldılar.'

Bu parça gerçekten de Vahyin eksenidir. Çeşitli Yunan, Mısır ve Babil mitlerinden üretilen eski bir pagan miti gibi görünüyor. Mesih'in doğumundan yıllarca önce, belki de ilk vahiyci tarafından güneşten doğan Mesih görümünü iletmek için özgün pagan yazıtına eklenmiştir. Ama dört atlı ve iki şahit ile bağlantılı olan, güneşi kuşanmış ve ayın hilalinde duran tanrıçanın Yahudi görümüyle uzlaşması zordur. Yahudiler pagan tanrılardan nefret ederlerdi ama ondan daha da fazla pagan tanrıçalardan nefret ederlerdi: Mümkünse onlar hakkında hiç konuşmazlardı. Ve bu güneşi kuşanmış ve ayın hilalinde duran mucize kadın, görkemli bir biçimde doğunun büyük tanrıçasını, yüce anayı, Romalılara geldiği şekliyle Magna Mater'i anıştırıyordu. Çocuğu olan bu yüce tanrıça, Doğu Akdeniz tarihinin çok eski zamanlarında, anaerkilliğin hâlâ doğal düzen olduğu karanlık uluslar döneminde hayal meyal beliriyor. Peki o zaman nasıl Yahudi Vahyinde temel bir unsur olarak yer alıyor? Hiçbir zaman bilemeyeceğiz: Şeytanı ön kapıdan kovarsan arka kapıdan gireceğiyle ilgili eski kanunu kabul etmediğimiz sürece. Bu yüce tanrıça birçok Bakire Meryem resminin kaynağı olmuştur. İncil'e daha önce eksik olan bir şey getirmiştir: Giyimli ve muhteşem ama acı çeken, yüce, kozmik ana. Ve tabii ki kadından yoksun olan vazgeçiş dinlerinin aksine, bir kraliçesi olması gereken güç ve ihtişam taslağı için temeldir. Güç dinlerinin bir kraliçesi ve bir ana kraliçesi olmalıdır. Ve işte burada, güce tapınmanın çarpıtıldığı Vahiy'de yerini alır.

Yüce Ananın ejderhadan kaçışının ardından tüm Vahyin tonu değişir. Aniden Başmelek Mikael girer: Bu, şimdiye kadar hizmetkâr olan dört yıldızlı canavardan bir anda uzaklaşmak demektir. Ejderha, Lucifer ve Şeytanla özdeş-

leştirilir ve o zaman bile denizden gelen canavara, namı diğer Neron'a güç vermelidir.

Büyük bir değişiklik olmuştur. Eski kozmik ve temel dünyayı terk eder, polis ve postacı gibi meleklerin olduğu geç dönem Yahudi dünyasına geliriz. Paganlardan ödünç alınan ve güneşi kuşanmış yüce kadının tersine çevrilmiş hali olan azametli kızıl kadın görümü dışında özünde ilginç olmayan bir dünyadır bu. Son vahiyciler, onu güneşi kuşanmış halde görüp gereken saygıyı gösterenlere kıyasla ona küfretmek, onu fahişe gibi kötü adlarla çağırmak konusunda çok daha rahattırlar.

Vahyin son yarısı bütünüyle bir düşüştür. Bunu yedi ufak şişe bölümünde görürüz. Kuzu'nun gazabının yedi ufak şişesi, yedi mühür ve yedi borunun kaba bir taklidi dir. Vahiyci ne ile meşgul olduğunu artık bilmemektedir. Dörde ve üçe bölünme yoktur, yedinci ufak şişeden sonra yeniden doğuş veya zafer yoktur – sadece ağır bela silsilesi. Ve sonra her şey, daha önce eski peygamberlerde ve Daniel'de gördüğümüz şekliyle, kehanette bulunmalar ve lanet okumalarla dünyaya düşer. Görümler şekilsiz ve belli belirsiz alegorik anlamlara sahiptir: Tanrı'nın gazabının üzüm cenderesinde yürümek ve benzeri. Çalınmış şiirdir, eski peygamberlerden çalınmış. Ve geri kalanı, yani Roma'nın yok olması ise kaba ve oldukça sıkıcı bir temadır. Roma, her ne olursa olsun, Kudüs'ten daha sıkıcıdır.

Sadece kızıl göğüsleri üzerindeki kızıl ve mor ile oturan Babil'in azametli fahişesi gösterişle ayağa kalkar. O, kötücül çehresiyle güneşin renklerine bürünmüş Magna Mater'dir ve kızgın kozmik gücün büyük kızıl ejderhasının üzerinde tahtına kurulmuştur. Görkemli bir biçimde oturur ve onun Babil'i görkemlidir. Son vahiyciler, şeytan Babil'in altını, gümüşü ve tarçınından bahsetmeyi ne de çok severler. Hepsini nasıl da *isterler*! Babil'in görkemine nasıl da *gıpta* ederler, kıskanırlar, kıskanırlar! Hepsini yok

etmeyi ne kadar çok severler! Fahişe, elinde tensel zevkin şarabıyla dolu altın kupası ile gösterişli bir şekilde oturuyor. Vahiyciler onun kupasından içmeyi ne kadar çok isterdi! Ve bunu yapamadıkları için: Onu kırmayı ne kadar çok isterler!

Kozmosun kadınını güneş gibi ılık parlaklığına sarılmış ve bize etimizin beyaz rengini veren ay üzerine ayağını koymuş bir şekilde tasarlayan muhteşem pagan sükuneti gitti. Kozmosun, zodyakın on iki yıldızının süslediği taç ile taçlanmış yüce anası gitti. Çöle sürüldü ve su kaosunun ejderhası onun üzerine seller kusuyor. Ama iyi kalpli yeryüzü selleri yutar ve kartal gibi uçmak için kanatlanmış yüce kadın çölde bir zaman, ya da zamanlar, ya da yarı zaman kayıp olmalıdır. Vahyin diğer bölümlerindeki üç buçuk gün ya da yıl gibi; ve bu da zaman-sürecinin yarısı demektir.

Bu, onu son görüşümüzdür. Zodyakın tüm burçları ile taçlanmış yüce kozmik Ana o zamandan beri çöldedir. Kaçtığından beri bize sadece bakireler ve fahişeler kaldı, yarım kadınlar: Hıristiyanlık çağının yarım kadınları. Çünkü pagan kozmosunun yüce kadını eski çağda yabanıllığa sürüldü ve hiç geri çağırılmadı. Patmoslu Yuhanna'nın Efes'inin Diana'sı yıldızlarla taçlanmış yüce kadının gülünç bir taklididir zaten.

Ama belki de onun 'sır' ve erginlenme töreninin kitabıdır mevcut Vahye giden yolu açan. Ama öyleyse bile, ondan ve kozmosun 'kızıl renkte tasarlanmış' diğer yüce kadınından sadece ufak bir görüntü kalana kadar tekrar tekrar yazılmıştır. Ah, Vahiy'de ne kadar çok yoruluyoruz, bütün o gazaplar ve belalar ve ölümler! Mücevhercinin en sondaki Yeni Kudüs ile ilgili cennetini sadece düşünmekten bile nasıl sonsuz bir yorgunluk hissediyoruz! Bütün bu çılgın anti-yaşam! Güneşin ve ayın var olmalarına izin vermeye bile dayanamaz bu korkunç kurtuluşçular. Ama bu kıskançlıktır.

ON ALTI

KADIN 'mucizelerden' biridir. Ve diğer mucize ise Ejderhadır. Ejderha, insan bilincinin en eski sembollerinden biridir. Ejderha ve yılan sembolü her insan bilincinde o kadar derinlere gider ki çimendeki herhangi bir hışırtı en katı 'modern'i bile denetleyemediği derinliklere dek irkiltir.

İlk ve her şeyden önce, ejderha, içimizdeki sıvı, hızlı ve irkilten hayat hareketinin sembolüdür. Bir yılan gibi içimizde dolaşan ya da yine yılan gibi içimizde kıvrılan ve bekleyen, kudretli, irkilmiş hayat, işte o ejderhadır. Ve aynı şey kozmos için de geçerlidir.

En eski zamanlardan beri insan, içinde –ve dışında– hiçbir şekilde kontrol edemediği bir 'güç' veya kudret olduğunun farkındaydı. Bu, cansız ve uykuda kalabilen ama hiç beklenmedik bir şekilde sıçrayabilen, akıcı, dalgalanan bir kudrettir. Bunlar içimizden taşan, tutkulu insanlarda daha tutkulu ve korkunç olan, şiddetli arzunun, vahşi cinsel arzunun ya da vahşi açlığın veya herhangi bir büyük arzunun, hatta uykuya duyulan arzunun ani nöbetleridir. Esav'a[15] doğum hakkını sattıran açlığı, onun ejderhası olarak tanımlanabilir: Sonraları Yunanlılar, buna, onun içindeki 'tanrı' bile dediler. Onun üzerinde ama yine de içinde olan bir şey. Yılan gibi hızlı ve şaşırtıcı, ejderha gibi boyun eğdirici. Onun içinden bir yerlerden fırlar ve ondan üstündür.

İlkel insan, ya da ilk insan diyelim, bir anlamda kendi doğasından korkardı, öylesine şiddetli ve beklenmedikti ve her zaman 'ona bir şeyler yapardı'. Ve içindeki bu 'bek-

15) Esav; İshak'ın oğlu, büyük evlatlık hakkını kardeşi Yakup'a satmıştır.

lenmedik' kudretin yarı-tanrısal yarı-şeytani doğasını erkenden fark etti.

Bazen bir zafer olarak gelirdi, tıpkı Samson elleriyle aslanı öldürdüğünde ya da Davud Goliath'ı bir çakıl taşıyla öldürdüğünde olduğu gibi. Homeros öncesi Yunanlılar bu iki harekete 'tanrı' derlerdi, *amelin* ve insanın içinde olup da *ameli ifa edenin* insanüstü doğasını onamak için. Bu 'ameli ifa eden', insanın tüm bedeni ve ruhunda kabarabilecek akışkan, hızlı, yenilmez, hatta gözle görülmeyen şeyleri gören kudret: Ejderha budur, bu insanüstü kudretin azametli, tanrısal ejderhası ya da onu içten içe yok eden yüce, şeytansı ejderha. Budur içimizde kabarıp hareket etmemizi, devinmemizi, bir şeyler ortaya çıkarmamızı, ileri atılıp yaşamamızı sağlayan. Modern filozoflar buna Libido ya da *Elan Vital*[16] diyebilirler, ama kelimeler zayıf kalır, ejderhanın vahşi andırımlarının hiçbirini taşımaz.

Ve insan, ejderhaya 'taptı'. Büyük geçmişte kahraman kahramandı, düşman ejderhayı yakaladığında, ejderhanın gücü *içinde*, eklemlerinde ve göğsündeyken. Musa, asırlar boyunca Yahudilerin imgelemine yön veren bir edim olarak pirinç yılanı ıssızlığa yerleştirdiği zaman, kötü ejderha ya da yılanların iğnelerini iyi ejderhanın kudretiyle ikame ediyordu. Yani insan, yılanla birlik ya da ona karşı olabilir. Yılanla birlik olduğunda neredeyse tanrısaldır. Yılan kendisine karşı olduğunda ise içten içe iğnelenir, zehirlenir ve bozguna uğrar. Geçmişteki büyük sorun, düşman yılanın fethi ve özün içinde yaşayan göz alıcı parlaklıktaki yılanın, bedenin içindeki altın ve akışkan yaşamın, bir erkek ya da bir kadının içindeki görkemli ve tanrısal ejderhanın uyanışının özgürleştirilmesiydi.

Bugün insanlığı hasta eden şey, onları her zaman iğneleyen ve zehirleyen binlerce yılanın olması ve yüce tanrısal ejderhanın hareketsizliğidir. Onu bu modern günlerde

16) Elan Vital; Yaşamsal Atılış.

uyandıramayız. Hayatın daha düşük düzeylerinde uyanıyor: Bir süre Lindbergh gibi bir havacıda ya da Dempsey gibi bir boksörde. Bu iki adamı kısa bir süre için belirli bir kahramanlık düzeyine yükselten, küçük altın yılandır. Ama daha yüksek düzeylerde büyük ejderhadan ufak bir görüntü ya da ışıltı bile yoktur.

Ama yine de ejderhanın bildik görümü kişisel değil kozmiktir. Yıldızların engin kozmosunda ejderha kıvranır ve kırbaçlar. Onu kötücül, kızıl çehresiyle görürüz. Ama unutmamalıyız ki, yeşile kesip ışık saçarak yıldızların saf koyu gecesinde uyandığında, gecenin mucizesini yaratan odur. Gökleri muhteşem bir şekilde berraklaştıran, etrafta kayarken, gezegenlerin az bulunur dayanıklılığını ve dokunulmazlığını korurken yaptığı geniş burgulardır. Ve sabit yıldızlara parlaklık ve taze dayanıklılık, aya daha berrak bir güzellik verir. Güneşin içinde, güneş o parlaklıkta dans edene kadar kıvrılması güneşi mutlandırır. Çünkü iyi durumdayken, ejderha büyük bir canlandırıcı, bütün evrenin büyük çoğaltıcısıdır.

Ve Çinlilerde hâlâ yaşamaktadır. Çinlilere özgü eşyalarda çok aşina olduğumuz uzun yeşil ejderha, hayatgetirici, hayat-verici, hayat-yapıcı ve canlandırıcı iyi ejderhadır. Mandarinlerin üstlüklerinin göğsünde kıvrılır, korkunç görünür, göğsün ortasında kıvrılır ve arkadan kuyruğunu kırbaç gibi sallar. Ama aslında yeşil ejderhanın kıvrımları arasındaki mandarin gururlu, güçlü ve azametlidir, ejderhanın tanrısıdır. Hintlilere göre insanın omurgasının en altında hareketsiz bir şekilde kıvrılmış duran ejderha aynı ejderhadır ve ara sıra belkemiği boyunca kırbacını savurur ve yoga sadece bu ejderhanın hareketlerini denetlemeye çalışır. Ejderha kültü hâlâ etkindir ve bütün dünyada, özellikle doğuda hâlâ güçlüdür.

Ama heyhat, en parlak durumdaki yıldızların büyük yeşil ejderhası, sıkıca sarılmış ve sessizdir bugün, uzun bir kış uykusundadır. Sadece kızıl ejderha ve milyonlarca

küçük zehirli engerek bazen başını gösterir. Milyonlarca küçük zehirli yılan, mırıldanan İsrailoğullarını soktukları gibi bizi de sokarlar ve biz de bir Musa isteriz ki pirinç yılanı yukarıya kaldırsın: 'Yukarıya kaldırılan' bir yılan, tıpkı İsa'nın daha sonraları insanlığın kurtuluşu için 'yukarıya kaldırıldığı' gibi.

Kızıl ejderha Kakodaimon'dur, kötü ya da düşmanca tavırlı ejderha. Eski ilimde kızıl, *insanın* ihtişam halindeki rengiyken kozmik yaratık veya tanrılarda kötünün rengidir. Kızıl aslan, kötü ve yok edici çehresiyle güneştir. Kızıl ejderha düşmanca ve yok edici hareketinde bulunan kozmosun büyük 'kudretidir'.

Agathodaimon, sonunda Kakodaimon olur. Yeşil ejderha zamanla kızıl ejderhaya dönüşür. Bizim neşemiz ve kurtuluşumuz olan şey, zamanla, zaman çevriminin sonunda, felaketimiz ve lanetimiz olur. Yaratıcı tanrılar olan Ouranos, Kronos, zaman sürecinin sonunda yok edici ve yutucu olur. Bir devrin başlangıcının tanrısı devrin sonunda kötü öz olur. Çünkü zaman hâlâ çevrimler halinde hareket eder. Çevrimin başlangıcında iyi kudret olan yeşil ejderha, zamanla, kötü kudret olan kızıl ejderhaya dönüşür. Hıristiyanlık çağının başlangıcında iyi kudret olan şey, şimdi sonun kötü kudretidir.

Bu, çok eski bir bilgeliğin parçasıdır ve hâlâ doğrudur. Zaman hâlâ çevrimler halinde hareket eder, düz bir çizgide değil. Ve bizler Hıristiyan çevrimin sonundayız. Ve Logos, yani çevrimin başlangıcının iyi ejderhası, bugün artık kötü ejderhadır. Kudretini hiçbir yeni şeye vermeyecek, sadece yaşlı ve ölmekte olan şeye verecektir. O Kızıl Ejderhadır ve bir kez daha kahramanlar tarafından öldürülmelidir, çünkü artık meleklerden medet umamayız.

Ve eski mite göre, ejderhanın eline düşen çoğunlukla kadındır ve erkek onu özgürleştirene kadar kaçma şansı yoktur. Yeni ejderha yeşil ya da altındır, Muhammed'in de benimsediği yeşilin canlı ve antik anlamı ile yeşil, bütün

yeni ve hayat verici ışıkların özü olan yeşilimsi şafak ışığı ile yeşil. Tüm yaratılışın şafağı, Yaratıcı'nın varlığının ışığı olan yeşilimsi ve yarı şeffaf parlaklıkta gerçekleşmiştir. Patmoslu Yuhanna, Yaratıcı'nın yüzünü koruyan İris ya da gökkuşağını smaragdit veya zümrüt gibi yeşil yaparken bundan söz eder. Ve bu hoş mücevher yeşili parlaklık, kozmosta kıvrılıp bükülerek hareket eden ejderhanın ta kendisidir. Uzayı baştan başa sarmalayan, insanın belkemiğinde kıvrılan, bir Firavunun kaşları arasındaki Uraeus gibi kaşlarının arasından öne eğilen Kosmodynamos'un gücüdür. İnsanı sarmalarken onu ejderhanın altın ışıltısı ile parlayan cesur biri, muhteşem, kral, kahraman yapar.

Ve çağımızın başında insana başka türlü bir ihtişam vermek için Logos geldi. Ve aynı Logos bugün hepimizin ölümü olan Laocoon'un[17] kötü yılanıdır. Bahar zamanının muhteşem yeşil nefesi gibi olan Logos, şimdi sayısız küçük yılanın gri iğneleridir. Şimdi Logos'u *fethetmemiz* gerek, böylece yeşil renkle ışıldayan yeni ejderha yıldızların arasından eğilebilir ve bizi canlandırabilir ve bizi yüce kılabilir.

Ve hiç kimse eski Logos'un kıvrımları altındaki kadın kadar acı bir şekilde sarılmamıştır. Her zaman öyledir. Bir zamanlar esin nefesi olan şey, sonunda etrafı mumya kıyafetleri gibi sarmalanmış sabit ve kötü bir *şekil* alır. Ve böylece kadın erkekten daha da sıkı bir şekilde sarılır. Bugün kadınlığın en iyi kısmı Logos'un kıvrımları arasında sıkı ve gergin bir şekilde sarılmıştır, soyuttur, bedensizdir ve korkunç bir öz-belirlenim tarafından yönetilir. Kadın artık garip bir 'ruhsal' yaratıktır, yaşlı Logos'un kötülüğü tarafından yönetilen, kaçmasına ve kendisi olmasına bir an bile fırsat verilmeyen. Kötü Logos onun 'önemli' olması gerektiğini söyler, kendi hayatı ile 'kayda değer bir şey yapmalıdır'. Ve böylece devam eder kadın, kayda değer bir şey yaparak, medeniyetimizin kötü biçimlerini üst üste

17) Laocoon; Yunan mitolojisinde Apollon'un rahibi. O ve iki oğlu denizden çıkan iki yılan tarafından öldürülmüştür.

yığar ve yeni yeşil ejderhanın parlak ve akışkan kıvrımlarınca sarmalanmaktan bir saniye bile kaçmaz. Halen var olan *bütün* hayat formlarımız kötüdür. Ama şeytani olmasa meleksi sayılabilecek bir direşkenlikle, hayatta hep *en iyisi* için ısrar eder, bununla kötücül hayat formlarımızın *en iyisini* kastediyor, kötücül hayat formlarının en iyilerinin aslında en kötüleri olduğunu fark edemeyerek.

Bu yüzden, trajik olan ve modern utanç ve acının bütün gri küçük yılanları tarafından işkence edilen kadın, 'en iyi' için mücadele etmeye devam eder ama, heyhat, kötücül en iyi için. Bugün bütün kadınların içinde büyük bir kadın polis damarı vardır. Andromeda çıplak bir şekilde bir kayaya zincirlenmişti ve eski haliyle ejderha ona öfkeleniyordu. Ama zavallı modern Andromeda, neredeyse bir kadın polis üniforması içinde, kıyafetin kolunda bir tür nişan ve copla –yoksa ona sopa mı deniyor– caddelerde devriye gezmeye zorlandı, peki onu bundan kim kurtaracak? İstediği gibi kabarık ya da beyaz ve bakire gibi giyinmesine izin verin, yine de bütün bunların altında yapabileceğinin en iyisini, en üstününü yapan kadın polisin sert kıvrımlarını görürsünüz.

Ah Tanrım, Andromeda en azından çıplaklığına sahip çıkıyordu ve bu çıplaklık çok güzeldi ve Perseus onun için savaşmak istedi. Ama modern kadın polislerimiz çıplak değil, onların üniformaları var. Ve bir kadın polis üniforması için kim soğuk biçimli ejderha ile, zehirli ve yaşlı Logos ile savaşmak ister?

Ah kadın, birçok acı tecrübe geçirdin. Ama daha önce hiç, hiçbir zaman yaşlı ejderha tarafından yapıldığı gibi kadın polisliğe mahkûm edilmedin.

Ey yeni günün, ağarmamış günün tatlı yeşil ejderhası, gel, gel ve dokun ve bizi kötü kokulu eski Logos'un korkunç kıskacından kurtar! Sessizce gel ve hiçbir şey söyleme. Dokunuşunla gel, bahar zamanı gibi yumuşak yeni dokunuşunla gel ve hiçbir şey söyleme. Dokunuşunla gel,

bahar esintisinin yumuşak, yeni dokunuşuyla ve kadınlarımızdan bu korkunç kadın polis kisvesini çıkar, bırak hayat tomurcuklarını çırılçıplak gelsin!

Vahiy zamanında ejderha kızıl idi. Bugün gri. Kızıldı çünkü eski âdeti, gücün eski biçimini, krallığı, zenginliği, gösterişi ve şehveti temsil ediyordu. Neron'un zamanında bu gösteriş ve tensel şehvet yeterli derecede kötü, iğrenç ejderha haline gelmişti. Ve kızıl, iğrenç ejderha, Logos'un beyaz ejderhasına yol vermek zorundaydı – beyazın, beyaz ejderhanın zaferini destekleyen Avrupa. Bu, beyazın aynı temiz pak tapınısıyla sonuçlanır, ama beyaz ejderha şimdi büyük ve beyaz bir solucan, kirli ve grimsi. Bizim rengimiz kirli beyaz veya gri.

Ama tam da bizim Logos'un rengi ışık saçan bir beyaz olup –Patmoslu Yuhanna bu konuda ısrar eder, azizlerin beyaz elbiselerinde– lekeli bir renksizlikle son bulduğunda yaşlı kızıl ejderha olağanüstü bir kızılla doğdu. Yaşlı ejderhaların en yaşlıları, olağanüstü kızıl, parlak altın ve kan kırmızı idi. Parlak, parlak, parlak kırmızıydı, tıpkı en göz alıcı al renk gibi. Bu, bu canlı altın kızıl renk, tarihin o en uzak şafağındaki ilk ejderhanın ilk rengiydi. En uzaklardaki insan gökyüzüne baktı ve onu altın ve kırmızı tonları olarak gördü, yeşil ve göz alıcı beyaz olarak değil. Altın ve kırmızının tonları, çok, çok uzak bir geçmişte, insanın yüzünde ejderhanın yansımasını, ışıldayan parlak al rengi gösteriyordu. Ve sonra kahramanlar ve kahraman krallar, içinden güneşin parladığı gelincik gibi kırmızı bu yüzde ışıldıyordu. Bu, zaferin rengiydi: Hayatın kendisi olan vahşi, parlak kanın rengiydi. Parlak kan ile yarışan kızıl, en yüce gizemdi: Yavaş, morumsu, sulu çamur gibi koyu kan, muhteşem gizem.

Doğu Akdeniz medeniyetinin gerçekte bin yıl gerisinde olan Antik Roma'nın antik kralları tanrısal asalete sahip olmak için yüzlerini al rengine boyuyorlardı. Ve Kuzey Amerika'nın kızıl yerlileri de aynı şeyi yaparlar. 'İlaç' de-

dikleri bu al rengi boyanın etkisi dışında kızıl değillerdi. Ama kızıl yerliler neredeyse kültürün ve dinin Neolitik devresine aittir. Ah, yüzleri kızıl renkle parlayan erkeklerin New Mexico *pueblo*larından dışarı çıktıkları zamanın karanlık manzaraları! Tanrılar! Tanrı gibi görünüyorlar! O kızıl ejderhadır, güzel kızıl ejderha.

Ama yaşlandı ve yaşam formları sabitlendi. Soğuk yaşam formlarının yüce, en yüce ejderhaya özgü yaşam formları olduğu New Mexico'daki pueblolarda bile yaşam formları gerçekte kötüdür ve insanların kızıldan kaçmak için mavi renge karşı duydukları bir tutku vardır, turkuvaz mavisi. Turkuvaz ve Gümüş, bunlar hasretini çektikleri renklerdir. Çünkü altın kızıl ejderhanındır. Çok eski çağlarda altın, ejderhanın aslıydı; onun yumuşak, parlayan bedeniydi, ejderhanın utkusu uğruna aziz bilinirdi . Ve erkekler, mezarlarındaki Ege ve Etrüsk savaşçıları gibi, zafer için altın bezek kuşanırlardı. Ve kızıl ejderha Kakodaimon olup erkekler yeşil ejderhaya ve gümüş kol bantlarına gıpta etmeye başlayınca, altın değerini kaybetti ve para oldu. Altını para yapan nedir diye Amerikalılar sorar. Ve işte cevap: Büyük altın ejderhanın ölümü, yeşil ve gümüş ejderhanın gelişi – Persler ve Babilliler, turkuvaz maviyi ne kadar da severlerdi ve Kildaniler *lapis lazuli*yi; çok önceleri kızıl ejderhaya sırtlarını dönmüşlerdi! Nabukadnezar ejderhası mavidir ve mavi pullu tekboynuz gururla ilerler. Çok gelişmiştir. Vahiy ejderhası daha eski bir canavardır: Öyleyse Kakodaimon'dur.

Ama asil renk hâlâ kırmızıydı: Al ve mor, menekşe rengi değil ama koyu kırmızı; yaşayan kanın gerçek rengi, krallar ve imparatorlar için saklanırdı. Hepsi kötü ejderhanın renkleri haline geldiler. Vahiycinin Babil dediği büyük fahişeye yakıştırdığı renklerdir. Bizatihi yaşamın rengi, iğrençliğin rengi haline gelir.

Ve bugün, Logos'un ve Çelik Çağının kirli beyaz ejderhasının devrinde, sosyalistler en eski hayat renklerini be-

nimsediler ve tüm dünya al rengin iddiasıyla titremekte. Bugünün çoğunluğu için kırmızı, imhanın rengidir. Çocukların dediği gibi, 'Kırmızı tehlikedir'. Ve böylece çevrim dönmeye devam eder: Altın Çağın ve Gümüş Çağın kızıl ve altın ejderhaları, Bronz Çağın yeşil ejderhası, Demir Çağının beyaz ejderhası, Çelik Çağının kirli beyaz veya gri ejderhası: Ve bir kez daha ilk parlak kızıl ejderhaya dönüş.

Ama bütün kahraman çağlar içgüdüsel olarak kızıl ya da altın ejderhaya dönüşür: Kahraman olmayan her devir içgüdüsel olarak tersine döner. Kırmızının ve morun aforoz edildiği Vahiy gibi.

Vahyin yüce kızıl ejderhası yedi başlıdır ve her biri taçlandırılmıştır: Bunun anlamı, gücünün, kendini gösterişinde asil ve yüce olduğudur. Yedi baş onun yedi canı olması demektir, insanın sahip olduğu yaratılış kadar hayat veya kozmostaki kadar 'kudret'. Yedi başın da kesilmesi, yani insanın yedi fetih daha yapması gerekmektedir, bu kez ejderhaya karşı. Savaş devam eder.

Kozmik olan ejderha, gökyüzünden dünyaya fırlatılmadan önce, kozmosun üçte birini yok eder: Kuyruğu ile yıldızların üçte birini peşinden sürükler. Sonra kadın 'insanlığı demir çomakla güdecek' çocuğu meydana getirir. Heyhat, eğer bu Mesih'in ya da İsa'nın saltanatının kehaneti ise ne kadar da doğru! Çünkü bugün bütün insanlık demir çomakla yönetilmekte. Bu çocuk, Tanrı'ya yetişti: Neredeyse ejderhanın onu yakalamış olmasını dileyeceğiz. Ve kadın, ıssızlığa kaçtı. Yani yüce kozmik ananın, erkeklerin kozmosunda artık yeri yok. Ölemeyeceği için çölde saklanmalı. Ve hâlâ süregelen üç buçuk bıkkın ve gizemli yılda, tam burada saklanır.

Ve şimdi Vahyin ikinci yarısı başlar. İsa'nın Kilisesi ve yeryüzündeki çeşitli krallıkların düşüşüyle ilgili oldukça sıkıcı ve Daniel'i andıran bir kehanet sürecine gireriz. Roma ve Roma İmparatorluğu'nun kehanet edilmiş düşüşü bizi pek fazla ilgilendirmez.

ON YEDİ

AMA ikinci kısma bakmadan önce baskın sembollere, özellikle de sayısal sembollere bir göz atalım. Bütün taslak yedi, dört ve üç rakamları temeline o kadar dayandırılmıştır ki bu rakamların antik akılda ne anlama geldiğini araştırmamız iyi olur.

Üç, kutsal rakamdı: Hâlâ da öyle, çünkü üç, kutsal üçlemeyi temsil eden simgedir: Tanrı'nın doğasının rakamıdır. Belki bilimadamlarından ya da çok eski filozoflardan eski inanışların en açık önermelerini alıyoruz. Eski bilimadamları, günümüze kadar gelen ve sembol olmuş dinsel fikirleri alarak onları 'gerçek fikirlere' dönüştürmüştür. Eskilerin, rakamı somut bir şey olarak gördüğünü biliyoruz – çakıl taşları ile noktalar veya sıralar. Ve üç rakamı Pythagorasçılar tarafından onların ilkel aritmetiğinde mükemmel rakam olarak kabul ediliyordu, çünkü o bölünemez veya ortasında bir boşluk bırakılamazdı. Bunun üç çakıl için gerçek olduğu açıktır. Üçün bütünlüğünü bozamazsın. Eğer her iki taraftan bir çakıl taşı alırsan ortadaki taş dengede durur ve ikisi arasında mükemmel bir denge sağlar, tıpkı iki kanat arasındaki bir kuş gibi. Ve üçüncü yüzyıl kadar geç bir tarihte bile bu, varlığın mükemmel ya da tanrısal konumu olarak görülmüştür.

Yine beşinci yüzyılda Anaksimandros'un, başlangıçtaki yaratılışta, sınırsız ve sonsuz özü her iki tarafında iki öğeyle tasarladığını biliyoruz; sıcak ve soğuk, kuru ve nemli, ya da ateş ve karanlık, yüce 'çift'. Bu üçlü her şeyin başlangıcıydı. Bu fikir, Tanrı fikri çıkarılıp atılmadan önce, *yaşayan* kozmosun çok eski dönemdeki üçe bölünüşünün ardında yatmaktadır.

Parantez içinde, antik dünyanın tamamen dindar ve tanrısız olduğunu belirtmemize izin verin. İnsan hâlâ yakın fiziksel bütünlük içinde, uçuşan kuş sürüleri gibi yakın bir fiziksel birlik içinde, yani bireyin zorlukla soyutlanabildiği eski kabile birliğinde yaşadığı zamanlarda, kabile de, eskiden olduğu gibi, kozmos ile çıplak bir ilişkiyle iç içe yaşıyordu, bütün kozmos canlıydı ve insan etiyle ilişki içindeydi, tanrı fikrinin zorla dahil olabileceği bir yer yoktu. Ne zaman ki birey kendini soyutlanmış hissetmeye başladı, ne zaman ki kendinin ayırdına vardı; mitolojik bağlamda Hayat Ağacı yerine Bilgi Ağacı'nın meyvesinden yedi, kendisini *ayrı tutulmuş* ve dışlanmış gördü, işte o zaman insan ve kozmos arasına girmek üzere tanrı kavramı doğdu. İnsanın en eski fikirleri *tamamen* dinseldi ve tanrı ya da tanrılarla ilgili herhangi bir nosyona sahip değildi. Tanrı ve tanrılar, insan dışlanmışlık ve yalnızlık duygusuna kapıldığı zaman ortaya çıkar sadece. En eski filozoflar, tanrısal *sınırsızı* ve tanrısal iki öğesiyle Anaksimandros ve tanrısal 'havası' ile Anaksimenes, Tanrı'dan önceki o yüce çıplak kozmos kavramına geri dönerler. Aynı zamanda, altıncı yüzyılın tanrıları ile ilgili her şeyi bilirler: Ne var ki onlarla çok fazla ilgilenmezler. Hatta geleneksel anlamda dindar olan ilk Pythagorasçılar bile iki ana form, Ateş ve Gece ya da Ateş ve Karanlık bağlamında çok daha inançlıydı; karanlık ise bir tür yoğun hava ya da buhar olarak tasarlanırdı. Bu ikisi Sınır ve Sınırsızdı; Sınırsız olan Gece, Sınırını Ateşte bulur. Aralarında karşıtlığın doğurduğu bir gerilim olan bu iki ana formun tekliği kendi *karşıtlıklarıyla* onanır. Herakleitos, her şeyin ateş için verilen bir bedel olduğunu ve güneşin her gün yeni olduğunu söyler. 'Şafağın ve akşamın sınırı Ayı'dır, ve Ayı'nın karşıtı parlak Zeus sınırıdır.' Parlak Zeus'un burada parlak mavi gökyüzü olduğu kabul edilmektedir, böylece onun sınırı ufuktur ve Herakleitos, büyük bir ihtimalle, 'Ayı'nın karşısında, aşağıda, yeryüzünün öbür ucunda her zaman gece-

dir ve Gece, Günün ölümünü yaşar; Günün, Gecenin ölümünü yaşadığı gibi,' demek istemiştir.

Bu, İÖ beşinci ve dördüncü yüzyıllardaki büyük adamların düşünce biçimidir; tuhaf ve büyüleyici, eski sembolik aklın açınlanışı. Din zaten ahlakçı ve esrik bir hal alıyordu, Orphiklerdeki şu sıkıcı 'doğum çarkından kaçış' fikri ise insanı hayattan soyutlamaya başlamıştı. Ama erken dönemde bilim, en saf ve eski dinin kaynağıdır. İnsan aklı, İonia'da bilimsel kozmosun türetildiği, kozmosun en eski dinsel kavramına doğru geri çekildi. Ve eski filozofların hiç sevmediği şey, dinsel kavramların yeni şekliydi, esrimeleri, kaçışı ve tamamen *kişisel* doğasıyla: Kozmosu yitirişiyle.

Yani ilk filozoflar, eskilerin kutsal üç-parçalı kozmosunu benimsediler. Tanrı yaratımını gördüğümüz Genesis'teki gökyüzü, yeryüzü ve su bölümlenimiyle arasında koşutluk kuruldu. Bunlar ilk *yaratılan* unsurlardı ve yaratıcı olarak bir Tanrı'ya gereksiniyordu. Kildanilerin eski zamanlardaki üç katmana bölünen gökyüzü, bizatihi göklerin tanrısal olduğu ve sadece tanrılar tarafından mesken tutulmadığı bir dönemde yaratılmıştı. İnsanlar, Tanrı ya da tanrılara ihtiyaç duymadan önce, engin gökler kendi başlarına ve insanla iç içe yaşarken, Kildaniler vecd içinde göğe bakarlardı. Ve sonra garip bir sezgiyle gökleri üç bölüme ayırdılar. Ve sonra, daha önce hiç fark etmedikleri bir şekilde yıldızları *fark ettiler*.

Sonra, Tanrı ya da Yaratıcı ya da Yönetici icat edildiği veya keşfedildiğinde, gökler dört çeyreğe bölündü, çok uzun süre yaşayan o eski dört çeyrek. Ve sonra, zamanla, Tanrı veya Demiurgos'un bulunmasıyla eski yıldız-bilim ve gerçek tapınma Babilliler tarafından büyü ve astrolojiye indirgendi, bütün sistem 'çalışılmıştı'. Ama eski Kildani kozmik bilgisi hâlâ yaşıyordu ve İonialılar bunu yeniden ele almış olmalı.

Dört çeyrek yüzyıllarında bile gökler hâlâ üç esas

yöneticiye sahipti: Güneş, ay ve sabah yıldızı. Ama İncil, güneş, ay ve yıldızlar der.

Sabah yıldızı her zaman tanrıydı, tanrıların var olduğu zamandan bu yana. Ama ölen ve yeniden doğmuş tanrılar kültü, eski dünyayı yeni baştan başlattığında, yaklaşık İÖ 600'lerde, yeni tanrının sembolü haline geldi, çünkü o alacakaranlıkta, yani gündüz ve gece arasında hüküm sürer, ve aynı nedenle her ikisinin de tanrısı olduğu ve bir ayağı gece tufanında bir ayağı gündüz dünyasında, bir ayağı denizde bir ayağı kıyıda ışık saçarak durduğu kabul edilir. Gecenin bir tür buhar ya da tufan olduğunu biliyoruz.

ON SEKİZ

Üç tanrısal şeylerin rakamıdır, dört ise yaratılışın. Dünya dört köşelidir, dört yüce varlık tarafından yönetilen dört çeyreğe bölünmüştür; Yaratan'ın tahtının etrafını saran dört kanatlı varlıklar. Bu dört varlık, kudretli uzayın toplamını oluşturur, hem karanlığı hem de ışığı, ve kanatları da bu uzayın, Yaratıcı'nın övgü tufanıyla çırpan titreşimleridir: Çünkü bunlar kendi Yaratıcılarını öven Yaratımlardır, nitekim Yaratımlar sonsuza kadar Yaratıcılarını öveceklerdir. Kanatlarının önden ve arkadan (kesinlikle) gözlerle dolu olmasının anlamı, sadece, devamlı değişen, yol alan ve nabız gibi çarpan titrek göklerin yıldızları olmaları olabilir. Hezekiel'de metin karışmış ve bozulmuş olmasına rağmen, dört yüce varlığı göklerin devamlı dönen çarkları arasında görüyoruz –yedinci, altıncı ve beşinci yüzyıllara ait olan bir kavram– ve kanatlarının uçlarında tahtın son göğünün kristal kemerini taşıyorlar.

Bu varlıklar, köken olarak, belki de Tanrı'nın kendisinden daha da yaşlıdır. Çok ulu bir kavramdılar ve doğunun büyük kanatlı varlıklarının birçoğunda onların anıştırmaları vardı. Onlar yaşayan kozmosun son çağına aittirler, yaratılmamış, içinde hiçbir tanrının olmadığı kozmos, çünkü bu kozmosun kendisi tamamen tanrısal ve esastır. Tüm yaratılış mitlerinin ardında kozmosun *her zaman var olduğu,* başlangıcının olamayacağı çünkü onun her zaman orada var olduğu ve var olacağı yollu büyük düşünce yatar. Onu yaratacak bir tanrısı olamazdı çünkü onun kendisi tamamen tanrı ve tanrısaldı, her şeyin kökeni oydu.

Bu yaşayan kozmosu insan ilk olarak üç parçaya böldü ve sonra büyük bir değişim noktasında, ne zaman olduğu-

nu bilemeyiz, bu sefer dört çeyreğe böldü ve dört çeyrek bir bütünü, bir bütün kavramını gerekli kıldı, sonra da bir yaratıcıyı, Yaratan'ı. Böylece dört yüce temel varlık ikincil hale geldi, yüce merkez birimi çevrelediler ve kanatları tüm uzamı kapladı. Daha sonra da engin ve yaşayan öğelerden canavarlara ya da Varlıklara veya Meleklere döndürüldüler –bu bir azaltım süreciydi– ve onlara insan, aslan, boğa ve kartalın dört kozmik ya da temel doğası verildi. Hezekiel'de varlıkların her biri aynı anda hepsidir, her yöne farklı bir yüzle bakarlar. Ama Vahiy'de her canavarın kendi yüzü vardır. Ve kozmik düşünce yok olurken dört varlığın dört kozmik doğasının önce yüce Meleğe sonra kişileştirilmiş Başmeleklere, Mikael'e, Gabriel'e vb., sonradan da dört İncil'i yazanlara, Matta, Markos, Luka ve Yuhanna'ya atfedildiğini görürüz. 'İncil'in dört doğası için *dört* rakamı.' Bunun tamamı eski yüce bir kavramın azaltımı ve kişileştirilmesidir.

Kozmosun dört çeyreğe, dört bölüme ve dört dinamik 'doğaya' bölünmesine koşut olarak diğer bölünme gelir, dört öğeye bölünme. Önceleri sanki sadece üç öğe varmış gibi görünür: Gökyüzü, yeryüzü ve deniz veya su; gökyüzü temel olarak ışık ya da ateştir. Havanın ayrımsanması daha sonra gelir. Ama ateş, toprak ve su elementleri ile kozmos tamamdı, hava bir tür buhar olarak tasarlandı, karanlık da aynı şekilde.

Ve en eski bilimadamları (filozoflar) kozmosu yaratan bir, en fazla iki element oluşturmak istiyor gibi göründüler. Anaksimenes her şeyin su olduğunu söyledi. Ksenophanes ise her şeyin toprak ve su olduğunu. Su, nemli buharlar solurdu ve bu nemli buharlarda görünmeyen kıvılcımlar vardı; bu buharlar yukarıya bulutlar olarak sürükleniyorlardı, uzağa, yukarıya sürükleniyorlar, su yerine *kendi kıvılcımlarının üzerinde* yoğunlaşıyorlardı ve böylece yıldızları ürettiler: Hatta böylece güneşi ürettiler. Güneş, sulu toprağın nemli buharlarında biriken kıvılcımlardan

oluşmuş büyük bir 'buluttu'. Bilim böyle başlamıştır: Mitten daha fantastik, ama akıl yürütme yöntemini kullanarak.

Ve sonra Herakleitos: Her şey Ateştir ya da daha iyisi: Her şey Ateşin değişkesidir; cisimleri parçalar halinde ve bir bütün olarak tutan ve onların varlıklarını mümkün hale getiren yaratıcı *ilke* olarak Mücadele üzerindeki vurgusu; bir element olan ateş.

Bunun ardından Dört Element neredeyse kaçınılmaz oldu. Beşinci yüzyıldaki Empedokles'te Ateş, Toprak, Hava ve Su Dört Elementi, insanların imgelemine kendilerini sonsuza kadar yerleştirdiler, *yaşayan* ya da kozmik olan dört element, temel elementler: Empedokles onlara Dört Kök derdi, tüm varoluşun dört kozmik kökü. Ve iki ilke tarafından denetleniyorlardı, Sevgi ve Mücadele. 'Ateş, Su, Toprak ve Havanın gururlu yüksekliği; ve bunlardan ayrı olarak amansız Mücadele, hepsiyle eşit ağırlıkta ve aralarında Sevgi, aynı uzunluk ve genişlikte.' Ve yine Empedokles, Dörtlüye, 'Parlayan Zeus, hayat-veren Hera, Aidoneus[18] ve Vesta,' der. Ve Dörtlüyü tanrılar olarak da görürüz: Çağların Büyük Dörtlüsü. Dört elementi düşündüğümüz zaman, şimdi ve daima, deneyimimizin dört elementi oldukları ortaya çıkar. Bilimin ateş hakkında bütün o öğrettikleri ateşi farklılaştırmaz. Yanma süreçleri ateş değil, düşünce formlarıdır. H_2O su değildir, su ile ilgili deneyimlerden çıkarılan düşünce formudur. Düşünce formları düşünce formlarıdır, hayatımızı yaratmazlar. Hayatımız, özünde, ateş ve su, toprak ve hava ile yaratılmıştır: Bunlar sayesinde hareket ediyor, yaşıyor ve var oluyoruz.

Dört elementten kan, safra, lenf ve balgam kavramlarına dayanan, bizatihi insanın dört doğasına geliyoruz. İnsan hâlâ kanı ile düşünen bir varlıktır: 'Kalp, insanın çok-

18) Hades.

lukla düşünce dediği, karşıt yönlerde akan kan denizinde yaşar; çünkü kalbin etrafındaki kan, insanın düşüncesidir'. Ve belki de bu doğru. Belki bütün temel şeyler kalp etrafındaki kan içinde oluşur ve beyne sadece iletilir. Ve sonra dört metale dayandırılan Dört Çağ: Altın, gümüş, bronz ve demir. Altıncı yüzyılda Demir Çağı çoktan başlamıştı ve insan hâlâ bunun yasında. Bilgi Meyvesi'nin yenmesinden önceki çağ çok gerilerde kaldı.

Öyleyse, ilk bilimadamları eski simgecilere çok yakındır. Ve böylece Vahiy'de Aziz Yuhanna, eski gerçek veya tanrısal kozmosa atıfta bulunurken, bunun, diğerinin ya da bir başkasının üçte birinden söz ediyor: Tıpkı eski tanrısal kozmosa ait ejderhanın kuyruğuyla yıldızların üçte birini sürüklemesi gibi; ya da tanrısal boruların nesnelerin üçte birini yok etmesi; ya da cehennemden gelen atlıların, yani tanrısal şeytanların insanlığın üçte birini yok etmesi gibi. Ama yıkım tanrısal olmayan bir yerden geliyorsa, yok olan şey çoğunlukla dörtte birdir. Yine de Vahiy'de çok fazla yıkım var. Artık eğlenceli olmaktan çıkıyor.

ON DOKUZ

DÖRT ve üç rakamları bir araya gelince kutsal yedi rakamını oluşturur: Tanrısı ile birlikte kozmos. Pythagorasçılar buna 'doğru zamanın rakamı' derlerdi. İnsan ve kozmosun dört yaratılmış doğası, üç tanrısal doğası vardı. İnsan dört dünyevi doğaya, sonra da ruh, can ve sonsuz Ben'e sahiptir. Evren dört çeyrek ve dört elemente ve sonra da Gökyüzü, Hades ve Bütün olmak üzere üç tanrısal çeyreğe ve Sevgi, Mücadele ve Bütünlük olmak üzere üç tanrısal deviniye sahiptir. En eski kozmos Gökyüzü veya Hades'e sahip değildi. Öyleyse yedi, muhtemelen insanın en eski bilincinde kutsal rakam değildi.

Ama yine de başlangıçtan beri her zaman yarı-kutsal bir rakamdı, çünkü güneş ve ay ile başlayan ve beş büyük 'gezici' yıldızı, Jüpiter, Venüs, Merkür, Mars ve Satürn'ü kapsayan yedi, antik gezegenin rakamıdır. Gezici gezegenler her zaman insan için büyük bir gizemdi; özellikle kozmosla iç içe yaşadığı günlerde ve bugünün meraklarından oldukça farklı olan tutkulu bir dikkat derinliğiyle, hareket eden gökleri izlerdi.

Kildaniler her zaman kozmosun temel mevcudiyetini korudular, hatta Babil döneminin sonuna kadar. Ama sonradan Marduk[19] ve diğerleriyle ilgili koca bir mitolojileri, astrolog ve kâhinlerine özgü bir sürü hileleri oldu, ama bu yıldız ilmini tamamen dışlamış ya da yıldız gözlemcisi ile gecenin gökyüzü arasındaki doğrudan ilişkiyi tümüyle ortadan kaldırmış gibi görünmezler. Açıkça görülmekte ki, kâhinler, çağlar boyunca, sadece içine tanrı ya da

19) Marduk; Babil'in koruyucu tanrısı.

tanrıların doldurulmadığı göklerin gizemleriyle ilgilendiler. Gök ilminin daha sonraları sıkıcı kehanet ve büyü formları ile yozlaşması, tümüyle insan tarihinin bir parçasıdır: Her insan dinden başlayarak yozlaşır ve yenilenmelidir, yeniden canlanmalıdır.

Çıplak ve tanrısız yıldız ilminin bu kalıcılığı daha sonra astronomiye giden yolun hazırlayıcısıdır, tıpkı Doğu Akdeniz'de su ve ateşle ilgili eski kozmik ilmin büyük bir bölümünün varlığını sürdürüp İonialı filozofların ve modern bilimin yolunu açması gibi.

Yeryüzündeki hayatın, yaşayan ve birbirine geçmiş göklerin büyük denetimi, Hıristiyanlık çağından önce insanlık üzerinde bizim tahmin ettiğimizden daha büyük bir etkiye sahipti. Bütün tanrı ve tanrıçalara, Yehova ile birçok ulusun ölen ve kefaret eden Kurtarıcılarına rağmen, eski kozmik görüm alttan alta varlığını sürdürdü ve insan yıldızların hükmüne belki de herhangi bir tanrınınkine olduğundan daha kökten inandı. İnsan bilincinin birçok katmanı vardır ve ulusun incelmiş bilinci daha yüksek düzeylere ulaştıktan sonraki yüzyıllarda en alt katmanlar yontulmamış biçimde aktif olmaya devam eder, özellikle sıradan insanlar arasında. Ve insan bilinci her zaman orijinal katmanlara geri dönme eğilimindedir; geriş dönüşün iki şekli vardır: Yozlaşma ve çürüme; ya da yeni bir başlangıç için köklere istemli bir dönüş.

Romalılar zamanında insan bilincinin en eski düzeylerine doğru büyük bir geri dönüş vardı, bu bir tür çürüme ve batıl inanca geri dönüş olsa da. Ama İsa'dan sonraki ilk iki yüzyılda göklerin hükmü daha önce hiç olmadığı şekilde geri döndü insana, bütün dinsel kültlerden daha kuvvetli bir batıl inanç gücüyle. Yıldızlara bakarak kehanette bulunmak rağbet görüyordu. Talih, gelecek, kader, kişilik, her şey yıldızlara, yani yedi gezegene bağlıydı. Yedi gezegen göklerin yedi Yöneticisi idi ve insanın kaderini değiştirilemez, kaçınılmaz bir şekilde belirliyorlardı. Sonunda

yönetimleri bir tür çılgınlığa dönüştü ve hem Hıristiyanlar hem de Yeni Platoncular buna yüz çevirdi.

Büyü ve okültizm sınırında olan bu batıl inanç öğesi Vahiy'de çok güçlüdür. Yuhanna'nın Vahiy Kitabı'nın büyüleyici bir kitap olduğunu kabul etmeliyiz. Okült kullanım için birçok ima ve öneriyle doludur ve çağlar boyunca okült kullanım amacıyla, özellikle fal bakma ve kehanette bulunma amacıyla kullanılmıştır. Bu işe yarar. Hayır, kitap, özellikle ikinci yarısı, zamanın okültçülerinin sihirli söylemlerine benzer korkunç bir kehanet ruhuyla yazılmıştır. Zamanın ruhunu yansıtır: *Altın Merkep*'in yüzyıldan daha az bir süre sonra yansıttığı şey bundan pek farklı değildir.

Böylece yedi rakamı 'tanrısal' rakam olmaktan çıkıp neredeyse Vahyin büyülü rakamı olmaya başlamıştır. Kitap ilerledikçe eski ilahi tanrısal öğe solar, ve 'modern', birinci yüzyıla ait büyü izi, öngörü ve okült uygulama onun yerini alır. Yedi, artık gerçek görüm yerine tanrısallaştırma ve büyünün rakamıdır.

Yani üç buçuk yıl demek olan şu meşhur 'zaman, tüm zamanın yarısı'. İmparatorlukların düşüşünü kehanet etmek, yarı-okült uğraşını çoktan başlatmış olan Daniel'de görülür. Bu sürenin, kutsal haftanın yarısını temsil ettiği farz edilir – yedi 'günlük' kutsal haftanın tamamını geçirmelerine hiçbir zaman izin verilmeyen kötülük prenslerine verilen tek şeydir bu. Ama Patmoslu Yuhanna'da büyülü rakam halini alır.

Eski günlerde insanın bedenini yöneten ve etin seyelanını dalgalandıran ay, gökte büyük bir güçken yedi, ayın çeyreklerinden biriydi. Ay hâlâ etin seyelanını dalgalandırmakta ve bir haftada hâlâ yedi gün var. Deniz halkı Yunanlıların haftası dokuz gün sürerdi. Bu artık yok.

Ama yedi rakamı artık tanrısal değil. Belki bir noktaya kadar hâlâ büyülü.

YİRMİ

ON rakamı, bir dizinin doğal rakamıdır. 'Hellenlerin ona kadar sayması ve sonra baştan başlaması doğaları gereğidir.' Elbette ki iki elin parmaklarının sayısıdır bu. Beşin tüm doğada izlenen bu yinelenişi, Pythagorasçıları 'her şey rakamdır' çıkarımında bulunmaya iten şeylerden biridir. Vahiy'deki on, dizilerin 'doğal' veya tam rakamıdır. Çakıl taşları ile denemeler yapan Pythagorasçılar on çakıl taşının 4 + 3 + 2 + 1 üçgeni şeklinde düzenlenebileceğini buldular ve bu, akıllarını bir tür görüme boğdu. – Ama Yuhanna'nın iki kötü canavarının on kafası veya taçlı boynuzları, muhtemelen imparatorlar ve kralların tam dizisini temsil ediyordu; boynuz, imparator ve krallar için bir soy sembolüydü. Tabii ki eski boynuz sembolü gücün sembolüdür, orijinal olarak insana canlı kozmostan, yıldızlı yeşil hayat ejderhasından, ama özellikle beden içindeki canlı ejderhadan gelen tanrısal gücün sembolü. Belkemiğinin altında kıvrılmış bir şekilde yatan ve Musa'nın alnında tomurcuklanan altın güç boynuzu, veya asil Mısır Firavunlarının kaşlarının arasından beliren altın yılan Uraeus gibi, alnını ihtişamla doldurana kadar belkemiği boyunca kendini savuran ejderha bireyin ejderhasıdır. Ama halk tabakası için güç boynuzu *ithyphallos*tu, yani fallus, ya da cornucopia.[20]

20) Bolluk sembolü olan boynuz.

YİRMİ BİR

SON rakam, yani on iki, yerleşik ya da değişmez kozmosun rakamıdır ve (eski Yunan anlayışında) fiziksel kozmos olan ve devinimin bütününden ayrı olarak sürekli devinen gezici gezegenlerin yedi rakamı ile karşıttır. On iki, zodyaktaki burçların ve bir yıldaki ayların sayısıdır. Üç kere dört veya dört kere üçtür: Tam uygunluk. Göklerin ve insanın tam devridir. Çünkü insanın eski tasarı dahilinde yedi doğası vardı: 6+1, sonuncusu ise onun bütünlüğünün doğasıydı. Ama şimdi eskisiyle birlikte oldukça yeni başka bir doğaya sahip: Çünkü biz hâlâ onun eski Adem *artı* yenisinden ibaret olduğunu kabul ederiz. Yani şimdi onun rakamı on ikidir, doğası için 6+6 ve bütünlüğü için bir. Ama bütünlüğü şimdi İsa'da: Artık kaşlarının arasında sembolleşmiyor. Ve şimdi rakamı on iki olduğu için insan mükemmel bir şekilde çevrelenmiş ve yerleşmiştir, yerleşik ve değişmez, çünkü artık mükemmeldir ve değişmesi için herhangi bir sebep yoktur; on üçüncü rakam olan bütünlüğü, cennette İsa ile birlikte olmaktır. Kendileri söz konusu olduğunda, bu, 'kurtulmuşların' düşüncesiydi. Bu hâlâ Ortodoks görüşün düşüncesi: İsa'da kurtulanlar mükemmel ve değişmezdirler, değişmelerine hiç gerek yoktur. Mükemmel bir şekilde bireyselleşmişlerdir.

YİRMİ İKİ

VAHİY Kitabı'nın ikinci yarısına geldiğimizde, yeni doğmuş çocuk göğe kaçırılıp kadın da ıssızlığa kaçtıktan sonra ani bir değişiklik olur ve biz tamamen Yahudi ve Yahudi-Hıristiyan Vahyi okuduğumuzu hissederiz, eski arkaplana ait hiçbir şey olmadan.

'Ve gökyüzünde savaş vardı: Mikael ve melekleri ejderhaya karşı savaşıyordu.' Ejderhayı gökyüzünden yeryüzüne fırlattılar ve o da Şeytan'a dönüştü ve ilginç olmaktan tamamen çıktı. Mitolojinin büyük figürleri mantıksal kılındığı ya da sadece ahlaki güçler haline geldikleri zaman ilginçliklerini kaybederler. Bizler ahlaki meleklerden ve ahlaki şeytanlardan son derece sıkılırız. Bizler 'mantıksal kılınmış' Aphrodite'ten son derece sıkılırız. İÖ 1000 yılından kısa bir süre sonra dünya, ahlak ve 'günah'la kafayı bozdu. Yahudiler her zaman lekelendi.

Vahiy'de bulmaya çalıştığımız şey, etik meseleden daha eski, daha büyük bir şeydir. Eski olan, ateşli yaşam tutkusu ve görünmez ölümün varlığından yayılan garip ürpertiler, gerçekten de antik bir dinin ritmini yarattı. Ahlaksal din nispeten moderndir, Yahudilerde bile.

Ama Vahyin ikinci yarısı tamamen ahlaksaldır: Yani tamamen günah ve kurtuluştur. Bir an için eski kozmik mucizenin işareti sezilir, ejderha kadına dönüştüğü ve kadına kartal kanatları verildiği ve o da ıssızlığa doğru uçup gittiği zaman: Ama ejderha onu takip eder ve onu boğmak için seller püskürtür: 'Ve toprak kadına yardım etti ve toprak ağzını açtı ve seli yuttu... Ve ejderha, kadına öfkeliydi ve onun tohumundan geriye kalanlarla, *Allahın emirlerine uyup kendilerinde İsa Mesih'in şahadeti olanlarla* savaşmaya gitti.'

Son kelimeler, tabii ki, bir Yahudi-Hıristiyan yazıcı tarafından mit fragmanına sokuşturulan ahlaksal bir sondur. Ejderha, burada su ejderhası ya da kaos ejderhasıdır ve hâlâ kötü haliyle görünür. Bütün gücüyle yeni bir şeyin ya da yeni bir çağın doğuşuna direnir. Dünyada kalan tek 'iyi' şey onlar olduğu için Hıristiyanlara yüz çevirir.

Buradan sonra zavallı ejderha garip bir figür olur. Gücünü, koltuğunu, büyük otoritesini denizden yükselen canavara verir: 'Yedi başı ve on boynuzu ve boynuzları üzerinde on tacı olan ve başları üzerinde küfrün adını taşıyan bir canavar. Ve gördüğüm canavar leopara benziyordu ve ayakları ayının ayakları gibiydi ve ağzı aslanın ağzı gibiydi.'

Bu canavarı zaten biliyoruz: Daniel'de vardır ve Daniel tarafından *açıklanır*. Canavar, en büyük ve son dünya imparatorluğudur; on boynuz ise bu imparatorluğa bağlı olan –elbette Roma'dan söz ediliyor– on krallıktır. Leopar, ayı ve aslan niteliklerine gelince, bunlar da Roma'dan önce gelen üç imparatorluk olarak Daniel'de açıklanır: Leopar kadar hızlı Makedonya, Ayı kadar inatçı Pers ve aslan kadar yırtıcı Babil imparatorlukları.

Yine alegori düzeyine geri döndük ve benim için gerçek ilgi kayboldu. Alegori her zaman açıklanabilir ve açıklanmıştır. Gerçek sembol bütün açıklamalara meydan okur, gerçek mit de öyle. Her ikisine de anlam verebilirsin – ama onları açıklayamazsın. Çünkü sembol ve mit bizi sadece düşünsel olarak etkilemez, her seferinde derin duygusal merkezleri harekete geçirir. Aklın muhteşem özelliği, kesinliğidir. Akıl 'anlar' ve bunun sonu budur.

Ama insanın duygusal bilincinin akıl bilincinden oldukça farklı bir hayatı ve hareketi vardır. Akıl, her cümleden sonra tam bir duraklama ile kısmi olarak bilir, kısımlar ve bölümler halinde. Ama duygusal ruh tam olarak bilir, tıpkı bir nehir ya da tufan gibi. Örneğin, ejderha sembolü –onu bir Çin çay fincanında veya eski bir ahşap işinde

görün, bir peri masalında okuyun– ve sonuç nedir? Eğer eski duygusal öz ile hayattaysanız, ejderhaya ne kadar çok bakarsanız ve onunla ilgili ne kadar çok düşünürseniz, duygusal farkındalığınız o kadar uzağa gider, ruhun uzun zaman önceki karanlık bölgelerine varır. Ama eğer eski duyumsama-bilme yoluyla ölürseniz, bugünün birçok moderni gibi, o zaman ejderha sadece bir şeyi ya da diğerini 'temsil eder': Frazer'ın *Altın Dal*'ında temsil ettiği her şeyi: Sadece bir tür glif veya etiket, tıpkı bir ecza dükkânının dışındaki yaldızlı tokmak veya havan topu gibi. Ya da daha iyisi, tanrıçaların ellerinde tuttuğu *ankh*[21] denen Mısır sembolünü al, hayat sembolü, vs. Her çocuk onun 'ne anlama geldiğini bilir'. Ama *gerçekten* yaşayan insan, sembolün görüntüsü karşısında ruhunun çarpmaya ve büyümeye başladığını hisseder. Ama modern erkeklerin neredeyse yarısı ölüdür, modern kadınların da. Böylece *ankh*'a sadece bakarlar, onunla ilgili her şeyi bilirler ve o kadar. Kendi duygusal iktidarsızlıkları ile gurur duyarlar.

Öyleyse Vahiy, doğal olarak, çağlar boyunca insanlara 'alegorik' bir çalışma gibi hitap etmiştir. Her şey 'bir şey demekti' ve bu da ahlaksal bir şeydi. Anlamı kesin bir şekilde çıkarabilirsiniz – iki artı ikinin dört etmesi kadar basit.

Denizden gelen canavar Roma İmparatorluğu demektir – daha sonraları ise Neron, ve 666 rakamı. Topraktan gelen canavar, pagan papazlığa ait güç demektir, imparatorları tanrısal yapan ve Hıristiyanların bile onlara 'tapmalarına' neden olan papazlık gücü. Çünkü topraktan gelen canavarın iki boynuzu vardır, tıpkı Kuzu gibi, ama aslında sahte bir Kuzu, Deccal ve günahkâr takipçilerine harikalar ve mucizeler yapmayı öğretir – Simon Magus ve diğerleri gibi, büyücülükle ilgili şeyler.

Ve burada, hemen hemen bütün Hıristiyanlar şehit edilene kadar canavar tarafından durmadan şehit edilen

21) Ankh; Eski Mısır'da hayat sembolü olan, tepesi halka biçiminde haç.

İsa'nın –ya da Mesih'in– Kilisesi var. Sonunda, çok uzun bir süre geçmeden –diyelim ki kırk yıl sonra– Mesih gökyüzünden aşağı iner ve canavarla, Roma İmparatorluğu ve onunla beraber olan krallarla savaşır. Babil diye bilinen Roma'nın muhteşem bir çöküşü ve bu çöküşün ardından muhteşem bir zafer vardır – ama en iyi şiirler her seferinde Yeremya, Hezekiel veya İşaya'dan kalmıştır, orijinal değillerdir. Azizleştirilmiş Hıristiyanlar Roma'nın çöküşünden şeytanca bir zevk alırlar: Ve sonra Muzaffer Atlı görünür, gömleği ölen kralların kanıyla kanlanmış. Bundan sonra Yeni Kudüs onun gelini olmak için aşağı iner ve bütün bu değerli şehitler kendi tahtlarına sahip olurlar ve bin yıl boyunca (Yuhanna, Hanok'un kurak kırk yılı ile yetinmeyecektir), bin yıl süren muhteşem Milenyum boyunca, Kuzu yeryüzü üzerinde saltanat sürer, tabii yükselen bütün şehitlerin yardımıyla. Ve eğer Milenyumdaki şehitler, Vahiy'deki Tanrısal Yuhanna gibi –'İntikam!' diye bağırır Timotheus– kana susamış ve vahşi olacaklarsa, o zaman Azizlerin bin yıllık hükmü sırasında birileri buna tepki gösterecektir.

Ama bu yeterli değildir. Bin yıl sonra tüm evren, yeryüzü, güneş, ay, yıldızlar ve deniz silinmelidir. Bu ilk Hıristiyanlar, dünyanın sonunu hararetle arzu etmektedirler. Önce kendi sıralarının gelmesini istediler –'İntikam!' diye bağırır Timotheus– Ama bunun ardından tüm evrenin, güneş, yıldızlar ve hepsinin silinmesinde direttiler ve sonra *yeni* Yeni Kudüs aynı muzaffer aziz ve şehitlerle birlikte belirmeli ve içinde şeytanların, iblislerin, canavarların ve kötü insanların sonsuza kadar acı çektiği ve kıvrandığı alevli kükürt gölü dışında bütün her şey yok olmalı, Amen!

Ve bu muhteşem çalışma bu şekilde sona erer: Elbette oldukça iğrenç bir çalışma. İntikam, Kudüs Yahudileri için gerçekten de kutsal bir görevdi ve insanın böylesine önemsediği şey bu intikam değil, aziz ve şehitlerin kendi

bitimsiz zaferleri ve derin küstahlığıydı. İnsan 'yeni beyaz kaftanları' içinde onlardan ne kadar da nefret eder. Kibirli yönetimleri ne kadar iğrenç olmalı! Gerçekten de ruhları ne kadar aşağılık, tüm evrenin, kuşlar ve çiçekler, yıldızlar ve nehirlerin silinmesi ve her şeyin ötesinde yalnız *kendileri* ve onların değerli 'kurtarılmış' kardeşleri haricinde her şeyin silinmesi için ne kadar ısrarlı. Çiçeklerin hiç solmadığı, sonsuz aynılıkta kaldığı Yeni Kudüs ne kadar vahşice! Hiç solmayan çiçeklere sahip olmak ne korkunç bir burjuvalık!

Tabii paganlar, Hıristiyanların tüm evrenin yok olmasına yönelik 'dinsiz' tutkularından dehşete kapılır. Eski Ahit'in eski Yahudileri bile ne kadar dehşete düşerlerdi kim bilir! Çünkü onlar için bile Ulu Tanrı tarafından muhteşem bir şekilde yaratılmış yeryüzü ve güneş ve yıldızlar sonsuzdu. Ama hayır, bu küstah şehitler, her şeyin duman olup uçmasını görmeliler.

Ah, bu Vahyin Hıristiyanlığı, orta tabaka kalabalığının Hıristiyanlığıdır. Ve itiraf etmeliyiz ki, iğrençtir. Bütün hepsinin altında yatan, kendini üstün görmek, kendini beğenmişlik, kendine fazla önem vermek ve gizli *kıskançlıktır*.

İsa zamanında aşağı sınıf ve bayağı insanlar, *hiçbir zaman* kral olma şanslarının olmadığını, *hiçbir zaman* gezinti arabalarında oturamayacaklarını, hiçbir zaman altın kupalardan şarap içemeyeceklerini anlamışlardı. Peki o zaman – bütün bunları *yok ederek* intikamlarını alırlar. 'Büyük Babil çöktü, çöktü ve şeytanların mekânı oldu.' Ve sonra bütün altın ve gümüş ve inci ve değerli taşlar ve zarif kumaşlar ve kraliyet kaftanı, ipek ve al renkli kumaşlar ve tarçın ve tütsüler, buğday, hayvanlar, koyunlar, atlar, arabalar, köleler, insanların ruhları, hepsi yok edildi, büyük Babil de yok edildi – insan, haseti ne kadar da iyi duyuyor, bu zafer şarkısında gıcırdayan sonsuz haseti!

Hayır, doğudaki Kilise Papazlarının, Yeni Ahit'te Vahyin dışarıda bırakılmasını istediklerini anlıyoruz. Ama ha-

variler arasındaki Yahuda gibi, onun da dahil edilmesi kaçınılmazdı. Vahiy, muhteşem Hıristiyan imgesinin dışarıdan görünmeyen önemli bir kusurudur. Ve tam da bu görünmeyen kusurun zaafıyla imgeyi paramparça eder.

İsa vardır – ama Tanrısal Yuhanna da vardır; Hıristiyan sevgisi vardır ve Hıristiyan kıskançlığı da vardır. İlki dünyayı 'kurtarır' – ikincisi dünyayı yok edene kadar tatmin olmaz. Aynı madalyonun iki yüzüdür onlar.

YİRMİ ÜÇ

ÇÜNKÜ, işin doğrusu, bireysel öz-kavrayışı, her şey söylenip yapıldıktan sonra bütüncül bireysellikten *âciz*, sadece parça parça varlıklar olan büyük insan kitlelerine öğretmeye başladığında, hepsini kıskanç, kindar ve hain varlıklar haline getirmekle kalırsın. İnsana yumuşak davranan herkes, birçok insanın parçalanmışlığını bilir ve bireysel bütünlüklerine sahip *olamayacakları* için, insanların doğal olarak kolektif bir bütünlüğe girmesini sağlayacak bir toplum gücü düzenlemek ister. Bu kolektif bütünlükle tamamlanmış olacaklardır. Ama eğer bireysel tümlük için çaba harcarlarsa *başarısız olmak zorundadırlar*, çünkü doğa gereği parça parçadır hepsi. Sonra başarısızlıkları ve hiçbir yerde bütünlükleri olmadığı için hırsa ve kıskançlığa kapılırlar. İsa, 'Size şu ya da bu verilecektir vs.,' derken bunu biliyordu. Ama düşturu, 'Bizim hiçbir şeyimiz yok, bu yüzden hiç kimse bir şey sahibi olamaz,' olan bayağı kitleyi hesaba katmayı unuttu.

Ama İsa, Hıristiyan birey için ideali verdi ve Devlet ya da ulus için ideali vermekten bilerek kaçındı. 'Sezar'ın hakkını Sezar'a ver,' derken ister istemez insan bedeninin yönetimini Sezar'a bırakmış oldu: Ve bu, insanın bedeni ve ruhu üzerinde büyük bir tehlike yarattı. Hıristiyanlar İS 60 yılında çoktan lanetlenmiş bir tarikat olmuştu; ve bütün insanlar gibi fedakârlık yapmaya, yani Sezar'a tapmaya zorlandılar. Sezar'a insan bedeni üzerindeki gücü veren İsa, ona, insanları Sezar'a tapmaya zorlama gücünü verdi. Ve şimdi merak ediyorum, İsa bu tapınma edimini, Neron'a veya Domitianus'a karşı kendisi gerçekleştirebilir miydi? Hiç şüphe yok ki ölümü tercih ederdi. Tıpkı eski Hıristiyan şehitlerinin birçoğunun yaptığı gibi. Ve

işte burada, en başta çok büyük bir ikilem var. Hıristiyan olmak, Roma Devleti'nin ellerinde ölmek demekti; İmparator kültüne boyun eğmeye ve tanrısal bir insana, Sezar'a tapmaya karşı çıkmak bir Hıristiyan için imkânsızdı. Öyleyse hiç kuşku yok ki Patmoslu Yuhanna, *bütün* Hıristiyanların şehit olacağı günün çok uzak olmadığını gördü. İmparatorluk kültü, insanlar üzerine mutlak biçimde dayatılırsa o gün gelecekti. Ve *bütün* Hıristiyanlar şehit olduğunda, bir Hıristiyan, İsa'nın İkinci Gelişi, yeniden dirilme ve mutlak intikamdan başka ne bekleyebilirdi! Kurtarıcının ölümünden sonraki altmış yılda Hıristiyan topluluğunun içinde bulunacağı başka bir durum vardı.

İsa, paranın Sezar'a ait olduğunu söyleyerek bunu kaçınılmaz kıldı. Bu bir hataydı. Para ekmek demektir ve insanın ekmeği başka hiç kimseye ait değildir. Para ayrıca güç demektir ve gücü amansız düşmana vermek canavarcadır. Sezar, er ya da geç, Hıristiyanların ruhuna tecavüz etmeye *mecburdu*. Ama İsa sadece bireyi gördü ve sadece bireyi düşündü. Hıristiyan Devleti için Hıristiyan görümünü oluşturmayı, Roma İmparatorluğu'na karşı olan Patmoslu Yuhanna'ya bıraktı. Yuhanna bunu Vahiy'de yaptı. Bu, tüm dünyanın yok edilmesini ve son bedensiz utku içindeki azizlerin saltanatını kaçınılmaz kılar. Veya dünyevi gücün yok edilmesini ve şehitlerin oligarşi hükmünü (Milenyum) kaçınılmaz kılar.

Şimdi tüm dünyevi güçlerin yok edilmesine doğru ilerliyoruz. Şehitlerin oligarşisi Lenin ile başladı ve öyle görülüyor ki diğerleri de şehit. Garip, garip insanlar; hepsi de şehit, tuhaf ve soğuk ahlaklılıkları ile. Her ülke kendi şehit-hükümranına sahip olduğunda, Lenin ya da diğerleri gibi, ne kadar garip, tasavvur edilemez bir dünya olur! Ama geliyor işte: Vahiy hâlâ bağlanılacak bir kitap.

Birkaç oldukça önemli nokta, Hıristiyan öğretisi ve Hıristiyan düşüncesi tarafından atlanmış. Sadece Hıristiyan fantezisi yakalamış bunları:

1. Hiçbir insan saf birey değildir veya olamaz. İnsan kitlesi bireyselliğin sadece çok ufak bir kısmına sahiptir: Tabii eğer varsa. İnsan kitlesi, kolektif bir şekilde yaşar ve hareket eder, düşünür ve hisseder ve hemen hemen hiçbir bireysel duygu, his ve düşüncesi yoktur. Kolektif ya da sosyal bilincin parçalarıdır. Bu her zaman böyleydi. Ve her zaman böyle olacak.

2. Devlet ya da kolektif bütün olarak Toplum dediğimiz şey, birey psikolojisine sahip *olamaz*. Ayrıca Devletin bireylerden oluştuğunu söylemek hatadır. Oluşmaz. Parça parça varlıkların toplamından oluşur. Ve *hiçbir* kolektif edim, hatta oy kullanmak gibi mahrem bir edim bile, bireysel özden yapılmaz. Kolektif özden yapılır ve bireysel olmayan başka bir psikolojik geçmişi vardır.

3. Devlet Hıristiyan *olamaz*. Her Devlet, Güçtür. Başka türlü olamaz. Her Devlet kendi sınırlarını ve kendi gönencini korumak zorundadır. Eğer bunda başarısız olursa, bütün bireysel yurttaşlarına ihanet eder.

4. Her *yurttaş* dünyevi gücün bir birimidir. *İnsan* saf Hıristiyan ve saf birey olmayı arzulayabilir. Ama politik bir Devlet veya ulusun bir üyesi olmak *zorunda* olduğu için dünyevi gücün bir birimi olmaya zorlanmıştır.

5. Bir yurttaş olarak, kolektif bir varlık olarak, gerçek tatmini güç duyusunun doyurulmasında bulur. Eğer sözde 'yönetici uluslar' denen uluslardan birine aitse, ruhu kendi ülkesinin güç ve kuvvet mefhumunda gönenir. Eğer ülkesi hiyerarşide aristokratça ihtişamın ve gücün zirvelerine tırmanıyorsa, bu hiyerarşide yer alarak daha da fazla gönenecektir. Ama eğer ülkesi güçlü ve demokratikse, o zaman, diğer insanların kendi istediklerini yapmalarına karışmak ve bunu *engellemek* amacıyla kendi gücünü öne sürmenin bitimsiz tutkusuna kapılır, çünkü hiçbir insan bir diğerinden daha fazla şey yapmamalıdır. Bu, modern demokrasilerin durumudur, sürekli bir zorbalık hali.

Demokrasilerde zorbalık kaçınılmaz bir şekilde gücün

yerini alır. Zorbalık, gücün olumsuz biçimidir. Modern Hıristiyan Devlet, ruhu yok edici bir güçtür, çünkü sadece kolektif bütünlüğü olan, organik bütünlüğü olmayan parçalardan oluşur. Hiyerarşide her parça organik ve gereklidir, tıpkı parmağımın benim organik ve gerekli bir parçam olması gibi. Ama demokrasi, sonunda tiksindirici olmak zorundadır, çünkü çok büyük sayıda birleşmemiş parçalardan oluşur, her parça sahte bir bütünlüğü, sahte bir bireyselliği deruhte eder. Modern demokrasiler, hepsi de kendi bütünselliklerini öne süren milyonlarca karşıt parçadan oluşur.

6. Sadece kendi bireysel özünü dikkate alan ama kolektif özünü dikkate almayan bir ideale sahip olmak, birey için uzun dönemde öldürücüdür. Hiyerarşi gerçeğini inkâr eden bir bireysellik inancına sahip olmak, sonunda daha fazla anarşi yaratır. Demokratik insan, bağlılık ve direnmeyle yaşar, bağlayıcı güç 'sevgi' ve direnişçi güç kişisel 'özgürlük'tür. Tümüyle sevgiye teslim olmak sahiplenilmek demektir ve bireyin ölümüdür: Çünkü birey kendi kendine sahip çıkmalıdır, yoksa 'özgür' ve birey olmaktan çıkar. Böylece, çağımızın hayret ve hayal kırıklığıyla kanıtladığı şeyin, bireyin *sevemeyeceği* olduğunu görüyoruz. Birey sevemez: Bunu bir aksiyom sayın. Ve modern kadın veya erkek, birey olması dışında kendini *kavrayamaz*. Ve kadın veya erkekteki birey, sonunda kendi içindeki sevgiliyi öldürmek *zorundadır*. Bu, her insan sevdiği şeyi öldürür demek değildir, ama kendi bireyselliğinde ısrar ederek içindeki sevgiliyi öldürür, tıpkı kadının kendi içindeki sevgiliyi öldürmesi gibi. Hıristiyan *sevmeye cesaret edemez*: Çünkü sevgi, Hıristiyan, demokrat ve modern olan şeyi, bireyi öldürür. Birey *sevemez*. Birey sevdiğinde saf birey olmaktan çıkar. Bu yüzden kendini *toplamalı* ve sevmeyi bırakmalıdır. Günümüzün en şaşırtıcı derslerinden biridir bu: Yani birey, Hıristiyan, demokrat *sevemez*. Ya da severse bu sevgiyi geri *almalıdır*.

Özel ya da kişisel sevgi budur. Peki ya öbür sevgi, 'caritas', yani komşunu kendin gibi sevmek?

Bir farkı yoktur. Komşunu seversin. Bir anda onun tarafından sahiplenilmek tehlikesiyle yüzleşirsin: Geri çekilmeli, kendine sahip çıkmalısın. Sevgi, direnişe dönüşür. Sonunda her şey tamamen direniş olur, sevgi kalmaz: Bu, demokrasinin tarihidir.

Eğer bireysel öz-kavrayışın yolundan gidiyorsan, Buda gibi gitmeli, kendi başına olmalı ve hiç kimseye akıl vermemelisin. O zaman kendi Nirvana'na ulaşabilirsin. İsa'nın 'komşunu sev' yolu, sonunda, komşuna karşı sert bir direnişle yaşamak gibi çirkin bir anomaliye götürür seni.

Garip kitap Vahiy, bunu açık hale getirir. Devletle ilişkisi içindeki Hıristiyanı gösterir bize: İncili Şerif ve risalelerin yapmaktan kaçındığı şeydir bu. Devlet, dünya ve kozmos ile ilişki içindeki Hıristiyanı gösterir. Onu, sonunda bunların hepsini yok etmeye kararlı, çılgınca bir düşmanlık içinde gösterir.

Hıristiyanlığın, bireyselliğin ve demokrasinin karanlık kısmıdır bu, dünyanın şimdi bize ayrıntılarıyla gösterdiği kısım. Ve kısaca intihardır. Bireysel ve *en masse* (kitlesel) intihar. Eğer insan buna karar verirse, bu, kozmik bir intihar olur. Ama kozmos insanın merhametine muhtaç değildir ve güneş bizi memnun etmek için yok olmayacaktır.

Biz de yok olmak istemiyoruz. Sahte bir konumdan vazgeçmeliyiz. Hıristiyan, birey, demokrat olarak sahte konumumuzdan vazgeçelim. İşkence çeken ve mutsuz insanlar olmak yerine, kendimizin huzurlu ve mutlu olmamıza izin verecek bir tasarımını bulalım.

Vahiy, doğal olmayan bir yoldan neye karşı direndiğimizi gösterir bize. Doğal olmayan bir yoldan kozmosla, dünyayla, insanlıkla, ulusla, aileyle olan bağlantımıza direniyoruz. Bütün bu bağlantılar Vahiy'de aforoz edilmiş ve biz de aforoz ediyoruz. *Bağlantıya katlanamayız*. Bu bizim

hastalığımız. *Kaçmalı* ve yalnız olmalıyız. Buna özgür olmak, birey olmak diyoruz. Ulaştığımız belli bir noktanın ötesinde, bu bir intihardır. Belki intiharı seçmişizdir. Pekâlâ. Bunu izleyen öz-ululamayla Vahiy de intiharı seçti.

Ama Vahiy, kendi direnişiyle, insan kalbinin gizlice özlem duyduğu şeyleri gösterir. Güneşi ve yıldızları, dünyayı, bütün kralları ve yöneticileri, bütün kırmızıyı ve moru ve tarçını, bütün fahişeleri, son olarak da 'mühürlenmemiş' bütün insanları yok edişindeki o çılgınlığa bakarak vahiycilerin, aslında, güneşe ve yıldızlara, yeryüzüne ve yeryüzü sularına, asalete ve efendiliğe ve kudrete, kızıl ve altın rengin ihtişamına, tutkulu aşka ve bu mühürlemeden ayrı olarak insanlar arasındaki özgün birliğe ne kadar derinden özlem duyduğunu görebiliriz. İnsanın en tutkuyla istediği şey, yaşayan bütünlüğü ve yaşayan birliğidir, kendi 'ruhunun' tecrit edilmiş kurtuluşu değil. İnsan, her şeyden önce ve her şeyden çok, kendi fiziksel doyumunu ister, çünkü ancak o an bir kez ve sadece bir kez bedendir ve kudretlidir. İnsan için en büyük mucize yaşamaktır. İnsan için, tıpkı çiçek, hayvan ve kuş için olduğu gibi, en yüce zafer, en canlı, en mükemmel şekilde yaşamaktır. Doğmamış ya da ölmüş olan ne bilirse bilsin, vücuda gelmenin güzelliğini, mucizesini bilemez. Ölü, sonranın sonrasına bakabilir. Ama burada ve şimdi beden olarak yaşamanın muhteşemliği bizim, sadece bizim ve bir süre için bizimdir. Yaşadığımız ve beden olduğumuz ve yaşamın bir parçası, yeniden vücut bulmuş kozmos olduğumuz için vecd içinde dans etmeliyiz. Ben güneşin bir parçasıyım, tıpkı gözümün benim bir parçam olması gibi. Ben, ayaklarımın mükemmel bir şekilde bildiği toprağın bir parçasıyım ve kanım denizin bir parçası. Ruhum, benim insan ırkının bir parçası olduğumu biliyor, benim ruhum büyük insan ruhunun organik bir parçası, tıpkı canımın ulusumun bir parçası olması gibi. Kendi özümde ailemin bir parçasıyım. Aklımdan başka bendeki hiçbir

şey yalnız ve mutlak değil ve aklın kendi başına var olmadığını göreceğiz, o sadece suların yüzeyindeki güneş ışıltısı.

Böylece benim bireyselliğim sadece bir yanılsama. Ben büyük bütünün parçasıyım ve bundan hiçbir zaman kaçamam. Ama bağlarımı inkâr *edebilir*, onları kırabilir ve bir parça haline gelebilirim. O zaman zavallı olurum.

İstediğimiz şey sahte, inorganik bağlarımızı, özellikle parayla ilgili olanları yok etmek ve yaşayan organik bağları yeniden kurmak; kozmos ile, güneş ve yeryüzü, insanlık, ulus ve aile ile. Güneş ile başla, gerisi yavaş yavaş olur.

Bütün milenyum ve felaket teorileri için kışkırtıcı bir mesel. Kıyamet efsanesi için derin ve kapanmaz bir gedik. Tüm imtiyaz ve dokunulmazlık taleplerine ölümcül ve şenlikli bir karşılık. Üçüncü binyıl kendi lanetiyle birlikte geliyor: İsa ile başlayıp Lenin ile devam eden şehit oligarşisi hâlâ ayakta. Peki sizin beklediğiniz Deccal kim?

Kapak resmi: Yuhanna'ya göre İncil, Alfred Manessier

edebiyat
deneme

ISBN 975-7501-99-9
9 757501 999005